

Die hervertaling van 'n tegniese teks in gewone taal: 'n Gevallestudie

deur

Adriaan Cupido

Tesis ingelewer ter voldoening aan die vereistes vir die graad van Magister in

Vertaling in die Fakulteit Lettere en Sosiale Wetenskappe aan die Universiteit

UNIVERSITEIT
STELLENBOSCH
UNIVERSITY

100
1918 · 2018

Studieleier: Prof Harold M Lesch

Desember 2018

Verklaring:

Deur hierdie tesis elektronies in te lewer, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die alleenouteur daarvan is (behalwe in die mate uitdruklik anders aangedui), dat reproduksie en publikasie daarvan deur die Universiteit van Stellenbosch nie derdepartyregte sal skend nie en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

Datum: Desember 2018

Kopiereg © 2018 Stellenbosch Universiteit
Alle regte voorbehou

Opsomming

Suid-Afrika is 'n land waar Engels geredelik as voorkeurtaal of oorbruggingstaal in verskeie openbare domeine gebruik word. Een van daardie domeine is die bankwese. Hierdie tendens is egter problematies, veral as daar gekyk word na die statistieke rakende die taalverspreiding in Suid-Afrika.

Die Suid-Afrikaanse regering het verskeie wetgewing, onder andere die Wet op Verbruikersbeskerming en Nasionale Kredietwet, in plek gestel. Hierdie wette stipuleer duidelik dat enige geskrewe kommunikasie, veral in die bankwese, in gewone taal beskikbaar moet wees, en dat bankdokumentasie toeganklik moet wees vir elke kliënt. Dit bepaal ook dat dokumentasie beskikbaar moet wees in die taal wat die kliënt verstaan. As gevolg van die verskeie geletterdheidsvlakke in Suid-Afrika is dit ondoeltreffend om dokumente bloot direk in die verskillende tale te vertaal, sonder om bykomende aanpassings aan te bring om te verseker dat die uiteenlopende kliënte met wisselende geletterdheidsvlakke, geakkommodeer word. Hierdie wetgewing is in plek gestel om te verseker dat openbare deelname en toegang tot inligting bevorder en aangemoedig word. Indien kliënte nie die dokumente wat hulle ontvang verstaan nie, is hulle nie in 'n posisie om ingeligte besluite te kan neem, of aktief te kan deelneem in die samelewing nie.

Die doelwit van hierdie studie is om 'n hervertaling van 'n bestaande bankteks te doen en die beginsels van gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling toe te pas ten einde 'n vertaling te skep wat toeganklik en verstaanbaar is vir beide die ingeligte en oningeligte leser. Die hervertaling word dan ook geannoteer om die verskille tussen die oorspronklike Afrikaanse vertaling en hervertaling uit te lig, en te beklemtoon watter rol gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling speel in die beskikbaarstelling van verstaanbare dokumente in die openbare domein en die bevordering van openbare deelname en regverdige toegang tot inligting.

Summary

In South Africa English is readily used as a preferred or bridging language in various public domains, including the banking sector. This trend presents problems, especially in light of statistics relating to language distribution in South Africa.

The South African Government has instituted various laws, including the Consumer Protection Act and the National Credit Act. According to these laws, it is clearly stipulated that any written communication, particularly in the banking sphere, must be made available in plain language, and that banking documentation should be accessible to every client. It also determines that documentation should be available in the language the client understands. In the South African context it is not enough to translate these documents into the various languages, without making additional adjustments to accommodate the different literacy levels of the diverse clientele. This legislation was instituted to ensure that public participation and access to information should be promoted and encouraged. If clients do not understand the documents they receive, they are not in a position to make informed decisions, or to participate actively in society.

The purpose of this research is to complete a re-translation of an existing banking text by applying the principles of plain language and community translation, thus producing a translation that is accessible and comprehensible to both the informed and the uninformed reader. The re-translation is annotated to highlight the differences between the original Afrikaans translation and the re-translation, and to emphasise the role played by plain language and community translation in making easy-to-understand documents available in the public domain, thereby promoting public participation and fair access to information.

Dankbetuigings

Hiermee betuig ek my opregte dank aan die volgende persone vir hulle bydrae tot hierdie studie:

- My Hemelse Vader vir die krag en moed wat Hy my gegee het om hierdie studie aan te pak en suksesvol te voltooi;
- My ma (wat uit die vensters van die hemel met trots na haar seun kyk) vir die werksetiek wat sy van kleinsaf in my geïnstalleer het;
- My pa, suster, broer en susterskind vir hulle onwrikbare geloof in my;
- My studieleier, prof H Lesch vir sy deurlopende professionaliteit en bekwame leiding;
- Mariann Maartens vir haar bekwame en professionele redigering van my tesis.

Opedra aan Helena Cupido.

Ek is tot alles in staat deur Hom wat my krag gee (Fil.4:13).

Inhoudsopgawe

Hoofstuk 1

1. Agtergrond	1
2. Kommunikasie in die Suid-Afrikaanse banksektor	3
3. Literatuurstudie	4
3.1. Teoretiese agtergrond	4
3.2. Taalgebruik in die Suid-Afrikaanse banksektor	7
3.3. Wetgewende raamwerk	8
3.4. Gewone (regs)taal en gemeenskapsvertaling	11
3.4.1. Gewone (regs)taal	11
3.4.2. Gemeenskapsvertaling	12
4. Navorsingsprobleem	14
5. Doel van die studie	15
6. Metodologie	16
7. Hoofstukindeling	17

Hoofstuk 2

1. Agtergrond	18
2. Funkisionalistiese model	19
2.1. Vermeer se Skoposteorie	21
2.2. Lojaliteit en Funkisionalisme	22
2.3. Dokumentêre vertaling	24
2.4. Instrumentele vertaling	24
3. Vertaling as 'n kommunikatiewe handeling	25
4. Tegniiese Kommunikasie	27
5. Gemeenskapsvertaling as kommunikasiefasilitering	28
5.1. Gemeenskapsvertaling en kulturele aspekte	35
5.2. Die bankwese as 'n subkultuur	36
6. Tegniiese vertaling	37
7. Gewone taalgebruik	39
7.1. Gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling	41
7.2. Herskrywing van regstaal in gewone taal	41
7.3. Gewone taal en geletterdheid	44
7.4. Strategieë/metodes van gewone taal	45
7.4.1. Verskillende weergawes van gewone taalgebruik	46
8. Evalueringstandaarde vir gewone taalgebruik	47
9. Samevatting	47

Hoofstuk 3

1. Agtergrond	52
2. Kommunikasie in die Suid-Afrikaanse banksektor	53
3. Wetgewende raamwerk	55
4. Gewone taalgebruik in die hedendaagse Suid-Afrikaanse bankwese	60
4.1. Pogings op makrovlak	63
4.2. Pogings op mesovlak	65
4.3. Pogings op mikrovlak	66
5. Samevatting	67

Hoofstuk 4

1. Inleiding	69
2. Vertaalopdrag	70
3. Hervertaling	71

Hoofstuk 5

1. Inleiding	96
2. Sintaktiese en leksikale kenmerke van Afrikaanse regstaal	97
2.1. Lang komplekse sinne	97
2.2. Invoeging van voorwaardes en kwalifikasies	101
2.3. Misplaaste frases	105
2.4. Lang aanlope	109
2.5. Nominaalkonstruksies	111
2.6. Passiefkonstruksies	113
2.7. Oormatige gebruik van voorsetsels	115
2.8. Voornaamwoorde	117
2.9. Tegniese (spesialis) terminologie	120
3. Makrostrukturele kenmerke	122
3.1. Oorsigte/Opsomming	124
3.2. Vraagopskrifte	125
3.3. Parallelisme	126
3.4. Logiese organisering van inligting	129
3.5. Nommering	129
3.6. Vertikale lyste	132
3.7. Kruisverwysings	133
3.8. Topgrafiese aanpassings	135
3.8.1. Lettertipe, lettergrootte en interlinies	135

3.8.2. Ongebruikte oop spasie	136
4. Algemene opmerkings	137
4.1. Woordeskat	137
4.2. Gebruik van afkortings	138
4.3. Gebruik van hulpwerkwoorde	138
5. Samevatting	138
Hoofstuk 6	
1. Inleiding	140
2. Gevolgtrekkings	141
3. Aanbevelings	144
4. Samevatting	145
Bronnelys	146
Addendum	151

Hoofstuk 1

Inleiding

1. Agtergrond

In Suid-Afrika word Engels geredelik aanvaar as die voorkeurbindingstaal ten spyte van die grondwetlike vereiste wat 'n veeltalige bedeling in ons land voorskryf (Pienaar, 2006: 135). Hierdie praktyk is nie sonder probleme nie, aangesien 'n baie klein persentasie (8,3%) van die bevolking volgens Sensus 2016 (StatsSA, 2016) Engels moedertaalsprekers is. Die meerderheid van die bevolking wat Engels as bindings- en voertaal gebruik, is tweede- of derdetaalsprekers wat oor wisselende taalvaardighede in Engels beskik. Die verwysing na “wisselende taalvaardighede” beteken dat diegene wat hulself in Engels uitdruk nie noodwendig almal 'n goeie beheersing daarvan en taalvermoë daarin het nie.

Gebrekkige taalbeheersing kan lei tot ondoeltreffende kommunikasie en as 'n veeltalige en multikulturele land, staar Suid-Afrika dus 'n groot uitdaging in die gesig – die vraag is: is dit enigsins moontlik om hierdie diversiteit in een taal, Engels – wat deur 'n baie klein gedeelte van die bevolking selfs op tweedetaal vlak verstaan word – te akkommodeer? Om ondoeltreffende kommunikasie te voorkom en kulturele begrip en diversiteit te bevorder, behoort veeltalige taalpraktyk aan die orde van die dag te wees. Taal is nie net 'n wyse van kommunikasie nie; dit is ook die verpersoonliking van kultuur: “an image-forming agent, mediating between the self and the world” (Ngugi 1986: 15, in Meintjes 1992: 14).

Volgens bestaande sensusdata (StatsSA, 2016), is daar drie prominente tale in die Wes-Kaap¹, naamlik Afrikaans (47% moedertaalsprekers), Xhosa (31% moedertaalsprekers) en Engels (20% moedertaalsprekers). Die sensusdata ondersteun die stelling dat die

---

¹ Die Wes-Kaapse Provinsiale Talewet, 1998 (Wet 13 van 1998) verleen gelyke status aan Afrikaans, Engels en isiXhosa en bestempel hierdie drie tale as die amptelike tale van dié provinsie (Lesch, 2005: 17).

gebruik van Engels as oorbruggingstaal nie onproblematies is nie, aangesien dit die kleinste persentasie van die drie prominente tale in dié provinsie verteenwoordig.

Hierdie taalwerklikheid kan ook in verband gebring word met die verskillende taalregisters van taalgebruikers. Beperkte geletterdheid en ongeletterdheid is 'n werklikheid en 'n groot uitdaging in die land. Dit hou implikasies in vir verskeie openbare sektore in die samelewing. Een daarvan is die Suid-Afrikaanse bankwese wat toepaslike dokumentasie vir alle kliënte verstaanbaar en toeganklik moet maak. Indien slegs Engels as kommunikasiemedium gebruik word, kan dit ondoeltreffende kommunikasie tot gevolg hê. Die profiel van die verskillende kliënte met verskillende taalregisters en geletterdheidsvlakke noodsaak dat 'n doeltreffende vertaaldiens beskikbaar moet wees, omdat banke so 'n wye spektrum kliënte met verskillende taalbehoefte bedien. In die praktyk beteken dit dat die vertaalde Afrikaanse tekste vir die generiese² Afrikaanse leser toeganklik behoort te wees.

Van Schouwenburg (2004) het 'n studie onderneem waarin sy 'n ondersoek geloods het na die taalgedrag van die gebruiker, en dit probeer skakel het met die sosiale aspekte van die samelewing waaronder die opvoedingsvlak van die individu ook 'n rol speel. Haar uitgangspunt was om 'n skakel te vind tussen die opvoedingsvlak en die begripsvermoë van die individu teen die agtergrond van bestaande bankkommunikasie (Van Schouwenburg, 2004: 85-86). Sy het bevind dat daar wel 'n direkte verband is tussen die taalgedrag van die gebruiker en sy/haar geletterdheidsvlak. Hierdie studie is relevant binne die konteks van die 2016-Sensus-statistiek wat toon dat die Wes-Kaap (2,4%) en Gauteng (3,9%) die laagste ongeletterdheidsyfer onder volwassenes van 20 jaar en ouer het. KwaZulu-Natal (46,1%) en Gauteng (52,8%) het die hoogste persentasie van persone wat ten minste hoërskool voltooi het. Wes-Kaap en Gauteng is die twee provinsies met die hoogste persentasie van persone wat oor 'n tersiêre kwalifikasie beskik, met 5,7% en 6,0% onderskeidelik³.

---

² Generiese leser/verbruiker verwys na die gewone man op die straat – die leek met beperkte kennis oor 'n bepaalde veld of dissipline.

³ Limpopo is die provinsie met die hoogste ongeletterdheidspersentasie met 13,9% en Mpumalanga het die laagste persentasie van persone wat oor 'n tersiêre kwalifikasie beskik – naamlik 2,2%.

Die verskillende opvoedingsvlak gee 'n aanduiding van die potensiële verskillende doeltekslesers en hoe tekste aangepas behoort te word om die spektrum taalbehoefes van 'n menigte lesers te bevredig. Hierdie sensusstatistiek is rigtinggewend vir die doeltreffende verspreiding van inligting en dienslewering – myns insiens ook vir die bankwese. Indien die bedoeling is dat tekste 'n breë spektrum lesers met wisselende geletterdheids- en taligheidsvlakke moet bedien, kan tekste met inligting of dienste nie net in Engels beskikbaar wees nie. Dit moet ook beskikbaar wees in die taal wat die leser die beste verstaan. Bo en behalwe die feit dat inligting of dienste in verstaanbare taal beskikbaar moet wees, moet dit ook aan die verskillende taalbehoefes van verskeie gemeenskappe⁴ voldoen. Hier speel die geletterdheidsvlak 'n belangrike rol. In wese beteken dit dat die teks toeganklik gemaak moet word deur gewone taalgebruik. Hierdie realiteit hou ook gevolge in vir die vertaalpraktyk.

Vertaalde Afrikaanse tekste moet dus volgens die teikenleser of nismark aangepas word. Nord (1991:28) maak die opmerking dat 'n vertaalde teks die behoefte van die doelteksleser om toegang tot spesifieke inligting te verkry, behoort aan te spreek. Sy stel dit ook duidelik dat die vertaler se vertaalstrategie deur die doelteksleser se sosiokulturele omstandighede bepaal word. Dit behels dat die vertaalproses dus deur die doelteksleser se verwysingsraamwerk en sosiokulturele behoeftes gerig word. Hierdie beskouing roep ook die idee op van gewone taalgebruik (sien Cornelius, 2012) en gemeenskapsvertaling (sien Lesch, [2012:44-45]). Die lesersprofiel van die teikengroep is 'n bepalende faktor om 'n doelgerigte vertaalde teks te skep. Cornelius (2012) en Lesch (2012) kan in hierdie opsig as vertrekpunte gebruik word om dié deel van die taalgemeenskapsektor wat nie oor 'n hoë vlak van taalvaardigheid beskik nie, se taalbehoefes aan te spreek.

---

⁴ Die term 'gemeenskap' verwys in hierdie geval nie na 'n geografiese gemeenskap nie, maar eerder na 'n tipe vertaalbenadering, waartydens die behoeftes van die linguisties-gemarginaliseerde groep, ongeag die geografiese ligging, aangespreek word. (Meer hoeror in hoofstuk 2, afdeling 5)

2. Kommunikasie in die Suid-Afrikaanse banksektor

Sedert 2004 (Pienaar, 2006: 135) moes banke toesien dat alle relevante dokumentasie in die elf amptelike tale beskikbaar is. Weens hoë vlakke van lae geletterdheid en ongeletterdheid in Suid-Afrika het dit egter geblyk dat die onderste segment⁵ van die bankdienstegebruikers steeds die dokumentasie ondoeltreffend gevind het. Dit is in ooreenstemming met die uitgangspunt dat daar geredelik in elke taalgemeenskap linguisties gemarginaliseerde lede is wat gewoonlik nie die vermoë het om inligting korrek te interpreteer nie. 'n Groot deel van die onderste segment van bankdienstegebruikers maak volgens Pienaar (2006:135-136) informeel gebruik van die dienste van banksekuriteitspersoneel om namens hulle as tolke op te tree om hierdie kommunikasiegapings te oorbrug, want die meeste het 'n beperkte begripsvermoë in Engels en bankdokumentasie is nie altyd toeganklik vir hulle nie. Dit is dus 'n uitdaging om die "banktaal" in die beskikbare dokumentasie te verstaan. Insgelyks is dit 'n uitdaging om die bestaande dokumentasie in gewone taal te vertaal.

Teen hierdie agtergrond poog hierdie studie om die doeltreffendheid, al dan nie, van vertaalde Afrikaanse tekste in die banksektor te ondersoek en om vas te stel in hoe mate 'n funksionalistiese vertaalbenadering binne hierdie konteks 'n bydrae kan maak. Dit poog om 'n bydrae te maak tot die verwesenliking van doelmatige kommunikasie. 'n Hervertaling van 'n toepaslike Afrikaanse bankteks sal uitgevoer word met die doel om leserbegrip en -toeganklikheid te bevorder deur aspekte van gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling aan te wend tydens die vertaalproses (Cornelius 2012 en Lesch 2012).

3. Literatuurstudie

3.1. Teoretiese agtergrond

Hierdie studie neem die funksionalistiese model van vertaling as teoretiese uitgangspunt. Die funksionalistiese perspektief gaan van die veronderstelling uit dat die

---

⁵ Die "onderste segment" verwys na gewone verbruikers met 'n lae opvoedingsvlak en wat slegs 'n gewone transaksie lopende bankrekening het.

gebruikskonteks van taal, enersyds, en betekenis, andersyds, onlosmaaklik deel is van mekaar. Volgens Vermeer (in Lesch, 2012: 106) moet tekste nie as geïsoleerde taaluiting beskou word nie, maar eerder as 'n onderdeel van die sosiokultuur waarbinne tekste tot stand kom. Daarom word vertaling as 'n aktiwiteit beskou waarin kultuur 'n onlosmaaklike rol speel. Nord (1992: 40) voer aan dat vertaling dus nie meer as 'n linguistiese proses beskou moet word waartydens woorde en sinne van een taal na 'n ander oorgedra word, soos wat deur vroeëre teoretici soos House (1997) en Nida en Taber (1982) aangevoer is nie.

Binne hierdie funksionalistiese model is die fokus op die funksie van die doelteks, en die vertaler is meer bewus en ingestel op die gepastheid van die vertaling binne 'n bepaalde konteks. Die klem is dus nie soseer op leksikale en grammatikale konstruksies nie, maar eerder op die funksie(s) van die teks binne die kommunikatiewe situasie. Volgens Nord is die opdraggewer die inisieerder van die vertaalproses. Die vertaalopdrag ("*brief*") word ook deur die opdraggewer verskaf waarin die *skopos* en die doelwit vir die vertaling uiteengesit word.

Die *skopos* wat deur die inisieerder daargestel word, bepaal watter vertaalbenadering die vertaler sal volg en hoe die doelteks daar sal uitsien (Nord (1992: 40). In sy *skoposteorie* argumenteer Vermeer dat enige teks vir 'n spesifieke doel wat in die vertaalopdrag uiteengesit is, geproduseer word. Dit is 'n komplekse handeling wat binne 'n kulturele en linguistiese stelsel plaasvind (Luttig, 2003: 34). Met ander woorde, die doelwit wat die doelteks in die doeltaal by die doelgehoor moet bereik, word as die fokus in die vertaalproses beklemtoon. Die *skoposreël* is dus dat elke teks op 'n manier vertaal word wat dit in staat stel om binne 'n spesifieke kommunikatiewe situasie te funksioneer. Die gepastheid van die doelteks geniet dus meer aandag vergeleke met die ekwivalensie tussen die bron- en doelteks soos geargumenteer deur vroeëre teoretici (Nord, 2005:10.)

Binne hierdie funksionalistiese raamwerk word daar ook besondere klem geplaas op die lojaliteitsbegrip. Lojaliteit in hierdie konteks fokus op die verskillende rolspelers en hul funksies in die vertaalproses – veral die inisieerder omdat hy/sy presies weet vir watter

doel die doelteks geskep moet word. Verdere rolspelers is die brontekstouteur as oorspronklike sender, die doeltekstontvanger as aangesprokene en die gebruiker van die teks. Lojaliteit bepaal dat, indien die vertaler die doelteks van die bronteks laat afwyk, dit in terme van die funksionaliteit van die doelteks verdedigbaar moet wees (Nord, 1992: 40). Nord definieer lojaliteit as die verantwoordelikheid wat die vertaler teenoor al die rolspelers in die vertaalproses het:

Functionality + loyalty means that the translator should aim at producing a functional target text which conforms to the requirements of the translation scopos fixed by the initiator, respecting, at the same time, if necessary, [...] the interest [...] of the author of the original and the readers of the translation.

(Nord, 1992: 40)

Vermeer se *skoposteorie* en Nord se lojaliteitsbeginsel is relevant vir 'n studie oor vertaalde tekste in die bankwese, want die doelteksleser behoort in ag geneem te word tydens die vertaalproses. Die tegniese aard van “banktaal” asook die verstaanbaarheid daarvan behoort gebalanseer te word om 'n doeltreffende, verstaanbare en akkurate teks te lewer.

Vertaling is volgens die funksionalistiese benadering 'n kommunikatiewe handeling waar die funksie van die teks binne die betrokke konteks of kultuur voorrang geniet. Die doeltreffendheid van 'n vertaling word gemeet aan die funksie wat dit in die doelkultuur vervul. Indien die doelteks se funksie binne die doelkultuur verwesenlik word, word die vertaalhandeling as doeltreffend of suksesvol beskou (Nord, 2006b: 43).

In hierdie benadering word daar uitsluitlik klem gelê op die doelteks en die funksie wat dit in die doeltaal behoort te vervul. Dit is om hierdie rede dat vertaling as 'n vooruitskouende handeling gereken word. Ouer vertaalteorieë, soos die linguistiese vertaalteorie, het die klem hoofsaaklik op die bronteks geplaas en daarom 'n meer terugskouende benadering tot vertaling ondersteun. House (1997: 38-39) voer aan dat die vertaalproses geaktiveer word deur 'n analise van die bronteks. Die teksprofiel wat deur hierdie analise verkry word, dien dan as die norm waaraan die doelteks gemeet moet word. Die doel van die

doelteks is om 'n soortgelyke reaksie by die doelteksleser te ontlok as wat die bronteks by die bronteksleser ontlok het (House, 1981: 40-41). Funksionalisme doen weg met hierdie idee en fokus uitsluitlik op die doelteks en watter rol/funksie dit in die doelkonteks behoort te vervul.

Nord (1997: 4-5) tref verder 'n onderskeid tussen dokumentêre vertalings en instrumentele vertalings wat ook relevant is vir hierdie studie. Dokumentêre vertalings poog om die boodskap wat in die bronteks na vore kom, nét so in die doelteks oor te dra. Die bronteks word dus sonder enige spesiale aanpassings in 'n doelteks herproduseer. Dit is gewoonlik letterlike of woord-vir-woord vertalings. Die leser van hierdie tipe vertaling is bewus daarvan dat hy 'n vertaling lees. Luttig (2003: 55) noem dat 'n "dokumentêre vertaling 'n soort metateks [is] wat as vertaling gemerk is." Die doel van 'n dokumentêre vertaling is dus om die kommunikasie van die bronteksaanbod nét so in die doelteks te vervat en dokumenteer (Luttig, 2003: 56).

Daarenteen is 'n instrumentele vertaling 'n vryer vertaalmetode. Die doel en funksie van die doelteks kan heeltemal verskil van die doelwit van die bronteks. "Die doelteks kan 'n nuwe kommunikatiewe doelwit nastreef wat verskil van die oorspronklike doelwit in die bronteks" (Luttig, 2003: 57). Met 'n instrumentele vertaling word die funksie of doelwit van die bronteks aangepas sodat dit kan pas by die doelkonteks waarbinne die doelteks moet funksioneer. Enige funksionele aanpassing word in die funksionalistiese raamwerk aanvaar met dien verstande dat dit 'n funksionele teks as finale teks verseker (Luttig, 2003: 57). Hierdie tipe vertaling is relevant vir die doeleindes van die navorsing in hierdie studie, aangesien die fokus hier juis val op doelmatige kommunikasie en die verwesenliking daarvan in banktekste.

3.2. Taalgebruik in die Suid-Afrikaanse banksektor

Die Pan-Suid-Afrikaanse Taalraad (PanSAT) het in 1999 'n nasionale sosiolinguistiese opname gedoen om vas te stel watter persentasie van die bevolking verkies om in sekere domeine in hul moedertaal bedien te word. Taalgebruik in die banksektor was een van

die domeine wat ondersoek is en daar is bevind dat 49% van die bevolking verkies om in hulle moedertaal geakkommodeer te word, terwyl 37% ontevrede was met die feit dat hulle nie in hulle moedertaal bedien word nie, ongeag of die kommunikasie skriftelik of mondelings is (Pienaar, 2006: 136).

In 2002 onderneem Pienaar en Slabbert óók 'n studie waarvan een van die hipoteses was dat die gebruik van die kliënt se moedertaal doeltreffender kommunikasie tussen kliënte en bankpersoneel tot gevolg het. Hierdie studie het getoon dat kliënte oorweldigend positief reageer op die gebruik van hul onderskeie moedertale. Kliënte het onder andere die volgende stellings gemaak: "I am proud that black languages have been introduced in the banking sector" en "It is grand to be served in your own language" (Pienaar, 2006: 137). Hierdie realiteit hou direkte gevolge in vir die vertaalpraktyk, naamlik dat die vertaler bewus moet wees van die behoefte in die gemeenskap waarin hy hom bevind en sy vertaalstrategie daarvolgens moet aanpas.

'n Verdere studie is in 2004 deur Van Schouwenburg gedoen, waarin sy ondersoek het of banke se taalgebruik in bankdokumentasie volgens beleid is, of die taalgebruiker se taalgedrag van sy opvoedingsvlak afhang, en hoe die gebruiker se taaltekortkominge geakkommodeer kan word. Sy het aan die einde van die ondersoek aanbeveel dat elkeen van die drie finansiële instellings wat sy in die ondersoek betrek het, persone aanstel wat verkieslik moedertaalsprekers is van die dominante taal in die gemeenskap waar die banke geleë is. Op hierdie manier sal die taalbehoefte van die spesifieke gemeenskap wat die tak omring, aangespreek word (Van Schouwenburg, 2004: 85), want taal is nie net 'n medium vir kommunikasie nie, maar ook die verpersoonliking van kultuur en agtergrond (Ngugi, 1986, in Meintjes, 1992:15). Taal is nou verweef met die gemeenskap waarin dit gebruik word. Absa, wat een van die banke was wat aan die ondersoek deelgeneem het, het hierdie aanbevelings verwelkom en moedertaalsprekers van die dominante taal in spesifieke streke in kliëntekontakposisies aangestel. Absa se bemarkingsbrosjures is egter steeds slegs beskikbaar vir mense wat 'n hoër vlak van geletterdheid het (Pienaar, 2006: 140).

3.3. Wetgewende raamwerk

Die Suid-Afrikaanse Bankraad het 'n aantal reëls en regulasies daargestel om die banksektor te reguleer en om taatgebruikseenvormigheid in amptelike dokumentasie in die finansiële sektor te verseker. Hierdie wette en kodes sluit onder meer in die Kode vir Bankpraktyk, Wet op Finansiële Advies- en Tussengangersdienste, Handves op Finansiële Dienste, Nasionale Kredietwet (Pienaar, 2006: 138) en die Wet op Verbruikersbeskerming (Cornelius, 2012: 79).

Die Wet op Verbruikersbeskerming (68 van 2008, Artikel 22), stel dit duidelik dat dit elke verbruiker se fundamentele reg is om inligting in gewone taal te ontvang en dat hierdie reg ononderhandelbaar is: "... the right to information in plain language is stated as a fundamental right that may not be contracted out of". Met die implementering van hierdie wetgewing is die verbruiker in staat gestel om te verklaar of hy die inligting wat aan hom gekommunikeer word, verstaan al dan nie. Leningskontrakte en ander ooreenkomste in banke moet gevolglik in gewone taal geskryf word, sodat die kliënt die inhoud daarvan kan verstaan en 'n ingeligte besluit kan neem by die ondertekening van enige dokument.

Die Wet op Verbruikersbeskerming (68 van 2008) gee die volgende omskrywing van gewone taal:

Reg op inligting in gewone en verstaanbare taal

22. (1) Die vervaardiger van 'n kennisgewing, dokument of visuele voorstelling wat ingevolge hierdie Wet of enige ander wet aan 'n verbruiker voorgelê, voorsien of vertoon moet word, moet daardie kennisgewing, dokument of visuele voorstelling voorlê, voorsien of vertoon –

(a) in die vorm ingevolge hierdie Wet of enige ander wetgewing voorgeskryf, as daar is, vir daardie kennisgewing, dokument of visuele voorstelling; of

(b) in gewone taal, indien geen vorm vir daardie kennisgewing, dokument of visuele voorstelling voorgeskryf is nie.

(2) By die toepassing van hierdie Wet, is 'n kennisgewing, dokument of visuele voorstelling in gewone taal indien dit redelik is om tot die gevolgtrekking te kom dat 'n gewone verbruiker van die klas van persone vir wie die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling bedoel is, met gemiddelde geletterdheidsvaardighede en minimale ondervinding as 'n verbruiker van die betrokke goedere en dienste, verwag kan word om die inhoud, betekenis en belang van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling sonder enige onnodige inspanning te verstaan, met inagneming van –

- (a) die samehang, omvattendheid en konsekwentheid van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling;
  - (b) die organisering, vorm en styl van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling;
  - (c) die woordeskat, gebruik en sinstruktuur van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling; en
  - (d) die gebruik van illustrasies, voorbeelde, opskrifte of ander hulpmiddele om te lees en te verstaan.
- (3) Die Kommissie kan riglyne publiseer vir metodes om te beoordeel of 'n kennisgewing, dokument of visuele voorstelling aan die vereistes van subartikel (1) (b) voldoen.
- (4) Riglyne ingevolge subartikel (3) gepubliseer, kan vir openbare kommentaar gepubliseer word.

Bogenoemde omskrywing van gewone taal in die Wet op Verbruikersbeskerming bevat riglyne vir beide helderheid en leesbaarheid wat bydra tot die verstaanbaarheid van 'n teks of dokument. Die Wet maak ook melding van die geletterheidsvlak van die leser van die teks en dat die teks daarvolgens in gewone taal herskryf moet word. Dit is juis belangrik vir die taalpraktisyn om kennis te dra van die geletterdheidsvlak van die gebruiker of leser van die teks sodat die inligting wat in die teks vervat is, doeltreffend oorgedra kan word. (Cornelius, 2012: 81)

Benewens die Wet op Verbruikersbeskerming wat daargestel is om taalgebruik in verbruikersdokumente te reguleer, is die Kode vir Bankpraktyk in November 2003 deur die Suid-Afrikaanse Bankraad aanvaar en in 2004 in werking gestel. Die hoofdoel van hierdie kode is om die kliënt se ervaring van die banksektor te verbeter en om die kliënt te beskerm. Die Suid-Afrikaanse Bankraad het baie spesifieke maatreëls rakende taalgebruik in die banksektor in plek gesit. Hierdie maatreëls word vervat in die Kode van Bankpraktyk. Die Kode meld die volgende oor taalgebruik en gewone taal:

We, as members of the Banking Council undertake to:

- Make information available to you on your service and products in plain language (this will be provided in English and where appropriate in any other official language) and offer assistance on any aspect which you do not understand;
- Ensure that all written terms and conditions are fair and clearly set out your rights and responsibilities in plain language;
- We will use legal language and technical language only where necessary. Where legal and technical language is used, we will explain what we mean.

(Suid-Afrikaanse Bankraad, 2003: 4)

When you become a client, we will make available to you:

- Clear written information explaining the key features of our services and products;
- Clear and appropriate information on the different types of products and accounts available from us.

(Suid-Afrikaanse Bankraad, 2003: 6)

Die Nasionale Kredietwet lewer ook 'n belangrike bydrae tot taalgebruik in die banksektor. Artikel 63 (Wet 34 van 2005) stipuleer duidelik dat elke kliënt die reg het om dokumentasie in enige amptelike taal wat die kliënt kan lees en verstaan, te ontvang (Pienaar, 2006: 139). Hierdie wetgewing en maatreëls van die Bankraad het 'n direkte invloed op die vertaalpraktyk omdat daar vereis word dat alle dokumentasie beskikbaar is in enige taal wat die kliënt kan lees en verstaan. Die twee sleutelwoorde waarop vertalers moet let is “lees” en “verstaan”. Hierdie dokumentasie kan nie net vertaal word nie; dit moet op só 'n manier vertaal word dat die kliënt dit verstaan, en vir die kliënt om dit te verstaan, moet sy geletterdheidsvlak in ag geneem word.

3.4. Gewone (regs)taal en gemeenskapsvertaling

3.4.1. Gewone (regs)taal

Die regering se fokus na 1994 was nie net om landsburgers bewus te maak van hul basiese menseregte nie, maar ook om daardie regte op 'n eenvoudige manier te kommunikeer sodat die gewone mens dit ook kan verstaan. Volgens Viljoen en Nienaber (2001: 9) is gewone taalgebruik 'n resente inisiatief binne die Suid-Afrikaanse konteks. Gewone taal word as 'n hulpmiddel beskou om doeltreffend inligting oor te dra aan die gemarginaliseerde taalgebruiker. Gewone taalgebruik is volgens Cornelius (2010: 171) 'n produk waar sekere ingrypings op 'n komplekse teks gemaak word. Hierdie ingrypings is noodsaaklik om te verseker dat die teks aan die taalvaardigheidvlak van die doelteksleser voldoen. Die doel is dus om tegniese en ingewikkelde inhoud meer verstaanbaar én meer betekenisvol vir die doelteksleser te maak.

In hedendaagse Suid-Afrika word gewone regstaal onder andere gebruik om wetgewing te herskryf om die inligting aan die breër gemeenskap beskikbaar te stel. Cornelius skryf,

“[t]he purpose of drafting legislative texts in plain language is to enhance democracy and the rule of law by making legislation accessible to the people whose lives it affects” (Cornelius, 2010: 171). Die rasional hieragter is om die moeilike tegniese taalgebruik en jargon wat gepaardgaan met wetgewende tekste, in so 'n mate aan te pas dat die leek of al die belanghebbendes ook die dokumente kan verstaan.

Die Legal Entities Assessment Project (LEAP) beklemtoon dat 'n direk vertaalde regsteks nie noodwendig beteken dat die leser van die vertaalde teks dit as toeganklik gaan ervaar nie. LEAP assesseer 'n teks volgens vyf kriteria, naamlik: duidelikheid, logiese rangskikking, vloei van inligting, ekonomiese taalgebruik en terminologiese konsekwentheid. Indien die doel is om 'n verstaanbare teks te lewer, moet hierdie ses aspekte aandag geniet. LEAP beskou gewone taal as 'n “process of simplification and rearrangement rather than merely rewording; excising repetition, grouping related concepts, defining words where they first appear, cutting down over-elaboration and avoiding unnecessary cross-reference” (PANSALB nuus, 2002, in Pienaar, 2006b: 148). LEAP se beskouing rakende die vertaling van tegniese tekste spreek tot gemeenskapsvertaling. Gemeenskapsvertaling en gewone taalgebruik is komplementerende studieveld, in die sin dat beide op die funksionaliteit van 'n teks fokus.

3.4.2. Gemeenskapsvertaling

Volgens Taibi en Ozolinz (2016:1) is gemeenskapsvertaling as praktyk en as navorsingsveld 'n relatief nuwe verskynsel. As genre is dit steeds besig om sy nis te vind. Die tekste wat deur die gemeenskapsvertaler vertaal word, is informatief en kan deur 'n verskeidenheid maatskaplike agente geskep word, insluitende private organisasies ten einde kommunikasie met alle burgers te verseker en hulle te bemagtig en hul deelname te waarborg (Taibi en Ozolinz, 2016:7).

In die Suid-Afrikaanse konteks is die praktyk van gemeenskapsvertaling ook relevant en is daar sedert die laat 1980's met hierdie tipe vertaalaktiwiteit begin eksperimenteer om sekere tekortkominge in spesifieke taalgemeenskappe te akkommodeer.

Dit is as 'n praktyk begin om die talig-oningelige doelteksleser tydens die vertaalproses in ag te neem en te bevoordeel (Lesch, 2014: 131-132). Volgens Lesch (1999: 92) is gemeenskapsvertaling 'n tipe vertaalbenadering waartydens die behoefte van die leser op die voorgrond geplaas word en voorrang geniet. Hierdie benadering is uitsluitlik lesergerig.

Indien die vertaalpraktyk daarna streef om taalhindernisse te oorkom soos wat gemeenskapsvertaling poog om te doen, maak Siegrühn (1992: 33) die volgende stelling:

If we are seeking to remove linguistic barriers to understanding and participation and to provide protection against linguistic disenfranchisement, information has to be made truly accessible.

Gemeenskapsvertaling poog om die magswanbalans wat in die kommunikatiewe situasie bestaan, reg te stel en daarom kan hierdie tipe vertaalbenadering binne die funksionele raamwerk van vertaling geplaas word. Gemeenskapsvertaling kan dus as 'n uitvloeisel van funksionalisme gereken word. Funksionalisme gaan van die standpunt uit dat vertalings doel- en lesergerig is. Die konteks waarin die leser hom-/haarself bevind en waarin die vertaling tot stand kom bepaal die keuses wat 'n vertaler tydens die vertaalproses maak om doeltreffende kommunikasie deur die vertaling te verseker. Gemeenskapsvertaling is op dieselfde beginsel gebou. 'n Vertalingstipe waar die leser en die konteks 'n integrale rol in die vertaalproses speel. 'n Vertalingstipe waar die taalbehoefte van die teikenleser aangespreek word.

Die vroeëre teoretici, soos vroeër genoem, het vertaling aanvanklik beskou as 'n aktiwiteit waartydens die eendersheid tussen die bron- en doelteks voorrang geniet. Hierdie beskouing het oor die jare verskuif na verstaanbaarheid en toeganklikheid van die doelteks, onafhanklik van die bronteks om doeltreffende kommunikasie te bevorder. Vertaling word dus as 'n praktiese hulpmiddel beskou om taalhindernisse te oorbrug en taaltkortkominge tegemoet te kom.

Gemeenskapsvertaling en gewone taalgebruik is aanvullende studieverde in dié sin dat beide mekaar komplementeer, en omdat daar so baie oorvleuelingstussen die twee is. Beide taalpraktyke streef na toeganklike, verstaanbare en doelmatige kommunikasie. In elke kommunikasiesituasie is daar linguisties gemarginaliseerde gemeenskappe of rolspelers wat gewoonlik die onvermoë het om inligting suksesvol te interpreteer. Gemeenskapsvertaling asook gewone taalgebruik fokus beide op eenvoudigheid en verstaanbaarheid van inligting sonder om die dokument van enige feitlike inhoud te ontnem. Lesch (2012: 153-168) se norme vir gemeenskapsvertaling⁶ wat reeds in 1999 ontwikkel is, getuig van die oorvleueling van hierdie twee studieverde.

4. Navorsingsprobleem

Met die huidige taalbedeling in die land word die finansiële sektor deur middel van wetgewing gedwing om kliënte in hul moedertaal te akkommodeer. Wat banke tans doen om hierdie wetgewing te gehoorsaam, is om kliëntekontakpersoneel aan te stel wat die dominante taal in die bepaalde streek/area magtig is om enige onduidelikhede en vrae wat die kliënt mag hê uit die weg te ruim. Banke probeer kliënte tegemoet kom deur hul taalbehoefes mondelings aan te spreek.

Hierdie ondersoek probeer vasstel of banke by die letter en woord hou van verskeie wetgewing en regulasies waaraan voldoen moet word om toeganklike, duidelike en verstaanbare dokumentasie aan kliënte te verskaf. Dokumente word wel in verskillende tale vertaal, maar die vraag is egter of hierdie dokumente verstaanbaar, doeltreffend en in spesifieke belang van die onderskeie doeltekslesers vertaal word of nie.

---

⁶ Lesch (2012: 153-168) se norme vir gemeenskapsvertaling word breedvoerig in hoofstuk 5 bespreek.

5. Doel van die studie

Die doel van hierdie studie is om 'n ondersoek te loods na in watter mate doelmatige kommunikasie in die bankwese, soos deur die regulasies en wetgewing vereis word, nagestreef word en of bestaande vertaalde Afrikaanse dokumentasie soos onder andere die bepalings en voorwaardes vir 'n lopende rekening dit op 'n suksesvolle wyse reflekteer. Volgens Nedbank se statistieke is hul lopenderekoning-opsie wat bekend staan as *Ke Yona Bundle*, een van hul gewildste kliëntebasiskeuses. Die bepalings en voorwaardes vir lopende rekening is dus 'n dokument waarmee die meeste van hul kliënte gekonfronteer word wanneer hulle 'n transaksierekening by Nedbank wil oopmaak.

[http://www.fees.nedbank.co.za/nedbank/applications/nedbank/sections/pricing-guide-2018/templates/pdf/Everyday_Banking_Pricing_Guide_2018.pdf]

Die ondersoek behels eerstens 'n noukeurige analise van die Afrikaanse vertaalde “Bepalings en voorwaardes vir lopende rekeninge”-dokument. Hierdie analise sal aan die hand van die beginsels van gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling uitgevoer word. Tweedens sal die bestaande dokument hervertaal word, in ooreenstemming met 'n noukeurige vertaalopdrag wat die ondersoeker self sal opstel. Die beginsels van beide gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling sal tydens die hervertaling ook aangewend word. Die hervertaling sal voorts ook geannoteer word om vas te stel presies watter aanpassings in die hervertaling aangebring is om die verstaanbaarheid en toeganklikheid van die dokument te verhoog. Die doelwit van hierdie studie is dus om 'n poging aan te wend om 'n bydra te maak om die dokument in gewone taal beskikbaar te stel.

In wese het die studie ten doel om:

- i. toepaslike vertaalteoretiese vertrekpunte te verken wat neerslag vind in die hervertaling;
- ii. 'n noukeurige vertaalopdrag te skryf;
- iii. 'n hervertaling van 'n bestaande Afrikaanse teks uit die bankwese te doen, in ooreenstemming met die vertaalopdrag;
- iv. 'n annotasie van die vertaalde teks te doen; en

v. 'n vergelyking te trek tussen die bestaande vertaalde teks en die hervertaling

Die onderliggende doelwit is om die gebruik van gewone taal- en gemeenskapsvertalingsbeginsels by mekaar uit te bring deur die herskepping van 'n Afrikaanse vertaalde teks in gewone taal. Hierdie studie onderskei hom van vorige studies (Pienaar en Slabbert (2002) en Van Schouwenberg (2004)) deurdat dit juis na aanleiding van gewone taalgebruik en aspekte van gemeenskapsvertaling 'n bruikbare teks wil skep wat meer bevatlik is vir die leser.

6. Metodologie

Hierdie studie bestaan uit 'n teoretiese en 'n praktiese afdeling. Die teoretiese deel behels 'n literatuurstudie van toepaslike vertaalteorieë. Hierdie literatuurstudie sal die grondslag vorm vir die empiriese deel en sal fokus op vertaling en hoe dit in 'n bruikbare raamwerk geplaas word. Die werk van veral vertaalteoretici soos onder andere Nord, Lesch en Taibi sal 'n rol speel. Die Kode vir Bankpraktyk van die Suid-Afrikaanse Bankraad, asook vorige navorsing, sal gebruik word om 'n goeie uiteensetting van taalgebruik in die Suid-Afrikaanse banksektor te karteer. Hierdie onderbou sal as basis vir die hervertaling dien.

Ten opsigte van die empiriese deel sal 'n hervertaling van Nedbank se bepalings en voorwaardes vir 'n lopende rekening gemaak word. Die hervertaling sal voorafgegaan word deur die vertaalopdrag wat noukeurig en met spesifieke instruksies deur die ondersoeker opgestel sal word. 'n Annotasie van die hervertaling sal gedoen word en die moontlike verskille en ooreenkomste sal in detail gekategoriseer word. Hierdie hervertaling sal ontleed word om die doeltreffendheid van die taalgebruik te ondersoek en vas te stel watter pogings aangewend is om die teks(te) volgens doelteksleser/-mark aan te pas.

7. Hoofstukindeling

Die studie bestaan uit ses hoofstukke:

Hoofstuk een is die inleiding en bied die nodige agtergrond en rasionaal vir die studie.

Hoofstuk twee bevat die literatuuroorsig en omsluit vorige navorsing. Dit betrek die funksionalistiese vertaalteorie wat ook as die teoretiese raamwerk sal dien. Hierdie hoofstuk probeer verskeie aspekte van vertaalteorieë versoen met vertaling in die verbruikersektor.

Hoofstuk drie beskryf die navorsingsveld van die empiriese studie en gee 'n oorsig van die taalpraktyk in die banksektor. Die impak wat die veranderinge in die nasionale taalbeleid tot gevolg gehad het en taalgebruik in die banksektor word ook bespreek. Die hoofbronne vir inligting in hierdie hoofstuk is onder meer die verskeie toepaslike wetgewing en die Kode van Bankpraktyk wat deur die Suid-Afrikaanse Bankraad voorgeskryf is. Ondersoek word ingestel na die wyse waarop die banke se taalbeleid skakel met die onderskeie wetgewing wat deur die regering op die wetboek geplaas is, en ook hoe dit ooreenstem met die Kode van Bankpraktyk se riglyne rakende taalgebruik.

Hoofstuk vier is die vertaalopdrag wat deur die ondersoeker geformuleer is en die hervertaling wat aan die hand van die vertaalopdrag uitgevoer is.

Hoofstuk vyf is die bespreking van die annotasie van die hervertaling.

Hoofstuk ses is die slothoofstuk en bevat die bevindinge wat spruit uit die inligting wat in hoofstuk vyf gedek is. Nadat die bevindinge uiteengesit is, word daar sekere gevolgtrekkings en aanbevelings gemaak.

Hoofstuk 2

Literatuurstudie

1. Agtergrond

Die vertaalproses is aanvanklik beskryf as 'n linguistiese proses waartydens woorde en sinne van een taal na 'n ander oorgedra word. Labuschagne (2000:53, in Luttig, 2003: 18) noem dat linguistiese vertaling "die eerste en oorspronklike wyse van vertaling is wat aan ons bekend is". Hierdie tipe vertaling is een van die eerste vertaalmetodes wat gebruik is, en is vandag steeds relevant afhangend van die tipe teks. Teoretici soos Nida (1964), House (1997) en Catford (1965) is ondersteuners van hierdie tradisionele vertaalbenadering. Catford (1965: 20) definieer linguistiese vertaling as "the replacement of textual material in one language (SL) by equivalent textual material in another language (TL)".

Vertaalteorie lyk egter vandag heelwat anders. Die erns van sosiale aspekte en kulturele kontekste wat onlosmaaklik deel is van taal, het erkenning gekry. Teoretici het besef dat vertaling nie in 'n vakuum plaasvind nie, aangesien woorde en sinne nie afsonderlik vertaal word nie, maar wel as deel van 'n geheel. 'n Vertaler het te make met 'n teks (wat uit woorde en sinne bestaan) binne 'n sekere situasie (of konteks) en kultuur, wat op 'n bepaalde tydstip 'n sekere funksie moet vervul (Luttig, 2003: 18). Volgens Catford word vertaling beskou as 'n talige transkodering of analise van die teks (Lesch, 2012: 87). Hierdie tekslinguistiese vertaalteorie lê veral klem op die ekwivalensie tussen die bronteks en doelteks op grond van grammatika (fonologie, sintaksis ens.), met ander woorde die strukturele aspekte van die betrokke tale.

In die vroeë 1980's het hierdie bogenoemde fokus in vertaling 'n verskuiwing ondergaan, en kultuur en konteks het na die voorgrond beweeg. Hierdie fokusverskuiwing staan beter bekend as die kulturele wending. Die kulturele vertaalbenadering wat in die neëntigs deur Bassnett en Lefevere (1998) bekend gestel is, is spesifiek gedoen om die belangrikheid van die kultuurkomponent in die vertaalproses te beklemtoon. Vertaling is nie meer as 'n (teks)linguistiese aktiwiteit beskou wat in isolasie gedoen word nie; die breë kulturele

konteks waarin 'n teks tot stand kom, of moet funksioneer, móét in ag geneem word (Snell-Hornby, 1988: 42).

2. Funksionalistiese model

In 'n poging om aan die voorskriftelikheid van die vroeë vertaalteorieë te ontsnap, het die fokus van vertaling verskuif van die beheptheid met die bronteks na die inagneming van die doelteks en doelleser. Die kernpunt van hierdie verskuiwing beteken dus dat die fokus verskuif het na die funksie van die doelteks (in plaas van die bronteks wat altyd die sogenaamde hoofrol gespeel het). Hierdie fokusverskuiwing staan bekend as die funksionalistiese vertaalbenadering (Byrne, 2006: 31).

“[T]his approach escapes the restrictive, purely linguistic criteria of traditional equivalence-based models by including certain pragmatic and extralinguistic factors [...].”

(Byrne, 2006: 32)

In die verlede is die bronteks as die enigste en belangrikste hulpmiddel beskou in die vertaalproses (Baker & Saldanha, 2009: 116). Die klem is hoofsaaklik op die bronteks geplaas, en het dus des te meer 'n terugskouende benadering tot vertaling ondersteun. House (1997: 38-39) voer aan dat die vertaalproses geaktiveer word deur 'n analise van die bronteks. Die teksprofiel wat deur hierdie analise verkry word, dien dan as die norm waaraan die doelteks gemeet moet word. Volgens House moes vertalings poog om 'n soortgelyke effek by die doelleser te ontlok as wat die bronteks in die brontekonteks bereik het. In die funksionalistiese vertaalbenadering kan hierdie funksie van die doelteks nie deur 'n ontleding van die bronteks afgelei word nie. Die funksie (of linguistiese waarde) van die doelteks word bepaal deur die konteks waarin die doelteks moet funksioneer, asook die ooreenstemmende boodskap van die vertaalde kommunikasie, want volgens Gutt (in Byrne, 2006: 34) moet elke vertaling vanuit 'n kommunikatiewe oogpunt benader word.

Funksionalisme volg eerder 'n vooruitskouende benadering tot vertaling. Dit beteken dus dat die doel of funksie waarvoor 'n vertaling tot stand gebring word, deur die

iniseerder/kliënt bepaal word, en die effek wat die doeltteks wil ontlok is nie noodwendig dieselfde as die bronteks nie. Die doelleser se kultuur, en al die elemente betrokke by die kommunikatiewe situasie, moet in ag geneem word om doeltreffende kommunikasie te verseker. Die kommunikatiewe funksie van die teks is die bepalende faktor (Nord, 2006a: 133). Hierdie benadering gaan van die veronderstelling uit dat elke vertaalde teks/doeltteks vir 'n sekere kommunikatiewe doel/funksie geskep word, en dat die betekenis van 'n teks afhang van die rol wat dit in die doelkonteks moet vervul (Baker & Saldanha, 2009: 116). Die bronteks geniet geen prominensie in die funksionalistiese raamwerk nie. Volgens Vermeer (1986) is die bronteks slegs 'n bron van inligting.

Funksionalisme is 'n doelgerigte vertaalbenadering waar die linguistiese vorm van 'n teks afhang van die doel waarvoor die teks geskep is. Die veronderstelling is dat die gebruikskonteks van taal, enersyds, en betekenis, andersyds, onlosmaaklik verbind is aan mekaar. Reiss en Vermeer (in Baker & Saldanha, 1998: 117) stig groter erkenning toe aan die funksionele aspekte van taal tydens die vertaalproses. Hulle beskou vertaling as 'n handeling waarin doeltreffende kommunikasie sentraal staan. Vertaling is meer as net 'n aktiwiteit wat op woord- en sinsvlak plaasvind soos wat vroeëre teoretici geglo het. Dit is dus belangrik dat die vertaler kennis neem van kultuurverskille en selfs ooreenkomste tussen die betrokke kulture/tale, om 'n finale doeltreffende doeltteks te verseker (Snell-Hornby, 1988: 43-44). Die doeltreffendheid van 'n vertaling word gemeet aan die funksie wat dit in die doelkultuur vervul (vervulling beteken dus verstaanbare, insiggewende en pasgemaakte vertalings vir die doelmark/-kultuur vir wie dit vertaal is). Indien die doeltteks se funksie binne die doelkultuur verwesenlik word, word die vertaalhandeling as doeltreffend of suksesvol beskou (Nord, 2006b: 44).

Volgens Vermeer moet tekste nie as geïsoleerde taaluitings beskou word nie, maar eerder as die onderdeel van die sosiokultuur waarbinne dit tot stand kom. Kommunikasie vind deur 'n sekere medium, en in 'n sekere konteks wat deur tyd en plek beperk is, plaas (Nord, 2006a: 133). Hierdie konteks is nie universeel nie; dit is gebonde aan 'n kulturele habitat wat die kommunikatiewe situasie sterk beïnvloed. Taal vorm dus deel van die kultuur waarin dit funksioneer. Dit lei dan daartoe dat vertaling nie meer as 'n linguistiese

proses beskou is nie. Nord (1992: 39) som die funksionalistiese benadering op in die volgende stelling:

[T]he function or set of functions which the TT has in the TL is imperative, rather than the original function of the SL text as is the case with equivalence-based translation theories. The function or aim of the translation is consequently determined by the reader of the TT and determines the norm for any decision that the translator has to take during the translation process.

Binne die funksionalistiese model fokus die vertaler meer op die gepastheid van die doeltteks vir gebruik in 'n sekere konteks, eerder as op ekwivalensie tussen die bronteks en doeltteks. Die klem is dus nie soseer op leksikale en grammatikale konstruksies nie, maar eerder op die funksie/doel van die teks binne die kommunikatiewe situasie. Volgens Nord word die vertaalproses deur die inisieerder begin. Die inisieerder is die persoon wat opdrag gee dat 'n vertaling gedoen moet word. Hierdie persoon definieer die doelwit waarvoor die vertaling geskep word. Die skopos (verduideliking in die volgende onderafdeling) wat deur die inisieerder daargestel word, bepaal watter vertaalproses die vertaler sal volg en hoe die doeltteks daaruit sal sien (Nord (1992: 39).

2.1. Vermeer se Skoposteorie

Die woord “skopos” is 'n tegniese Griekse term wat “doel”, “doelwit” of “uitkoms” beteken. Die skopos vir 'n vertaling moet vooraf bepaal word en nie tydens of gedurende die vertalingsproses nie. Die doel van die vertaling moet vóór die vertaalproses 'n aanvang neem, bepaal word. In sy Skoposteorie argumenteer Vermeer (1986) dat enige teks vir 'n spesifieke doel geproduseer word. 'n Skopos moet deeglik en volledig uiteengesit word alvorens die vertaalproses voortgesit kan word. Die proses waartydens die skopos gedefinieer word vorm deel van die oorspronklike en voorafgaande vertaalopdrag (Byrne, 2006: 38).

'n Vertaalopdrag kan beskou word as 'n vorm van 'n projekopdrag wat die vereistes van 'n vertaalprojek uiteensit. Hierdie opdrag (met sy spesifikasies) is gewoonlik volledig met 'n uitgespelde funksie/uitkoms van die verwagte vertaling, die doelleser, die tydraamwerk waarbinne die vertaling voltooi moet word en omgewing waarin die vertaling sal moet

funksioneer en begripswaarde hê. Die kommunikasie-strategieë en taalgebruik wat tydens die vertaalproses gebruik word, word deur die uitkomsvoorsiene doel of funksie van die doelteks bepaal. Die skopos word deur die inisieerder bepaal. Hierdie skopos bevat alles van die situasionele tot die kulturele agtergrond. Daar is verskillende kontekste met verskillende agtergronde waarin vertalings plaasvind en hierdie verskille moet in die skopos vervat wees (Byrne, 2006: 39-40).

Die doelleser het ook groot seggenskap oor hoe 'n vertaling daaruit sal sien. Die leser se profiel moet in die skopos uiteengesit word, sodat die vertaler presies weet vir wie die vertaler die vertaling skep en onder watter omstandighede die vertalingsontvanger/interaktiewe kandidaat/kandidate met die vertaling gaan omgaan. Die skopos van die bronteks mag verskil van die skopos van die doelteks – suiwer omdat die behoefte van die twee lesersgroepe mag verskil – eenvoudig gestel, die groepe mag aan verskillende sosiale en taalrealiteite behoort. Vermeer (in Baker & Saldanha, 2009: 117) beskou vertaling as gekontekstualiseerd omdat dit 'n sosiale handeling is. Dit is 'n komplekse handeling wat gewoonlik binne 'n kulturele en linguistiese stelsel plaasvind (Luttig, 2003: 34). Met ander woorde, die doelwit wat die doelteks in die doeltaal by die doelgehoor moet bereik, word as die fokus in die vertaalproses beklemtoon. Die teks moet op 'n taalvlak vertaal word waarby die doelleser aanklank vind en dit verstaan. Die skoposreël stel dit duidelik dat elke teks op so 'n manier vertaal moet word sodat dit binne 'n spesifieke kommunikatiewe situasie funksioneel, verstaanbaar en insiggewend is.

“To translate means to produce a text in a target setting for a target purpose and for target addressees in target circumstances”.

(Vermeer; in Baker & Saldanha, 2009: 117)

Die gepastheid van die doelteks geniet dus meer aandag vergeleke met die ekwivalensie tussen die bron- en doelteks soos deur vroeëre teoretici geargumenteer (Nord, 2005: 8) Binne hierdie funksionalistiese teoretiese raamwerk word daar ook 'n besondere klem gelê op die begrip van lojaliteit. Lojaliteit beteken die verantwoordelikheid wat die vertaler voel teenoor al die rolspelers en hul funksies in die vertaalproses, en die toepassing van hierdie verantwoordelikhedsin tydens die vertaalproses.

2.2. Lojaliteit en funksionalisme

Lojaliteit in die funksionalistiese raamwerk verwys veral na die inisieerder omdat hy/sy presies weet vir watter doel die doeltteks geskep moet word. Verdere rolspelers is die bronteksouteur as oorspronklike sender, die doeltteksontvanger as aangesprokene en doeltteksgebruiker. Lojaliteit bepaal dat, indien die vertaler die doeltteks van die bronteks laat afwyk, dit in terme van die funksionaliteit van die doeltteks verdedigbaar moet wees (Luttig, 2003: 45). “Die vertaler behoort ’n vertaling te produseer met die doelkultuur voorop gestel, aangesien die vertaler moet verseker dat die teks met die ontvanger kommunikeer [en daarom het die vertaler ’n verantwoordelikheid teenoor die leser van die doeltteks en ook teenoor die bronteks]” (Luttig, 2013: 45-46). Neem die volgende stelling oor lojaliteit:

Functionality & loyalty means that the translator should aim at producing a functional target text which conforms to the requirements of the translation scopos fixed by the initiator, respecting, at the same time, if necessary, the interest of the author of the original and the readers of the translation.

(Nord, 1992: 40)

Funksionalisme beskou die doelwit of funksie van ’n doeltteks as die toonaangewer in die vertaalproses. Solank die doelwit of funksie van die doeltteks bereik word, kan die vertaling as suksesvol beskou word. Getrouheid aan die bronteks word in hierdie geval ondergeskik gestel aan die funksie of doelwit van die doeltteks. Indien die doeltteks ’n ander funksie verrig as die bronteks, sal bronteksekwivalensie geen prioriteit meer geniet nie. In só ’n geval is die vertaler getrou aan die doelwit of funksie wat die doeltteks moet vervul in plaas van die behoud van die bronteksekwivalensie. Aanvanklik gaan die tradisionele konsep van getrouheid gepaard met ’n hegte verhouding tussen die doel- en bronteks (Luttig, 2003: 47-48), terwyl lojaliteit verband hou met die verhouding tussen die verskillende rolspelers in die vertaalproses. Dit is byvoorbeeld die vertaler se verantwoordelikheid om ’n teks wat verstaanbaar is, en wat die leser in staat stel om die kommunikatiewe bedoeling van die teks te begryp, aan die teikenleser te verskaf (Byrne, 2006: 42).

Die lojaliteit wat aan die funksionalisme gekoppel is, verplig die vertaler om aanpassings wat tydens die skep van die doeltteks gemaak is, te spesifiseer. Hierdie aanpassings

word gemaak om die doeltteks in die doelkultuur te laat pas en die teks in sy doel en funksie te laat slaag.

(Luttig, 2003: 47-48)

Met betrekking tot die verwantskap tussen die bron- en doeltteks onderskei Nord (1997:4-5) twee funksionele vertaalmetodes, naamlik *dokumentêre* vertalings en *instrumentele* vertalings.

2.3. Dokumentêre vertaling

Dokumentêre vertalings poog om die boodskap wat in die bronteks na vore kom, nét so in die doeltteks oor te dra. Die bronteks word dus sonder enige spesiale aanpassings in 'n doeltteks gereproduseer. Dit is gewoonlik letterlike of woord-vir-woord vertalings. Die leser van hierdie tipe vertaling is bewus daarvan dat hy 'n vertaling lees. Luttig (2003: 55) noem dat 'n "dokumentêre vertaling 'n soort metateks [is] wat as vertaling gemerk is." Die doel van 'n dokumentêre vertaling is dus om die kommunikasie van die bronteksaanbod nét so in die doeltteks te vervat en dokumenteer (Luttig, 2003: 56).

2.4. Instrumentele vertaling

Daarenteen is 'n instrumentele vertaling 'n vryer vertaalmetode. Die doel en funksie van die doeltteks kan totaal verskil van die doelwit van die bronteks. "Die doeltteks kan 'n nuwe kommunikatiewe doelwit nastreef wat verskil van die oorspronklike doelwit in die bronteks" (Luttig, 2003: 57). Met 'n instrumentele vertaling word die bronteksfunksie reproduseer, die nodige aanpassings word in die doeltteks aangebring, en die funksie/doelwit word aangepas by die doelkonteks om die teks in die doelkultuur te laat funksioneer. Enige funksionele aanpassing word in die funksionalistiese raamwerk aanvaar met dien verstande dat dit 'n funksionele teks as finale teks verseker (Luttig, 2003: 57). Hierdie tipe vertaling is relevant vir die doeleindes van die navorsing, aangesien die fokus van hierdie tesis juis val op doelmatige kommunikasie en die

verwerking daarvan in banktekste. 'n Modus van vertaling wat onder die instrumentele vertalingsraamwerk sal ressorteer is gemeenskapsvertaling.

3. Vertaling as 'n kommunikatiewe handeling

Kommunikasie is 'n natuurlike aktiwiteit wat ten doel het om die betekenis van boodskappe tussen verskillende persone uit verskillende kontekste oor te dra. Hierdie aktiwiteit is nie altyd doeltreffend nie, veral wanneer die sender van die boodskap nie rekening hou met die ontvanger se situasionele en informasionele konteks nie. Hierdie kontekstuele faktore en omstandighede speel 'n integrale rol in die doeltreffendheid en sukses van kommunikasie. Siende dat kommunikasie 'n sosiale aktiwiteit is, verstaan luisteraars of lesers slegs die betekenis van 'n sin of 'n woord indien dit strook met die sosiale konteks waarin die kommunikatiewe aktiwiteit plaasvind. Doeltreffende kommunikasie is 'n sosiale beginsel waarop die suksesvolle werking van die samelewing gebaseer is.

“The necessity for coordinated action generates in a society a certain need for communication, which must be met if it is to be possible to coordinate actions effectively for the purpose of satisfying needs.”

(Habermas, 1984)⁷

Vertaling is tradisioneel beskou as 'n aktiwiteit waartydens die bronteksinligting direk in 'n ekwivalente doelteks vertaal word. Gedagtig aan die tradisionele beginsels, streef die doelteks altyd daarna om eendersheid met die bronteks te bereik, en gevolglik is daar hoegenaamd geen nuanseverskil tussen die bron- en doelteks nie. Latere verwickelinge in vertaalstudies het egter bevind dat vertaling 'n meer kommunikatiewe doel in die doelkonteks vervul. Die doelteks word aangepas sodat dit die kommunikatiewe behoeftes van die doelleser kan bevredig (Nord, 2006a: 131).

Kommunikasie vind in 'n sekere tyd en ruimte plaas onder sekere omstandighede. Hierdie omstandighede is nie veralgemeen nie, maar eie aan die kulturele habitat waarin dit

---

⁷ Die bladsynommers ontbreek in die aanlynweergawe van hierdie bron, maar volledige bronverwysing is vervat in die bronnelys.

voorkom. Die kulturele omgewing bepaal die omstandighede waarin kommunikasie plaasvind en die omstandighede bepaal hoe die kommunikasie daaruit sien (Nord, 2006a: 133-134).

In vertaling behoort die senders en ontvangers van die boodskap nie noodwendig aan verskillende taal- en kultuurgroepe, maar wanneer hierdie twee rolspelers wel aan verskillende taal- en kultuurgroepe behoort, kort daar 'n tussenpersoon om te verseker dat die boodskap suksesvol oorgedra word sodat doeltreffende kommunikasie kan geskied. Hierdie tussenpersoon is die vertaler. Daar is vier funksies van taal wat die vertaler in gedagte moet hou om doeltreffende, suksesvolle kommunikasie tot stand te bring. Hierdie funksies is die referensiële funksie, ekspressiewe funksie, appellatiewe funksie en fatiese funksie (Nord, 2006a: 134).

Die referensiële funksie het te make met die hoeveelheid inligting wat in die bronteks weergegee word en die versekering dat die doelleser bekend is met die volle omvang van die bronteksinligting. Indien die doelleser nie ten volle bekend is met die inligting wat in die bronteksaanbod vervat is nie, moet die vertaler hetsy die inligting ekspliseer wat in die bronteks geïmpliseer word óf die bronteksinligting verduidelik deur middel van woordelyste, voetnotas ensovoorts (Nord, 2006a: 139 – 140).

Die ekspressiewe funksie verwys na die manier waarop inligting oorgedra word – eksplisiet of implisiet. Indien die doel- en bronteksleser nie dieselfde waardesisteme deel nie, moet die vertaler die inligting implisiet of eksplisiet stel, afhangende van die waardesisteme van die bron- en doelteksleser. Die vertaler kan ook aan die doelleser verduidelik (met behulp van kommentare) wat met die ekspressiwiteit of implisiwiteit in die bronteks bedoel word (Nord, 2006a: 140).

Die derde funksie is die appellatiewe funksie. Hier gaan dit oor die sender wat wil hê dat die ontvanger met die gewenste reaksie op die doelteks reageer. Die vertaler se plig is om te verseker dat die doelteks dieselfde tipe reaksie by die doelleser ontlok deur die teks aan te pas by die doelkultuur en -konteks (Nord, 2006a: 140).

Die laaste funksie – die fatiese funksie - het te make met die aanspreekvorm wat vir die doelleser gebruik word. Die vertaler moet verseker dat die mees konvensionele

aanspreekvorm vir die doelkultuur in die doeltteks gebruik word sodat die doelleser hom-/haarself met die teks kan vereenselwig (Nord, 2006a: 139).

Die suksesvolle toepassing van hierdie vier funksies hang af van die vertaalopdrag. Hierdie vertaalopdrag bevat al die nodige inligting wat die vertaler sal benodig om 'n doeltreffende vertaling te skep. Inligting soos wie die doelleser is, die doel van die vertaling, en ander sosiale faktore wat die vertaler in ag moet neem om die verwagte of begeerde kommunikatiewe funksie van die doeltteks te vervul, is noodsaaklik. Vertaling is dus 'n doelgerigte aktiwiteit (Nord, 2006a: 142).

4. Tegniese kommunikasie

White (in Byrne, 2006: 47) definieer tegniese kommunikasie as 'n handeling wat 'n sekere doel voor oë het. Tegniese dokumente word nie lukraak opgestel of vertaal nie. Hierdie tipe tekste word gewoonlik opgestel met die teikenleser se ouderdom, opvoeding en loopbaan in gedagte. Die inhoud, struktuur, vlak van detail, die gebruik van spesialisterminologie en die styl van hierdie tipe tekste word volgens die lesersprofiel bepaal. Markel (in Byrne, 2006:49) meen dat tegniese kommunikasie nie veel ruimte laat vir kreatiwiteit nie. Hierdie kommunikasie kan informatief en instruktief wees. Markel noem ook hoe belangrik die manier is waarop tegniese tekste aan mekaar gesit word. 'n Maatskappy se kultuur en doelwitte word duidelik in die samestelling van tegniese dokumente gereflekteer. 'n Maatskappy met 'n konserwatiewe en 'n formele hiërargie sal in alle waarskynlikheid 'n meer formele en gestruktureerde aanslag volg met hulle interne en eksterne kommunikasie (Byrne, 2006: 49).

'n Kenmerkende eienskap van tegniese kommunikasie is die manier waarop die teks gestruktureer of ontwerp word om leesbaarheid en die voorkoms van die teks te verbeter. Deur die teksuitleg en ontwerp te manipuleer kan jy die leesbaarheid en lesers se navigasie deur die teks aansienlik vergemaklik en terselfdertyd die verstaanbaarheid van die teks verhoog. As deel van die ontwerpproses sal tegniese dokumente 'n kombinasie van geskrewe teks en grafika bevat om die dokument meer stimulerend te maak en om

belangrike konsepte, idees of terme te benadruk. Grafika maak dit ook moontlik om groot hoeveelhede inligting vinnig, duidelik en doeltreffend te kommunikeer.

5. Gemeenskapsvertaling as kommunikasiefasilitering

Suid-Afrika is 'n veeltalige land soos vervat en bevestig in die amptelike Grondwet, maar die verwesenliking en akkommodasie van hierdie veeltaligheid blyk 'n uitdaging te wees. Vertaling, en meer spesifiek gemeenskapsvertaling, bied 'n moontlike oplossing vir hierdie probleem. In die Suid-Afrikaanse konteks is daar in die laat 1980's met hierdie tipe vertaling geëksperimenteer om sekere taaltekortkominge in spesifieke taalgemeenskappe te akkommodeer. Gemeenskapsvertaling is 'n pragmatiese vertaalaktiwiteit wat ten doel het om spesifieke taalbehoefte aan te spreek (Taibi & Ozolins, 2016: 2). Hierdie taalbehoefte spruit uit taalongelykheid, ongelyke geletterdheidsvlakke en verskeie taalvariasies binne een gemeenskap.

"Community translation is a means to an end, namely to equip the community with the necessary information and other means to develop skills for themselves. It is an attempt to balance the power relationship between the sender and the receiver by prioritizing the needs of the community. Effective empowering communication between the author and the reader via the translated text implies that the translator needs to be on the side of the powerless, that is the reader."

(Taibi & Ozolins, 2016: 2)

Volgens Lesch (1999: 92) verwys die term "gemeenskap" nie na 'n spesifieke geografiese gemeenskap nie, maar eerder na 'n tipe vertaalbenadering in die praktyk waartydens die behoeftes van die linguisties gemarginaliseerde groep, ongeag geografiese ligging, aangespreek word. Gemeenskapsvertaling is 'n praktyk wat elke individu se reg tot openbare inligting en dienste help fasiliteer. Dit fasiliteer en moedig sosiale, ekonomiese en politiese deelname in die samelewing aan. Dit is 'n professionele aktiwiteit wat nou saamhang met gemeenskapsbetrokkenheid en sosiale verandering (Taibi & Ozolins, 2016: 11). Gemeenskapsvertaling word deur maatskaplike verantwoordelikheid gekarakteriseer. Gemeenskapsvertaling soos gemeenskapstolking poog om die kommunikatiewe gaping tussen onder andere taalgemeenskappe en sosiale groepe te

oorbrug. Dit fasiliteer ook die vloeï van inligting tussen die hoofstroomgemeenskapslede en dié wat minder mag het sodat laasgenoemde se sosio-ekonomiese posisie in die samelewing verbeter kan word. Meer oor gemeenskapsvertaling later in hierdie afdeling.

Die term ‘gemeenskap’ kom egter nie sonder probleme nie. Volgens Pym (2011: 77-78) is hierdie term baie problematies. Hy sê die volgende:

“The problem with the reference to ‘community’ is that all translating and interpreting involves communities of one kind of (sic) another [...] so there is no substantial specificity indicated. Further, the interactions are hardly from within any pristine language community as such: they involve the provision or intrusion of government services, and thus encounters between communities.”

Volgens Pym is daar geen uitstaande kenmerk in die definisie van gemeenskapsvertaling wat dit as ’n unieke vertaaltipe beklemtoon nie. Pym stel voor dat hierdie vertaaltipe vernoem word na die konteks waarbinne die vertaalaktiwiteit plaasvind, soos byvoorbeeld mediese vertalings en vertaling in howe. Dit sal duideliker wees en minder verwarring veroorsaak. Gemeenskapsvertaling vind egter nie net in mediese kontekste en howe plaas nie. Hierdie vertaaltipe vind in ’n breë spektrum van kontekste plaas en daarom is Pym se voorstel nie prakties nie, want dit is moeilik om elke konteks waarbinne gemeenskapsvertaling plaasvind in een term vas te vang. Wat wel gesê kan word, is dat hierdie vertaaltipe se hoofdoel is om kommunikasie tussen alle burgers en inwoners te verseker en te fasiliteer, en terselfdertyd die taalminderheidsgroep te bemagtig.

Volgens Taibi en Ozolins (2016:1) is gemeenskapsvertaling as ’n praktyk en navorsingsveld ’n relatief nuwe verskynsel. As genre is dit steeds besig om sy nis te vind. Volgens Taibi (2016:7) is die tekste wat deur die gemeenskapsvertaler vertaal word informatief en kan dit deur ’n verskeidenheid van maatskaplike agente geskep word, insluitende privaatorganisasies ten einde kommunikasie met alle burgers te verseker, hulle te bemagtig en hul deelname te waarborg. Om deelname te waarborg moet die inligting wat oorgedra word assimileerbaar wees vir die doelleser. Hierdie tipe vertaling is veral prominent in lande waar immigrasie konstant toeneem en die veeltaligheidssituasie progressief meer gekompliseerd raak. Die vertalingstipe is ook van toepassing op die verskeidenheid tale waarmee mense oor kontinente en landsgrense reis. In die Suid-Afrikaanse konteks is dit egter nie immigrante of reisigers nie, maar eerder mede-

landsburgers. Behalwe dat daar taalverskille is, is daar boonop taalvariëteite ook. In sommige gevalle bied slegs een taal verskeie uitdagings soos sosiolinguistiese fasette, want sprekers van een taalgemeenskap verteenwoordig nie noodwendig almal 'n enkele taalvariëteit nie. Hierdie realiteit maak dit moeilik vir vertalers, veral gemeenskapsvertalers om inligting op een vlak aan alle gemeenskapslede beskikbaar te stel. Dikwels kies die vertaler die variëteit waarmee die meerderheid van die gemeenskap vertrou is.

Burke (in Taibi & Ozolins, 2016: 15) sê dat hierdie einste uitdaging in Australië voorkom weens die Swahili-gemeenskap. Die lede van die Swahili-gemeenskap kom van verskillende multi-etniese en meertalige gemeenskappe in Sentraal- en Oos-Afrika. Die Swahili-gemeenskap as 'n geheel is dus nie net meertalig nie, maar elke individu is ook meertalig met wisselende vlotheid en taalbekwaamheid. Swahili word as 'n lingua franca gebruik en daarom verteenwoordig dit verskeie variasies afhangende van die geografiese ligging van die sprekers. Wanneer dit kom by gemeenskapsvertaling, en al hierdie variasies van dieselfde taal wat in ag geneem moet word, voer Burke (in Taibi & Ozolins, 2016: 16) aan dat die beste oplossing sal wees om die standaardvariasie van die taal te gebruik omdat dit eerstens neutraal is, en tweedens as 'n lingua franca gebruik word vir onder andere interetniese kommunikasie. Benewens die neutraliteit en interetnisiteit, word dit ook in verskillende sferes gebruik, onder andere massamedia, in regeringskringe en in die onderwys in verskeie Afrika-lande. Weens 'n verskil in opvoedingsvlakke en die feit dat al die Swahili-sprekers nie noodwendig aan al die taalvariasies blootgestel is of word nie, is daar geen waarborg dat 'n vertaling in standaard Swahili doeltreffend gaan wees nie, volgens Burke (in Taibi & Ozolins, 2016: 16). Die sukses van hierdie tipe vertaling hang grootliks af van die skopos wat deur die vertaler geïdentifiseer word, die tekstipe en die profiel van die doelleser (Taibi & Ozolins, 2016: 13-15). Burke (in Taibi & Ozolins, 2016: 16) stel dan voor dat:

"Translators should be prepared to adapt their translations in order to communicate optimally with the diverse Swahili readership. In line with government and agency clients' aims to achieve receptive understanding of their communications by a broadly targeted audience, translators can carefully select vocabulary to avoid common misunderstandings amongst the variety of Swahili readers."

(Taibi & Ozolins, 2016: 16)

Hierdie aanpassings waarvan Burke praat, sluit in die gebruik van eenvoudige woorde, ongekompliseerde sinsbou, die gebruik van leenwoorde en verduidelikings in die Swahili-vertaling om verstaanbaarheid te fasiliteer. Dit is hier waar gewone taal ter sprake kom. Gewone taalgebruik is geskoei op teksvereenvoudiging en het altyd ten doel om die verstaanbaarheid en toeganklikheid tot inligting te vergemaklik. (Lees meer oor gewone taalgebruik en die strategieë wat daarmee gepaardgaan, in afdeling 5).

Niska (in Taibi & Ozolins, 2016: 7) definieer gemeenskapsvertaling as die vertaling van informatiewe tekste deur regeringsdepartemente, organisasies en ander instellings vir mense wat andersins nie die bronteks sou verstaan nie. Taibi (2016: 7) meen op sy beurt dat dit nie net informatiewe tekste is waarmee gemeenskapsvertalers werk nie, en dat dit nie noodwendig uit die openbare sektor spruit nie. Hierdie tekste kan deur verskillende sosiale agente geïnisiëer word soos byvoorbeeld onder andere nie-regeringsorganisasies, plaaslike of etniese gemeenskapsleiers en privaatorganisasies. Hierdie tekste word vertaal ten bate van gemeenskapsontwikkeling. Taibi (2011: 214-15) definieer gemeenskapsvertaling as volg:

“texts generated by the larger community (society) or by smaller communities (linguistic or ethnic communities within the larger society, local communities [...] etc.) in order to ensure communication with all citizens [and residents] and permit their participation and, therefore, empowerment”

Net soos gemeenskapstolking, is gemeenskapsvertaling 'n diens wat op nasionale vlak sowel as in plaaslike gemeenskappe aangebied word om te verseker dat lede van veeltalige gemeenskappe toegang het tot inligting, en om terselfdertyd aktiewe deelname te bevorder. 'n Goeie aanduiding daarvan dat hierdie tipe vertaling nog in sy beginfase is, is die feit dat daar so baie name en definisies vir dieselfde tipe vertaling bestaan. Gemeenskapstolking het presies dieselfde proses deur geloop deurdan dit onder andere ook as skakeltolking, staatsdienstolking en dialoogtolking bekend gestaan het (Taibi & Ozolins, 2016: 8).

Gemeenskapsvertaling word in sommige kringe verstaan as ‘vertaling vir die gemeenskap’ wat verkieslik deur opgeleide vertalers uitgevoer word. Daar is andere wat weer hierdie tipe vertaling op hul beurt definieer as ‘vertaling deur die gemeenskap vir die gemeenskap’. Dit beteken dat lede van ’n spesifieke gemeenskap met ’n ooreenstemmende belangstelling die inhoud vir mekaar vertaal sodat al die rolspelers voordeel daaruit trek omdat hulle dan die inhoud kan verstaan. Hierdie tipe vertaling geskied gewoonlik aanlyn deur internetgebruikers, en dit is vrywillig (Lesch, 2014: 130). Díé vertaaltype is ook ’n vorm van gemeenskapsvertaling, maar O’ Hagan (in Taibi & Ozolins, 2016: 10) meen dit sal beter werk as hierdie tipe vertaling eerder ‘gebruikersgebaseerde vertaling’ of ‘volunteer translation’ (aldus Pym (2011) se voorstel) genoem word, in plaas van gemeenskapsvertaling.

Gouadec (in Taibi, 2016: 8) gee ’n meer algemene definisie vir gemeenskapsvertaling en dit stem ooreen met die definisie wat in hierdie studie aangeneem is. Hierdie definisie erken dat beide gemeenskapsvertaling en -tolking kommunikasie tussen taal en kulturele diversiteite onderling fasiliteer.

“Community translation encompasses all translating (and interpreting) carried out to facilitate inter-community relations within a given country where diverse linguistic (and cultural) communities cohabit.”

Gemeenskapsvertalingsbeginsels word ingespan wanneer tekste wat vir die groter gemeenskap geskep is, vertaal of herskep word om doeltreffende geskrewe kommunikasie met die linguisties gemarginaliseerde segment van die gemeenskap te verseker, sodat almal die geleentheid het tot gelyke deelname in die samelewing, en sodat minderheidstaalgroepe ook toegang het tot inligting om hul sodoende te bemagtig (Taibi & Ozolins, 2016: 9). Hierdie vertaalpraktyk is hoofsaaklik ontwikkel om geskrewe kommunikasie tussen openbare diensverskaffers en die mense wat nie die dominante taal in die gemeenskap magtig is nie, te fasiliteer. Gemeenskapsvertaling vind normaalweg binne die gesondheidsorg-, munisipale en welsynkontekste plaas (Taibi & Ozolins, 2016: 9).

“... it bridges the communicative gap between public services and those citizens or residents who do not speak the mainstream language [...] This translation type facilitates information flow between mainstream/established community members and

less powerful members [...] to improve their socio-economic position and communicate effectively.”

(Taibi & Ozolins, 2016: 11)

“Indien verskeie professies (gesondheidsorg, munisipaliteite, welsynkontekste, [ensovoorts] optimaal hul doel in die samelewing wil bereik, beteken dit dat hulle met potensiële kliënte uit alle sferes van die samelewing, doeltreffend sal moet kommunikeer.”

(Lesch, 2012: 40)

In elke kommunikasiesituasie is daar linguïsties-gemarginaliseerde gemeenskappe of rolspelers wat gewoonlik die onvermoë het om inligting suksesvol te interpreteer. Dit is grotendeels weens hul verwysingsraamwerk. Omdat gemeenskapsvertaling gemoeid is met die sosiokulturele status van die teikengehoor en poog om die magswanbalans wat in die kommunikatiewe situasie bestaan, te korrigeer, kan dit binne die funksionele benadering van vertaling geplaas word (Rodrigues, 2002: 37). Gemeenskapsvertaling kan dus gereken word as 'n uitvloeisel van funksionalisme wat ressorteer onder instrumentele vertaling. Volgens Zhang (2007) se definisie van vertaalvariasieteorie (Translation Variation Theory (TVT) is gemeenskapsvertaling 'n vertaalvariëteit wat sekere strategieë/benaderings soos onder andere byvoegings, weglatings, vereenvoudigings en herskrywing van 'n taalpraktisyn vereis om 'n doeltreffende en verstaanbare teks te skep (Zhang, 2007: 7-8). Hierdie strategieë of benaderings word grootliks bepaal deur die behoeftes en verwagtinge van die teikengehoor. Die heersende sosiale faktore soos onder andere opvoedingsagtergrond en die teikengehoor se kapasiteit om die vertaling te verstaan, speel dus ook 'n integrale rol in die vertaalproses. Lesch (1999: 91 – 92) noem dat die leser deels verantwoordelik is vir doeltreffende kommunikasie, veral as die vertaler 'n lesergeoriënteerde benadering tot die vertaling volg. Die leser neem dus deel aan die skepping van 'n gepaste verstaanbare en toeganklike teks. Om effektiwiteit van die kommunikasieproses in 'n diverse taalgemeenskap te verseker moet die vertaler, volgens Cluver (1992: 37), deeglik bewus wees van die behoeftes in daardie gemeenskap waarin die vertaler hom bevind. Vergelyk die volgende stelling:

No society is homogeneous and translators need to be sensitive to differences in the needs of different groups. Within any speech community there are marginalised groups

who have been excluded from main-stream developments and for whom the form in which information is encoded presents a barrier.

(Cluver, 1992: 37)

Dit is as 'n praktyk begin om die talig oningeligte doelteksleser tydens die vertaalproses in ag te neem en te bevoordeel (Lesch, 2014: 131-132). Gemeenskapsvertaling se hoofdoel behoort nie net te wees om taalttekortkominge te akkommodeer nie, maar om inligting toeganklik en verstaanbaar vir almal te maak (Siegrühn, 1992: 33). Hierdie modus van vertaling, volgens Lesch (1999: 92), is 'n proses waartydens die behoefte van die taligoningeligte leser bevredig word. Hierdie benadering is uitsluitlik lesergerig. Dit is "n vertaalaktiwiteit waarin die behoeftes van die gemeenskap, naamlik die taligminderingeligtes se taalbehoefte geprioritiseer word" (Lesch, 2009: 145). Dit beteken dus dat die gemeenskapsvertaler bewus is van die wanbalans wat bestaan tussen die taligongeligte [of selfs minder geletterde] leser én die Engelsprekende leser, en juis daarom 'n toeganklike doelteks vir die leser skep (Lesch, 2009: 145). Die wanbalans waarvan melding gemaak word, is nie net talig van aard nie, maar ook ekonomies, kultureel en opvoedkundig van aard.

Nie alle gemeenskappe het op dieselfde manier en teen dieselfde tempo ontwikkel nie, en nie alle gemeenskapstale is op dieselfde manier bevorder nie. Daarom bestaan daar moontlike gapings tussen een en 'n ander gemeenskap in terme van taal, die beskikbaarheid van sekere terminologie en tekstipes. Juis om hierdie rede is dit baie moeilik om te praat van taalgelykheid tussen twee gemeenskappe (Taibi & Ozolins, 2016: 13). 'n Gemeenskapsvertaler word op sy beurt as 'n bemagtigingsagent en doeltreffende tussenganger beskou. Gemeenskapsvertaling is dus 'n middel tot 'n doel en ook om die wanbalans tussen die sender en ontvanger van die kommunikasieproses te balanseer (Rodrigues, 2002: 33). Lesch se beskrywing van 'n gemeenskapsvertaler weerklink ook in Siegrühn (1992: 33) se definisie vir 'n gemeenskapsvertaler:

"The community translator is neither a social worker, nor an educator, nor an advocate. The community translator is aware of the power imbalances in society and chooses to mediate in order to make texts accessible, instead of offering "parallel" translations."

Soos daar vroeër genoem is, het vroeëre teoretici vertaling aanvanklik beskou as 'n aktiwiteit waartydens die eendersheid tussen die bron- en doelteks voorrang geniet.

Hierdie beskouing het oor die jare verskuif na verstaanbaarheid en toeganklikheid van die doeltteks, onafhanklik van die bronteks, om doeltreffende kommunikasie te bevorder. Vertaling word dus as 'n praktiese hulpmiddel beskou om taalhindernisse te oorbrug en taaltekortkominge tegemoet te kom.

5.1. Gemeenskapsvertaling en kulturele aspekte

Die verband tussen vertaling en kultuur is nou duideliker as ooit vantevore. 'n Vertaling staan nie meer los van kultuur nie. Kultuur is onlosmaaklik deel van vertaling. Wanneer 'n vertaler met 'n vertaling te doen het, het hy/sy sonder twyfel te doen met die subkultuur waarin die vertaling gaan funksioneer. Brody (in Taibi & Ozolins, 2016: 33) sê dat:

"[L]anguage and culture are inextricably intertwined. Culture is negotiated in large part through language and language codifies many cultural assumptions and values."

Kultuur word deur middel van taal gekommunikeer. Taal is die draer van kulturele waardes en aannames. Die verhouding tussen taal en kultuur is alreeds vroeg deur vroeëre (teks)linguïstiese vertaalteoretici geïdentifiseer wat van mening was dat 'n vertaler deeglik bewus moet wees van die kultuurverskille tussen die bron- en doeltaal om 'n akkurate vertaling te lewer. Vertalers word in sommige kontekste beskryf as kulturele tussengangers (Taibi & Ozolins, 2016: 39).

Gemeenskapsvertalers moet kennis dra van die dubbele kruiskulturele oordrag wat betrokke is by gemeenskapsvertaling. Vertalers besef dag na dag, veral wanneer hulle tussen openbare instellings en die man op die straat vertaal, dat dit belangrik is om 'n brug te bou tussen die hoof- en subkultuurverskille, byvoorbeeld dit wat bestaan tussen die openbare instelling en die man op die straat.

Mishler (in Taibi & Ozolins, 2016: 39) haal 'n voorbeeld aan vanuit die mediese konteks. Volgens Mishler is daar konstant spanning tussen die pasiënt wat in hierdie geval die leek is en die mediese dokter se onderskeie subkulture. In die mediese konteks is daar 'n addisionele kultuurdimensie en interkulturele kommunikasie. Dit is dieselfde met geskrewe kommunikasie tussen instellings en die gemeenskapslede vir wie die dokument bedoel is. 'n Subkultuur wat in hierdie situasie ter sprake kom, is die manier waarop

instellings gewoonlik skriftelik kommunikeer (formeel, georganiseerd), terwyl die gemeenskapslede meer informeel en dikwels minder georganiseerd is. Die gemeenskapsvertaler moet kennis dra van hierdie verskille om 'n finale verstaanbare dokument te lewer. Ander verskille wat ook 'n rol speel, is onder andere skryfstyl. Verskillende kulture het verskillende maniere van skryf en uiteenlopende diskoerspraktyke. Dit beteken dus dat lede van 'n spesifieke kultuur op 'n spesifieke manier skryf en gevolglik op 'n sekere manier verstaan. Die vertaler moet kennis neem van hierdie faktore om 'n verstaanbare teks te skep. Ander faktore, soos ook al vroeër genoem, is opvoedingsagtergrond en taalvariasie (Taibi & Ozolins, 2016: 39).

5.2. Die bankwese as 'n subkultuur

Gemeenskapsvertaling behels soms 'n gesukkel met die skryfstyl van die teksvervaardiger wat selfs méér kulturele uitdagings vir die vertaler sou beteken. Die vertaler moet bewus wees van verskeie kulturele aspekte soos idiomatiese uitdrukkings, spesifieke kultuurgebonde konsepte, verskillende skryfnorme en uiteenlopende diskoerspraktyke van verskillende kulture om akkurate en doeltreffende vertalings te verseker (Taibi & Ozolins, 2016: 40).

"When translating from and into (minority) community languages, community translators need to continuously assess the cultural differences between the original writer and the ultimate target reader. Text must not only be analysed with regard to the broad cultural context wherein they are produced, but also in the light of the institutional subculture and conventions of the organisation or public service that originates the material or commissions its translation. Based on such analysis and assessment, translators would select the most appropriate translation strategy for each case [...]."

(Taibi & Ozolins, 2016: 43)

Dit sou gepas wees om aan te neem dat die bankwese onder andere 'n sekere kultuur verteenwoordig wat 'n spesifieke diskoerspraktyk en skryfnorm verteenwoordig. Banktaal is berug vir sy moeilikheidsgraad en tegniese aard. Daar is vele taalgemeenskappe wat nie die nodige terminologie beskikbaar het om banktekste suksesvol te interpreteer nie. Dit is die vertaler se rol om tussenganger op te tree en 'n teks te produseer wat toeganklik, verstaanbaar en maklik deur die doelleser geïnterpreteer kan word.

“... [Community] translators have the right and obligation to find a balance between formal equivalence and communicative efficiency, informed by the characteristics of each specific institutional context and the sociocultural background of the users.”

(Taibi, 2012: 224)

6. Tegniese vertaling

Volgens Byrne (2006: 1) is tegniese vertaling vir 'n lang tyd na die buitewyke van vertaalkunde geskuif. Dit is nie noodwendig so opwindend nie, en prikkel nie juis die kreatiewe denke soos ander tipe vertalings nie. Wat die meeste mense nie weet nie, is dat tegniese vertaling oor meer handel as net spesialisterminologie (Byrne, 2006: 1).

Kingscott (in Byrne, 2006: 2) noem dat tegniese vertalings sowat 90% van die wêreld se totale vertaaluitset opmaak. Hoewel tegniese vertaling die brood en botter van die vertaalbedryf is, geniet dit nie genoeg aandag van die akademici nie. Daar is 'n paar wanpersepsies rakende tegniese vertaling en Byrne (2006: 3) verduidelik dat die woord “tegnies” nie altyd te doen het met tegniese terminologie nie. Net omdat daar gespesialiseerde terme ter sprake kom, beteken dit ook nie dat die teks of dokument tegnies van aard is nie. Dit is dus nodig om 'n onderskeid te tref tussen gespesialiseerde vertalings en tegniese vertalings. Nog 'n wanpersepsie wat bestaan is dat skryfstyl nie belangrik is vir tegniese vertaling nie. Alhoewel die teks tegnies van aard is, moet die tegniese inligting nog steeds op 'n sinvolle en duidelike manier kommunikeer word. Die inligting moet herbou, geherstruktureer en geherinterpreteer word sodat die doelleser dit verstaan en kan gebruik. Inligting word in sommige gevalle weggelaat, aangevul en geherrangskik om hierdie doel te bereik. (Sien hoofstuk 2, par. 7.4 oor strategieë vir gewone taal). Volgens Cornelius (2012) is dit soms nodig om inligting in 'n teks aan te vul of selfs inligting weg te laat en/of op te som om die teks betekenisvol aan die doelleser oor te dra. Göpferich (in Byrne, 2006: 18) som dit netjies op wanneer hy sê dat “sometimes information must be sacrificed in order to protect the integrity of the communication.”

Wat die meeste mense vergeet, is dat skryfstyl tog wel belangrik is vir 'n tegniese vertaler. Die skryfstyl is dalk nie so prominent soos wat dit sou wees met die vertaling van 'n gedig

of enige ander vorm van letterkunde nie, maar dit is tóg nog steeds belangrik vir die tegniese vertaler. Die tegniese vertaler moet 'n manier vind om tegniese inligting op 'n doeltreffende manier oor te dra.

"The limited space available requires both the author and translator alike to express information in a way which is sufficiently clear, simple and concise so as to allow readers to understand the information completely and quickly [...]"

(Byrne, 2006: 4)

"[...] the main concern for technical translators is to make sure the information is conveyed accurately but they are also responsible for ensuring that the information can be used correctly and effectively."

(Byrne, 2006: 6)

Alvorens 'n tegniese vertaling kan begin (soos Vermeer (1986) se Skoposteorie stipuleer) het die vertaler deeglike kennis nodig oor die bron- en doelkulture, doeltaalkonvensies, register, genrekonvensies, styl en een die belangrikste faktore wat 'n kernrol speel in die vertaalproses is dat die vertaler goed vertrou moet wees met die doelgehoor. Vertalers moet weet hoe mense leer en hoe hulle inligting gebruik en aanwend. Lesers moet in staat gestel word om die inligting maklik en met min moeite te kan assimileer. Soos Byrne (2006) dit stel: "technical documents is a means rather than an end and it should not add to the work of the readers." (Byrne, 2006: 7).

Practical translating ... is a service industry. The value of the service provided by ... the translator, depends here, primarily, not on the effort which went into its preparation, its literary merit, its quality of presentaion, production and reproduction, etc, but on its gap-bridging capacity, its message and content, its scientific or commercial utility to the requester.

(Byrne, 2006: 11)

Die doel van tegniese vertaling is dus, volgens bogenoemde aanhaling, om tegniese inligting aan 'n nuwe doelleser oor te dra, en nie om die bronteks identies en sonder enige veranderinge oor te dra nie. Tegniese vertaling verrig in 'n groot mate 'n kommunikatiewe funksie (sien par. 2.2.5.). Die inligting word nie net bloot in die doeltaal oorgedra nie, maar die vertaler moet verseker dat die inligting toeganklik is in terme van verstaanbaarheid en duidelikheid (Byrne, 2006: 11)

Vertaling is 'n interaktiewe proses in die sin dat 'n vertaling nie net deur een rolspeler tot stand gebring word nie. Behalwe vir die vertaler, is daar ander rolspelers wat ook 'n integrale rol in die vertaalproses speel (verwys na hoofstuk 2, par. 2.1 en 2.2). Die teksgebruiker speel 'n deurslaggewende rol in die skepping van die doeltteks (Holz-Mänttari, in Byrne, 2006: 14). Voor 'n vertaalproses voortgesit word, is daar altyd twee tipe teksgebruikers wat in gedagte gehou moet word - die bronteksleser en doelteksleser. Hierdie twee tipes het 'n behoefteverskil. Die tegniese vertaler moet die doelleser se behoefte verstaan, want die bronteksleser se behoefte is nie noodwendig dieselfde as die doelteksleser s'n nie. Dit is belangrik dat die vertaler die verskil in behoefte duidelik verstaan om 'n doeltreffende vertaling te kan skep (Byrne, 2006: 14). Robinson (in Byrne, 2006: 15) stel dit duidelik deur te sê dat “translators don't translate words, they translate what people do with words.” Hierdie aanhaling spreek tot die idee dat 'n vertaling van kommunikatiewe waarde moet wees om enigsins as 'n doeltreffende of betekenisvolle vertaling beskou te word. Tegniese vertalers se doelwit is altyd om te verseker dat die inligting in die teks maklik verkrygbaar is, maklik uitgeken kan word en maklik geassimileer kan word (Byrne, 2006: 40).

7. Gewone taalgebruik

Wat is gewone taal? Dit is een van die vrae met meer as een antwoord. Daar bestaan nie net een enkele vaste definisie vir wat gewone taal in sy totaliteit beskryf of definieer nie. Die definisie wat egter die meeste aangehaal word, is die definisie wat deur die Law Reform Commission of Victoria in Australië geformuleer is (Cheek, 2010: 13). Die definisie lui soos volg:

Plain English [plain language] involves the use of plain, straightforward language [to] convey its meaning as clearly and simply as possible, without unnecessary pretension or embellishment. It is to be contrasted with convoluted, repetitive, and prolix language. The adoption of a plain English [language] style demands simply that a document be written in a style which readily conveys its message to its audience. However, plain English [/language] is not concerned simply with the forms of language. Because its theme is communication, it calls for improvements in the organisation of the material and the method by which it is presented. It requires that material is [to be] presented in a sequence the audience would expect and helps them to absorb it. It also requires that

a document's design be as attractive as possible in order to help readers find their way through it.

Daar bestaan drie kategorieë waaronder die verskillende definisies vir gewone taal kan rsorteer. Die drie kategorieë is naamlik: (1) 'n numeriese of formule-gebaseerde kategorie (definisies wat fokus op die lengte van sinne, woordtelling, lengte van paragrawe en die aantal lettergrepe van woorde (Cheek, 2010: 5)); (2) 'n element-gefokusde kategorie (definisies wat fokus op die verskillende skryfegnieke (gemaklike struktuur, gepaste dokumentontwerp, weglating van onnodige inhoud en verstaanbare taalgebruik) wat ingepan word om duidelike en verstaanbare kommunikasie te bevorder (Cheek, 2010: 6)) en (3) 'n uitkoms-gefokusde kategorie (definisies wat fokus op toetsing om vas te stel of die leser die teks verstaan en of hy/sy die teks sonder moeite kan gebruik (Cheek, 2010: 7)). Volgens Cheek (2010: 5) is kommunikasie slegs in gewone taal wanneer dit die taalbehoefte van die leser bevredig deur middel van gepaste (gewone) taalgebruik, gebruikersvriendelike dokumentontwerp en gemaklike rangskiking van die inhoud wat die verstaanbaarheid en kognitiewe prosessering vergemaklik.

Gewone taalgebruik is 'n redelike nuwe verskynsel in Suid-Afrika. Voor 1994 was die gebruik van gewone taal glad nie 'n prioriteit nie (Viljoen & Nienaber, 2001: 9), maar weens verbruikersbeskermingswetgewing, geniet die gebruik van gewone taal 'n groter prioriteit as in vroeëre jare. Die Wet op Verbruikersbeskerming (68 van 2008) en die Nasionale Kredietwet (34 van 2005) is die twee stukke wetgewing wat stukrag verleen het aan die gebruik van gewone taal in Suid-Afrika (Cornelius, 2015: 8). Volgens artikel 64 (2) van die Wet op Verbruikersbeskerming en artikel 22 (2) van die Nasionale Kredietwet moet 'n dokument in gewone taal wees, in die mate dat:

[...] an ordinary consumer of the class of persons for whom the notice, document or visual representation is intended, with average literacy skills and minimal experience as a consumer of the relevant goods or services, could be expected to understand the content, significance and import (sic) of the notice, document, or visual representation without undue effort, having regard to –

- (a) the context, comprehensiveness, and consistency of the notice [...];
- (b) the organisation, form and style of the notice [...];
- (c) the vocabulary, usage, and sentence structure of the notice [...]; and
- (d) the use of any illustrations, examples, headings or other aids to reading and understanding.

(Cornelius, 2015: 9)

Die bostaande definisie toon eienskappe van beide die element-gefokusde en uitkoms-gefokusde definisiekatogorieë. Die definisie verskaf riglyne wat ingespan kan word om leesbaarheid en duidelikheid te bevorder, maar stel ook voor dat 'n dokument eers getoets word om vas te stel in watter mate 'n gewone verbruiker die inhoud sonder moeite sal verstaan (Cornelius, 2015: 9).

7.1. Gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling

Gemeenskapsvertaling probeer inligting op 'n toeganklike en gepaste manier weergee. Die fundamentele beginsel van gemeenskapsvertaling is om gewone taal te gebruik – taal wat verstaanbaar is, selfs vir leke. Gemeenskapsvertaling en gewone taalgebruik is dus komplementerende studieveld, omdat daar so baie oorvleuelings is tussen die twee. Herskrywing in gewone taal word volgens Cornelius (2010:171) as 'n vorm van intratallige vertaling beskou waartydens sekere ingrypings op 'n teks aangebring word om by die taalvermoë van die doelgehoor te pas. Beide taalpraktyke streef daarna om die inligting so eenvoudig en verstaanbaar moontlik oor te dra, sonder om die dokument van enige feitelike inhoud te ontnem.

7.2. Herskrywing van regstaal in gewone taal

Suid-Afrika is 'n diverse land in terme van taal en ras. In sommige gevalle verteenwoordig rasseverskille ook verskillende tale in Suid-Afrika. In die vorige Suid-Afrikaanse bedeling is taal onder andere as 'n magsinstrument gebruik om mense in hul (taal)onkunde gevange te hou. Taal is grotendeels gebruik om beheer oor mense uit te oefen en om die ongelyke magstruktuur te versterk. Mense se toegang tot die regstelsel en hul basiese regte is nie net deur die gebruik van slegs Afrikaans en Engels beperk nie, maar ook deur die moeilikheidsgraad van regstaal op sigself. Dit is 'n bekende feit dat die aard van die taalgebruik in die regskonteks ingewikkeld en ontoeganklik is of kan wees. Kimble (1992: 1190) beskryf regstaal as die “common enemy” juis omdat regstaal reg oor die wêreld

dieselfde uitdaging bied – ingewikkeld en onverstaanbaar vir meeste mense. In die lig van Suid-Afrika se Apartheidgeskiedenis en die skending van menseregte, het dit nog belangriker geword om te verseker dat mense toegang verkry tot die regstelsel/-taal en terselfdertyd oor hul basiese menseregte ingelig word. Dit het ooglopend beteken dat daar 'n behoefte vir gewone en verstaanbare regstaal ontstaan het. Die oorgang na demokrasie in Suid-Afrika het die weg gebaan vir die gebruik van gewone taal in die regs konteks (Viljoen & Nienaber, 2001: 9).

Die visie met gewone taalgebruik is "to develop the capacity of the community, NGO, government, legal and other professional sectors to communicate plainly and effectively" (Viljoen & Nienaber, 2001: 19). Die aanwending van gewone taalgebruik het ten doel om lesers en luisteraars op verskillende vlakke en in verskillende taalgemeenskappe te akkommodeer "[by] writing and speaking at a level that most people can understand" (Viljoen & Nienaber, 2001: 20).

Die gebruik van toeganklike en verstaanbare taal in tegniese regstekste kan die idee bevorder dat taal 'n "kommunikasiemiddel of kennisinstrument [is] wat kwesbare verbruikers met gemiddelde geletterheidsvaardighede bemagtig." Gewone taal het dus die potensiaal om "verbruikersdokumente [soos leningsooreenkomste, verbandkontrakte] vir 'n groter deel van die bevolking oop te maak." (Cornelius, 2012: 11).

Die nuwe regeringstelsel se fokus ná 1994 was nie net om landsburgers bewus te maak van hul basiese menseregte nie, maar ook om daardie regte op 'n baie eenvoudige manier te kommunikeer sodat die gewone mens dit ook kan verstaan. Volgens Viljoen en Nienaber (2001: 9), soos reeds vroeër genoem, is gewone taalgebruik 'n resente inisiatief binne die Suid-Afrikaanse konteks. Gewone taalgebruik word as 'n hulpmiddel beskou om inligting doeltreffend aan die gewone mens oor te dra deur sekere ingrypings te maak op 'n teks om sodoende die verstaanbaarheid daarvan te verhef (Cornelius, 2010: 171). Hierdie ingrypings is noodsaaklik om te verseker dat die teks aan die taalvaardigheid van die doelteksleser voldoen.

In hedendaagse Suid-Afrika word gewone regstaal onder andere gebruik om wetgewing te herskryf om die inligting aan die breër gemeenskap beskikbaar te stel. Cornelius voer aan dat, "[t]he purpose of drafting legislative texts in plain language is to enhance

democracy and the rule of law by making legislation accessible to the people whose lives it affects” (Cornelius, 2010: 171). Die rasional hieragter is om die moeilike tegniese taalgebruik en jargon wat gepaardgaan met wetgewende tekste in so ’n mate aan te pas dat die leek, of al die belanghebbendes, ook die dokumente kan verstaan.

Die Legal Entities Assessment Project (LEAP) beklemtoon dat ’n letterlike vertaling van ’n regstek nie noodwendig beteken dat die leser van die vertaalde teks dit as toeganklik gaan ervaar nie. LEAP assesser ’n teks volgens ses kriteria, naamlik: duidelikheid, logiese rangskikking, vloei van inligting, ekonomiese taalgebruik en terminologiese konsekwentheid. Indien die doel is om ’n verstaanbare teks te lewer, moet hierdie ses aspekte aandag geniet. LEAP beskou gewone taal as ’n “process of simplification and rearrangement rather than merely rewording, excising repetition, grouping related concepts, defining words where they first appear, cutting down over-elaboration and avoiding unnecessary cross-reference”. (PANSALB-nuus, 2002, in Pienaar, 2006b: 148). LEAP se beskouing rakende die vertaling van tegniese tekste spreek tot gemeenskapsvertaling.

Daar is verskillende domeine in Suid-Afrika waar Suid-Afrikaners ’n behoefte het aan gewone en verstaanbare taalgebruik. Die bankwese is maar net een van daardie domeine. Mense moet daagliks lenings- en verbandkontrakte in banke onderteken. Die vraag ontstaan egter of elke liewe kliënt presies verstaan wat hulle onderteken. Die meeste bankdokumentasie is oorspronklik in Engels uitgegee en word in Afrikaans vertaal. In ag genome die diverse aard (in terme van taal en ras) van die Suid-Afrikaanse publiek en verskillende opvoedingsvlakke van die kliënte, is banke volgens die Suid-Afrikaanse Bankraad verplig om dokumentasie in gewone en verstaanbare taal te skryf (Suid-Afrikaanse Bankraad, 2003: 6). Die vraag ontstaan egter of hierdie gewone en verstaanbare dokumentasie doeltreffend geskryf of vertaal is. Hierdie studie is dus ’n poging om gewone taalgebruik en die gemeenskapsvertaalpraktyk by mekaar uit te bring. (Meer oor gewone taalgebruik in die hedendaagse Suid-Afrikaanse bankwese in hoofstuk 3).

7.3. Gewone taal en geletterdheid

Die nuwe-effekte van 'n diskriminerende politieke beleid word vandag nog steeds in Suid-Afrika ervaar. Geletterdheid is een area waar die agterstand vandag nog duideliker as daglig is. (Sien hoofstuk 1, bladsy 2 vir statistieke) Die bewyse lê daarin dat daar nog altyd persone is wat nie kan lees en skryf nie. Hierdie kwessie is een van die grootste bronne van ontmagtiging in Suid-Afrika. Persone met beperkte lees- en skryfvaardighede het beslis nie gelyke regte met betrekking tot toegang tot inligting nie. Dit vereis dat die regering en die burgerlike samelewing in vennootskap moet tree om te verseker dat inligting nie net aan almal beskikbaar gestel moet word nie, maar dat dit ook op 'n verstaanbare manier toeganklik is. "Deur middel van vertaling [en die gebruik van gewone taal] kan die demokratiseringsproses en bemagtiging van die gemeenskap aangehelp word" (Lesch, 2012: 41). Die vertaalpraktyk kan as 'n hulpmiddel gebruik word om die linguïstiese grense te oorbrug, en begrip en deelname in die gemeenskap te bevorder. Om dokumente of enige ander inligtingstuk slegs in gewone taal te skryf, beteken nie noodwendig dat die einddoelwit bereik is nie, maar dit is ten minste 'n poging in die regte rigting:

"We should be looking at additional and different ways of presenting clear and understandable information to people; ways that ensure that, at the end of the day, people have in their possession information that they can use to improve and control their lives. If information is indeed power, that is the kind of power we should be giving to people."

(Viljoen & Nienaber, 2001: 59)

In Suid-Afrika verwys die omskrywing van gewone taal na die verbruikers van tekste met "gemiddelde geletterdheidsvaardighede". Hierdie omskrywing impliseer ook dat taalpraktisyns wat gewone taal gebruik kennis moet neem van die geletterdheidsvaardighede van die teikengehoor om te verseker dat die doelgroep op wie die dokument van toepassing is, die leksikalegrammatikale konstruksies en ander diskoerseienskappe van die betrokke dokument verstaan. Geletterdheid is egter 'n komplekse konsep. Die nuwe funksionele geletterdheid wat in die 1940's deur UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation) ontwikkel is, verwys na die minimale lees- en skryfvaardighede waarvoor mense in die samelewing moet beskik om as funksioneel-geletterd geklassifiseer te kan word. Om as funksioneel geletterd

beskou te word in Suid-Afrika, moet die persoon sy/haar naam kan skryf en graad 7 voltooi het. Hierdie omskrywing is egter ietwat problematies, want daar word baie meer van mense in die samelewing verwag om suksesvol te funksioneer as om bloot net die vermoë te hê om jou naam te kan skryf. UNESCO het egter in 1978 die omskrywing vir funksionele-geletterdheid heroorweeg en die volgende omskrywing daargestel: “A person is functionally literate who can engage in all those activities in which literacy is required for effective functioning [in society].” (Cornelius, 2012: 81 – 82, 87).

7.4. Strategieë/metodes van gewone taal⁸

Gewone taal maak dit moontlik vir verbruikers om tegniese tekste, wat eers vir die massas ontoeganklik was, te verstaan sonder om agtergrond of opleiding in sekere spesialisvelde te hê. Tekstvereenvoudiging het ten doel om die begrip van geskrewe tekste te maksimaliseer deur die linguistiese struktuur van die teks te vereenvoudig. “Tekstvereenvoudiging is dus ’n funksionele benadering wat grotendeels op die doelgroep en hul behoeftes fokus.” (Cornelius, 2012: 93).

Daar is verskillende maniere waarop ’n teks vereenvoudig kan word of in gewone taal herbewerk kan word. Hierdie vereenvoudiging hang nou saam met die dóél van die vereenvoudiging. Volgens Cheek (2010: 10) kan ’n teks op die volgende maniere vereenvoudig word:

- ’n Teks kan taalkundig vereenvoudig word deur lang sinne korter te maak, moeilike sintaksis te vermy of gespesialiseerde terme te verwyder.
- ’n Teks kan korter gemaak word deur sekere paragrawe of afdelings in die oorspronklike teks te verwyder sonder om die betekenis van die teks te verander.
- ’n Teks kan selfs van definisies en vertalings gebruik maak om die kognitiewe verwerking te vergemaklik.

---

⁸ In hoofstuk 5 word die strategieë en metodes vir gewonetaal breedvoerig bespreek.

- Kognitiewe verwerking kan ook deur verduidelikings, motivering en uitbreiding vergemaklik word. In hierdie geval kompenseer die uitdruklikheid en omslagtigheid vir die taalkundige items wat onbekend is aan die doelteksleser.
- Die gebruik van hulpwerkwoorde (“kan”, “mag” en “moet”) is een spesifieke konstruksie wat die begrypikheid van die teks aanhelp. Dit verbeter verstaanbaarheid, veral as dit saam met persoonlike voornaamwoorde (soos bv. “jy” en “jou”) gebruik word. Hierdie strategie word sterk aangemoedig (Cornelius, 2010: 176).

Ander strategieë wat ook die verstaanbaarheid van 'n moeilike teks kan bevorder, is:

- Om die doelteksleser altyd in gedagte te hou en volgens hul taalbehoefte gelei te word.
- Om nie die hoofboodskap in te veel detail te verdoesel nie.
- Om die struktuur/uitleg/formaat van die teks aan te pas om belangrike inligting eerste te plaas en uit te lig.
- Om die register/toon van die teks by die doelteksleser aan te pas.

7.4.1. Verskillende weergawes van gewone taalgebruik

Daar is verskillende vlakke van gewone taalgebruik. Eerstens bestaan daar die volledige gewone taalgebruikweergawe; tweedens is daar die opsommende gewone taalweergawe en derdens die populêre gewone taalweergawe. Die eerste weergawe is wanneer die volle dokument in gewone taal herskryf word en die volle betekenis van die dokument op 'n lesersvriendelike manier oorgedra word. Die opsommende weergawe is presies wat die benaming sê, opsommend. Dit is wanneer die dokument in gewone taal opgesom word. Hierdie benadering fokus slegs op die oordrag van die sleutelidees op 'n korter en meer leesbare manier. Die populêre weergawe het ten doel om die inligting te illustreer. Hier maak die taalpraktisyn wat gewone taal voorstaan, gebruik van grafika, slagspreuke en ander toeganklike metodes om die inligting aan die doelteksleser te kommunikeer (Viljoen & Nienader, 2001: 24).

8. Evalueringstandaarde vir gewone taalgebruik

Volgens Cornelius (2012:164) bestaan daar tans geen wetgewing of reguleringsowerheid om te bepaal of verbruikersdokumente aan die vereistes vir gewone taal voldoen al dan nie. Bowen en Duffy (in Cornelius, 2012: 165) is van mening dat dit van kardinale belang is om evalueringmetodes daar te stel, want:

“Since the goal of plain language legislation is to ensure that a citizen who enters into a consumer contract can readily determine what his or her rights and obligations are [...].”

Die enigste (beste) manier om vas te stel of ’n teks verstaanbaar is of nie, is om dit aan toetsing bloot te stel. Die toets sal bepaal of ’n gewone verbruiker oor die vermoë beskik om die teks te verstaan en te gebruik. Dit is egter in die meeste gevalle te duur en tydrowend, en daarom (soos in die twee Suid-Afrikaanse wetgewings waarna vroeër verwys is) word daar eerder alternatiewe maniere geïdentifiseer soos die uiteensetting van riglyne oor hoe om te skryf om begrip te bevorder (Cornelius, 2015: 15).

Die vraag het nog altyd bestaan of gewonetaalstandaarde op ’n afmerklys gebaseer moet word, of op ’n toets óf op gebruikerstevredenheid (Harris et al, 2010: 16). Harris et al (2010: 16) gee ’n lys van eienskappe wat die ideale gewonetaalstandaard verteenwoordig. Volgens haar sal die ideale standaardnorm vir gewone taal aan die volgende vereistes voldoen: die leser se taalbehoefte in ag neem; verseker dat die taalpraktisyn wat gewone taal gebruik oordeel aan die dag lê om ’n doeltreffende dokument vir die leser te skep; sorg dra dat die oorkoepelende funksie en struktuur van die teks geprioritiseer word; die teks aan toetsing onderwerp; en die standaardnorm op enige ander taal, dokument en teksleser van toepassing maak.

9. Samevatting

Die funksionalisme model gaan van die veronderstelling uit dat die gebruikskonteks van taal enersyds, en betekenis andersyds, onlosmaaklik deel is van mekaar. Volgens Vermeer (1986) moet tekste nie as geïsoleerde taaluitings beskou word nie, maar eerder as ’n onderdeel van die sosiokultuur waarbinne vertaling tot stand kom. Daarom word vertaling beskou as ’n aktiwiteit waarin kultuur ’n onlosmaaklike rol speel (Nord (1992: 39)

voer aan dat vertaling dus nie meer as 'n linguistiese proses beskou moet word waartydens woorde en sinne van een taal na 'n ander oorgedra word, soos wat deur vroeëre teoretici soos House (1997) en Nida en Taber (1982) aangevoer is nie.

Binne hierdie funksionalistiese model is die fokus op die funksie van die doeltteks, en is die vertaler meer bedag op die gepastheid daarvan binne 'n bepaalde konteks. Die klem is dus nie soseer op leksikale en grammatikale konstruksie nie, maar eerder op die funksie(s) van die teks binne die kommunikatiewe situasie. Volgens Nord is die opdraggewer die inisieerder van die vertaalproses en definieer ook die skopos van die vertaling. Die vertaalopdrag wat uiteraard deur die opdraggewer verskaf word, moet dus die skopos en die doelwit van die vertaling in die opdrag uiteensit om duidelikheid daar te stel voordat die vertaalproses in aanvang neem.

Die skopos wat deur die inisieerder voorsien word, bepaal watter vertaalbenadering die vertaler sal volg en hoe die doeltteks daar sal uitsien (Nord (1992: 39). In sy Skoposteorie argumenteer Vermeer dat enige teks vir 'n spesifieke doel, wat in die vertaalopdrag uiteengesit is, geproduseer word. Dit is 'n komplekse handeling wat binne 'n kulturele en linguistiese stelsel plaasvind (Luttig, 2003: 34). Met ander woorde, die doelwit wat die doeltteks in die doeltaal by die doelgehoor moet bereik, word as die fokus in die vertaalproses beklemtoon. Die skoposreël is dus dat elke teks op 'n manier vertaal word wat dit in staat stel om binne 'n spesifieke kommunikatiewe situasie te funksioneer. Die gepastheid van die doeltteks geniet dus meer aandag vergeleke met die ekwivalensie tussen die bron- en doeltteks soos geargumenteer deur vroeëre teoretici (Nord, 2005:10).

Hierdie funksionele benadering tot vertaling plaas ook besondere klem op die lojaliteitsbegrip en getrouheid. Lojaliteit in hierdie konteks fokus op die verskillende rolspelers en hul funksies in die vertaalproses – veral die inisieerder omdat hy/sy presies weet vir watter doel die doeltteks geskep moet word. Getrouheid, daarenteen, fokus op die getrouheid aan die teks en nie die leser van die teks nie. Verdere rolspelers is die bronteksouteur as oorspronklike sender, die doeltteksontvanger as aangesprokene en die gebruiker van die teks. Lojaliteit bepaal dat, indien die vertaler die doeltteks van die bronteks laat afwyk, dit in terme van die funksionaliteit van die doeltteks verdedigbaar moet wees (Nord, 1992: 40).

Nord (1997: 4-5) tref verder 'n onderskeid tussen dokumentêre vertalings en instrumentele vertalings wat ook relevant is vir hierdie studie. Dokumentêre vertalings poog om die boodskap wat in die bronteks na vore kom, nét so in die doelteks oor te dra. Die bronteks word dus sonder enige spesiale aanpassings in 'n doelteks geherproduseer. Dit is gewoonlik letterlike of woord-vir-woord vertalings. Die leser van hierdie tipe vertaling is bewus daarvan dat hy 'n vertaling lees. Luttig (2003: 55) noem dat 'n "dokumentêre vertaling 'n soort metateks [is] wat as 'n vertaling gemerk is." Die doel van 'n dokumentêre vertaling is dus om die kommunikasie van die bronteksaanbod nét so in die doelteks te vervat en dokumenteer (Luttig, 2003: 56).

Daarenteen is 'n instrumentele vertaling 'n vryer vertaalmetode. Die doel en funksie van die doelteks kan heeltemal verskil van die doelwit van die bronteks. "Die doelteks kan 'n nuwe kommunikatiewe doelwit nastreef wat verskil van die oorspronklike doelwit in die bronteks" (Luttig, 2003: 57). Binne die Suid-Afrikaanse konteks is die praktyk van vertaling wat op die gemeenskap fokus 'n goeie voorbeeld van instrumentele vertaling. Sedert die laat 1980's is daar met hierdie tipe vertaalaktiwiteit geëksperimenteer om sekere tekortkominge in spesifieke taalgemeenskappe te akkommodeer. Dit is as 'n praktyk begin om die taligoningeligte doelteksleser tydens die vertaalproses in ag te neem en te bevoordeel (Lesch, 2014: 131-132). Volgens Lesch (1999: 92) is gemeenskapsvertaling 'n tipe vertaalbenadering waartydens die behoefte van die leser op die voorgrond geplaas word en voorrang geniet. Hierdie benadering is uitsluitlik lesergerig.

Funksionalisme gaan van die standpunt uit dat vertalings doel- en lesergerig is. Die konteks waarin die leser hom-/haarself bevind en waarin die vertaling tot stand kom bepaal die keuses wat 'n vertaler tydens die vertaalproses maak om doeltreffende kommunikasie deur die vertaling te verseker. Gemeenskapsvertaling is op dieselfde beginsel geskoei. Die leser en die konteks speel 'n integrale rol in die vertaalproses. Die taalbehoefte van die teikenleser word ten volle in ag geneem.

Die doeltreffendheid van gemeenskapsvertaling hang grootliks daarvan af of die teks in gewone taal geskryf is, veral wanneer ons kyk na die doelwit van gemeenskapsvertaling. Hou in gedagte dat gemeenskapsvertaling ten doel het om die talig oningeligte

doeltekleser tydens die vertaalproses vooropgestel te hou en te bevoordeel. Gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling is aanvullende studieverde in dié sin dat beide mekaar komplementeer, en ook omdat daar vele oorvleuelings is tussen die twee. Beide taalpraktyke streef na toeganklike, verstaanbare en doelmatige kommunikasie. In elke kommunikasiesituasie is daar linguisties-gemarginaliseerde gemeenskappe of rolspelers wat oor die algemeen 'n onvermoë het om inligting suksesvol te interpreteer. Gemeenskapsvertaling asook gewone taalgebruik streef beide daarna om die inligting so eenvoudig en verstaanbaar moontlik oor te dra, sonder om die dokument van enige feitelike inhoud te ontnem.

Gewone taalgebruik word in verskillende kontekste toegepas. Een van hierdie kontekste is die Suid-Afrikaanse bankwese. Die Suid-Afrikaanse bankwese word deur middel van wetgewing verplig om alle dokumentasie in gewone taal beskikbaar te stel. Die Suid-Afrikaanse regering het die Wet op Verbruikersbeskerming in April 2008 amptelik in werking gestel om banke te verbind tot hierdie vereiste van gewone taalgebruik in alle dokumentasie. (Meer hieroor in hoofstuk 3)

Alhoewel 'n teks tegniese van aard is, moet die tegniese inligting nog steeds op 'n sinvolle en duidelike manier kommunikeer word. Die inligting moet herbou, geherstruktureer en geherinterpreteer word sodat dit deur die doeltekleser verstaan en gebruik kan word. Inligting word in sommige gevalle weggelaat, aangevul en herrangskik om hierdie doelwit te bereik. Die beskrywing van tegniese vertaling sluit aan by die idee dat vertaling 'n kommunikatiewe handeling is, en altyd ten doel het om 'n funksie te verrig wat deur die doeltekleser bepaal word. Suksesvolle en doeltreffende kommunikasie tussen die sender en ontvanger staan sentraal in die vertaalproses. In die afwesigheid van amptelike evalueringsmaatstawwe vir gewone taalgebruik kan die doeltreffendheid en verstaanbaarheid van die teks as maatstaf gebruik word om die sukses en geslaagdheid van 'n teks te bepaal.

Die volgende hoofstuk is 'n beskrywing van die navorsingsveld naamlik, die Suid-Afrikaanse bankwese en hoe taalgebruik in hierdie domein tans gestalte aanneem en watter verskillende pogings aangewend is om die beskikbaarstelling van toeganklike en verstaanbare bankdokumentasie te laat realiseer.

Hoofstuk 3

Navorsingskonteks

1. Agtergrond

Volgens bestaande sensusdata (StatsSA, 2016), is daar drie prominente tale in die Wes-Kaap, naamlik Afrikaans (47% moedertaalsprekers), Xhosa (31% moedertaalsprekers) en Engels (20% moedertaalsprekers). Die perspektief bestaan wel dat Engels, weens verskeie redes, as die oorbruggings- en saketaal beskou word. Hierdie beskouing is onbetwis, en Engels word byna in alle besighede as die taal van eksterne sowel as interne kommunikasie gebruik (Coetzee, 2009: 35). Díe praktyk dat Engels soveel voorkeur en prominensie geniet is nie sonder probleme nie, veral omdat dit die kleinste persentasie van die drie prominente tale in dié provinsie verteenwoordig.

Hierdie taalwerklikheid kan ook in verband gebring word met die verskillende taalregisters van taalgebruikers. Beperkte geletterdheid en ongeletterdheid is ook 'n werklikheid en 'n groot uitdaging in die land. Dit hou implikasies in vir verskeie openbare sektore in die samelewing. Een daarvan is die Suid-Afrikaanse bankwese wat toepaslike dokumentasie vir alle kliënte verstaanbaar en toeganklik moet maak. Indien slegs Engels as kommunikasiemedium gebruik word, kan dit ondoeltreffende kommunikasie tot gevolg hê. Die profiel van die verskillende kliënte met verskillende taalregisters noodsaak die beskikbaarheid van 'n doeltreffende vertaaldiens, omdat banke so 'n wye spektrum kliënte met verskillende taalbehoefte bedien. In die praktyk beteken dit dat die vertaalde Afrikaanse tekste vir die generiese⁹ Afrikaanse leser toeganklik behoort te wees. Die Suid-Afrikaanse bankwese is toenemend onder druk om nie net seker te maak dat alle dokumentasie in verskeie tale beskikbaar moet wees nie, maar dat dit ook in verstaanbare taal geskryf moet word. Daar is verskillende wetgewing en regulasies wat banke moet gehoorsaam wanneer dit kom by geskrewe inligting. Banke moet seker maak

---

⁹ "Generiese leser" verwys na die spreekwoordelike man op die straat wat ten minste funksioneel geletterd is. (Sien hoofstuk 2, par. 7.3 vir 'n definisie van funksionele geletterdheid)

dat alle inligting wat aan kliënte verskaf word in gewone verstaanbare taal is. Elke dissipline of veld het sy eie leksikon, jargon en skryfwyse wat nie noodwendig altyd deur die breë gemeenskap begryp word nie. Om doeltreffende kommunikasie tussen die spesifieke dissipline en die breër gemeenskap te verseker, moet daar aanpassings in terme van taalgebruik gemaak word. Een van hierdie aanpassings is om dokumente in gewone taal beskikbaar te maak (Kahn, 2001: 3). (Meer oor gewone taal in die hedendaagse Suid-Afrikaanse bankwese in afdeling 4). 'n Studie wat jare terug in die Verenigde State van Amerika (VSA) deur die Departement van Handel gedoen is, het met 12 gevallestudies bewys dat eenvoudige en duidelike taalgebruik 'n bydra lewer tot die groei van 'n besigheid, en klagtes van kliënte aansienlik verminder (Kimble, 1996: 1074).

2. Kommunikasie in die Suid-Afrikaanse banksektor

Sedert 2004 (Pienaar, 2006: 135) moes banke sorg dat alle relevante dokumentasie in al elf amptelike tale beskikbaar is. Weens hoë vlakke van lae geletterdheid en ongeletterdheid in Suid-Afrika, het dit egter geblyk dat die onderste segment¹⁰ van bankdienstegebruikers steeds die dokumentasie ondoeltreffend gevind het. Dit is in ooreenstemming met die uitgangspunt dat daar geredelik in elke taalgemeenskap linguisties-gemarginaliseerde lede is wat gewoonlik nie die vermoë het om inligting korrek te interpreteer nie. 'n Groot deel van die onderste segment van bankdienstegebruikers maak volgens Pienaar (2006:135-136) informeel gebruik van die dienste van banksekuriteitspersoneel om namens hulle as tolke op te tree om hierdie kommunikasiegapings te oorbrug. Dít gebeur omdat die meeste bankdienstegebruikers 'n beperkte Engelse begripsvermoë het wat daartoe lei dat bankdokumentasie nie altyd

---

¹⁰ Die “onderste segment” verwys na die ongeskoolde of semi-geskoolde persone wat nie oor 'n hoë vlak van taalvaardigheid beskik nie en wat slegs 'n gewone lopende bankrekening het.

toeganklik is vir hulle nie. Dit is dus 'n uitdaging om die “banktaal” in die beskikbare dokumentasie te verstaan. Insgelyks is dit 'n uitdaging om die bestaande dokumentasie in gewone taal te vertaal. Sommige kritici wat gekant is teen gewone taalgebruik voer aan dat dit die teksskrywer se verantwoordelikheid is om tekste verstaanbaar en toeganklik te maak, en dat dit nie by die vertaler berus nie. Enige aanpassing wat in terme van styl, register of taalgebruik in 'n teks aangebring word, moet deur die teksouteur gemaak word, want hy/sy weet wie die teikengehoor is, terwyl die vertaler nie noodwendig teikengehoorinsig het nie. Hierdie kritiek word egter nie sonder teenstand aanvaar nie. Volgens Lesch (2012: 57) is die vertaler onder meer 'n “skeppende kunstenaar” wat die vermoë het om sy/haar kreatiwiteit tydens 'n vertaalaktiwiteit los te laat, veral by die vertaling van grappies, advertensies, ensovoorts. Dit is belangrik dat die vertaler ook “aanpassings- en herformuleringsvaardighede” besit.

Die Pan-Suid-Afrikaanse Taalraad (PanSAT) het in 1999 'n nasionale sosiolinguistiese opname gedoen om vas te stel watter persentasie van die bevolking verkies om in sekere domeine in hul moedertaal bedien te word. Taalgebruik in die banksektor was een van die domeine wat ondersoek is, en daar is bevind dat 49% van die bevolking verkies om in hul moedertaal geakkommodeer te word, terwyl 37% ontevrede was met die feit dat hulle nie in hulle moedertaal bedien word nie. Hierdie voor- en afkeure was van toepassing op skriftelike en mondelinge kommunikasie (Pienaar, 2006: 136).

In 2002 onderneem Pienaar en Slabbert óók 'n studie en stel een van die hipoteses soos volg: Die gebruik van 'n kliënt se moedertaal het doeltreffender kommunikasie tussen kliënte en bankpersoneel tot gevolg. Hierdie studie het getoon dat kliënte oorweldigend positief reageer op die gebruik van hul onderskeie moedertale. Kliënte het onder andere die volgende stellings gemaak: “I am proud that black languages have been introduced in the banking sector” en “It is grand to be served in your own language” (Pienaar, 2006: 137). Hierdie realiteit hou direkte gevolge in vir die vertaalpraktyk, naamlik dat die vertaler bewus moet wees van die behoefte in die samelewing/gemeenskap waarin hy hom bevind en sy vertaalstrategie daarvolgens moet aanpas.

'n Verdere studie is in 2004 deur Van Schouwenburg gedoen, waarin sy ondersoek het of banke se taalgebruik in bankdokumentasie volgens beleid is, of die taalgebruiker se taalgedrag van sy/haar opvoedingsvlak afhang, en hoe die gebruiker se taaltekortkominge geakkommodeer kan word. Sy het aan die einde van die ondersoek aanbeveel dat elkeen van die drie finansiële instellings wat sy in die ondersoek betrek het, persone moet aanstel wat verkieslik moedertaalsprekers is van die dominante taal in die gemeenskap waarin die banke geleë is. Op hierdie manier sal die taalbehoefte van die spesifieke gemeenskap wat die tak omring, aangespreek word (Van Schouwenburg, 2004: 85), want taal is nie net 'n medium vir kommunikasie nie. Dit is nou verweef met die samelewing/gemeenskap waarin dit gebruik word. Absa, wat een van die banke was wat aan die ondersoek deelgeneem het, het hierdie aanbevelings verwelkom en moedertaalsprekers van die dominante taal in spesifieke streke in kliëntekontakposisies aangestel. Absa se bemarkingsbrosjures is egter steeds gerig op mense wat 'n hoër vlak van geletterdheid het (Pienaar, 2006: 140).

3. Wetgewende raamwerk

Die gewonetaalbeweging het in die 1960's begin en dit het stelselmatig aanleiding gegee tot die daarstel van wetgewing in verskeie Amerikaanse state – New York is die eerste Amerikaanse staat waar amptelike wetgewing gepromulgeer is. Amerikaanse verbruikers het hul ontevredenheid teenoor die moeilike taalgebruik in kontrakte en ander ooreenkomste uitgespreek en hierdie ontevredenheid het aanleiding gegee tot die sogenaamde gewonetaalbeweging wat in die 1970s plaasgevind het toe President Carter in Maart 1978, Uitvoerende Bevel no 12044 uitgereik het wat beveel het dat Federale regulasies duideliker en minder omslagtig moet wees (Bowen, Duffy & Steinberg, 1991: 156).

Gewone taalgebruik in verbruikersdokumente in Suid-Afrika is nog 'n redelike onlangse verskynsel. Die Verenigde State van Amerika (VSA) en ander Europese lande neem die voortou met die gebruik van gewone taal in verbruikersdokumente. Die gebruik van gewone taal in verbruikersdokumente het momentum gekry toe die versekeringsmaatskappy, Nasionale Old Mutual, in 1974 twee van sy versekeringspolisse in gewone taal vereenvoudig het en toe Citibank in New York sy promesse (skuldbewyse) in 1975 in gewone taal geskryf het. Gewone, eenvoudige

Engelse taalgebruik is vandag deel van die regs-, sake- en die regeringskultuur in Amerika en elders in Europa (Kimble, 1992: 1065).

Voordat amptelike wetgewing banke genoodsaak het om sekere regulasies en reëls rakende taalgebruik in amptelike dokumentasie na te kom, het private Suid-Afrikaanse firmas soos, onder andere, *Plain Business Writing of Sandton* in Gauteng, banke, versekeringsmaatskappye en ander kommersiële liggame gehelp om onder andere kontrakte te herontwerp om meer verstaanbare en eenvoudige bewoording te gebruik. Die Suid-Afrikaanse regering het later verdere poginge aangewend om verbruikersvriendelike dokumenttaal af te dwing met wetgewing, veral die Wet op Arbeidsverhoudinge (66 van 1995). In elke afdeling van hierdie wet is daar kursief gedrukte woorde wat in die definisie-afdeling gedefinieer word. Die gebruik van vloeiagramme en voetnotas is ook ingespan om eenvoudigheid en verstaanbaarheid te bevorder (Kahn, 2001: 4).

Die Suid-Afrikaanse Bankraad het in November 2000 'n Kode van Bankpraktyk aanvaar (Lane, 2001: 6). Dit bevat 'n stel maatreëls om die banksektor te reguleer en om taalgebruikeenvormigheid in amptelike dokumentasie in die finansiële sektor te verseker. Die regering het later 'n aantal wette met dieselfde doelwit voor oë gepromulgeer. Hierdie wette en kodes sluit onder meer die Kode vir Bankpraktyk, Wet op Finansiële Advies- en Tussengangersdienste, Handves op Finansiële Dienste, Nasionale Kredietwet (Pienaar, 2006: 138) en die Wet op Verbruikersbeskerming in (Cornelius, 2012: 79).

Die Wet op Verbruikersbeskerming (68 van 2008) stel dit duidelik dat dit elke verbruiker se fundamentele reg is om inligting in gewone taal te ontvang en dat hierdie reg ononderhandelbaar is: "... the right to information in plain language is stated as a fundamental right that may not be contracted out of" (Wet op Verbruikersbeskerming (68 van 2008)).

Die Wet op Verbruikersbeskerming stel die verbruiker in staat om te bevestig of hy/sy die inligting wat aan hom/haar gekommunikeer word, verstaan al dan nie. Leningskontrakte en -ooreenkomste in banke moet gevolglik in gewone taal geskryf

word sodat die kliënt die inhoud daarvan kan verstaan en 'n ingeligte besluit kan neem by die ondertekening van enige dokument.

Die Wet op Verbruikersbeskerming (68 van 2008) gee die volgende omskrywing van gewone taal:

Reg op inligting in gewone en verstaanbare taal

22. (1) Die vervaardiger van 'n kennisgewing, dokument of visuele voorstelling wat ingevolge hierdie Wet of enige ander wet aan 'n verbruiker voorgelê, voorsien of vertoon moet word, moet daardie kennisgewing, dokument of visuele voorstelling voorlê, voorsien of vertoon –

(a) in die vorm ingevolge hierdie Wet of enige ander wetgewing voorgeskryf, as daar is, vir daardie kennisgewing, dokument of visuele voorstelling; of

(b) in gewone taal, indien geen vorm vir daardie kennisgewing, dokument of visuele voorstelling voorgeskryf is nie.

(2) By die toepassing van hierdie Wet, is 'n kennisgewing, dokument of visuele voorstelling in gewone taal indien dit redelik is om tot die gevolgtrekking te kom dat 'n gewone verbruiker van die klas van persone vir wie die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling bedoel is, met gemiddelde geletterdeheidsvaardighede en minimale ondervinding as 'n verbruiker van die betrokke goedere en dienste, verwag kan word om die inhoud, betekenis en belang van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling sonder enige onnodige inspanning te verstaan, met inagneming van –

(a) die samehang, omvattendheid en konsekwentheid van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling;

(b) die organisering, vorm en styl van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling;

(c) die woordeskat, gebruik en sinstruktuur van die kennisgewing, dokument of visuele voorstelling; en

(d) die gebruik van illustrasies, voorbeelde, opskrifte of ander hulpmiddele om te lees en te verstaan.

(3) Die Kommissie kan riglyne publiseer vir metodes om te beoordeel of 'n kennisgewing, dokument of visuele voorstelling aan die vereistes van subartikel (1) (b) voldoen.

(4) Riglyne ingevolge subartikel (3) gepubliseer, kan vir openbare kommentaar gepubliseer word.

Bogenoemde omskrywing van gewone taal in die Wet op Verbruikersbeskerming bevat riglyne vir beide helderheid en leesbaarheid wat bydra tot die verstaanbaarheid van 'n teks of dokument. Die Wet maak ook melding van die geletterdeheidsvlak van die leser van die teks en dat die teks daarvolgens in gewone taal herskryf moet word. Dit is juis belangrik vir die taalpraktisyn om kennis te dra van die geletterdeheidsvlak van die gebruiker of leser van die teks sodat die inligting wat in die teks vervat is, doeltreffend oorgedra kan word. (Cornelius, 2012: 81)

Benewens die Wet op Verbruikersbeskerming wat in April 2011 die lig gesien het om taalgebruik in verbruikersdokumente te reguleer, is die Kode vir Bankpraktyk in November 2003 deur die Suid-Afrikaanse Bankraad aanvaar en in 2004 in werking gestel. Die hoofdoel van hierdie kode is om die kliënt se ervaring van die banksektor te verbeter en om die kliënt te beskerm. Die Suid-Afrikaanse Bankraad het baie spesifieke maatreëls rakende taalgebruik in die banksektor in plek gesit. Hierdie maatreëls word vervat in die Kode van Bankpraktyk. Die Kode meld die volgende oor taalgebruik en gewone taal:

We, as members of the Banking Council undertake to:

- Make information available to you on your service and products in plain language (this will be provided in English and where appropriate in any other official language) and offer assistance on any aspect which you do not understand;
- Ensure that all written terms and conditions are fair and clearly set out your rights and responsibilities in plain language;
- We will use legal language and technical language only where necessary. Where legal and technical language is used, we will explain what we mean.

(Suid-Afrikaanse Bankraad, 2003: 4)

When you become a client, we will make available to you:

- Clear written information explaining the key features of our services and products;
- Clear and appropriate information on the different types of products and accounts available from us.

(Suid-Afrikaanse Bankraad, 2003: 6)

Die Nasionale Kredietwet lewer ook 'n belangrike bydrae tot taalgebruik in die banksektor. Artikel 64 (Wet 34 van 2005) stipuleer duidelik dat elke kliënt die reg het om dokumentasie in enige amptelike taal wat die kliënt kan lees en verstaan, te ontvang (Pienaar, 2006: 139). Hier volg die uittreksel oor gewone taalgebruik wat in die Nasionale Kredietwet opgeneem is:

The producer of a document that is required to be delivered to a consumer in terms of this Act must provide that document— (a) in the prescribed form, if any, for that document; or (b) in plain language, if no form has been prescribed for that document. (2) For the purposes of this Act, a document is in plain language if it is reasonable to conclude that an ordinary consumer of the class of persons for whom the document is intended, with average literacy skills and minimal credit experience, could be expected to understand the content, significance and import of the document without undue effort, having regard to — (a) the content, comprehensiveness and consistency of the document; (b) the organization, form and style of the document; (c) the vocabulary, usage and sentence structure of the

text; and (d) the use of any illustrations, examples, headings, or other aids to reading and understanding

(Knight, 2006: 19)

Bogenoemde wetgewing in die Suid-Afrikaanse konteks, en ook elders in die wêreld waar wetgewing in plek gestel is om die gebruik van gewone taal in verbruikersdokumente amptelik te reguleer, het een doel voor oë en dit is:

[...] to put consumers on a more equal footing with industry when they sign [personal or] business contracts [because], traditionally, contracts [or agreements] put consumers at a disadvantage because such contracts [or agreements] were often filled with lengthy, complex sentences and unfamiliar terms which the consumers could not understand.

(Bowen, Duffy & Steinberg, 1991: 155)

Hierdie regulerende maatreëls in die vorm van wetgewing en die vereistes wat deur die Bankraad daargestel word, het 'n indirekte invloed op die vertaalpraktyk omdat daar onder andere vereis word dat alle dokumentasie beskikbaar moet wees in 'n taal wat die kliënt kan lees en verstaan. Die twee sleutelwoorde waarop vertalers moet let is "lees" en "verstaan". Hierdie dokumentasie kan nie net vertaal word nie; dit moet op só 'n manier vertaal word dat die kliënt dit verstaan, en vir die kliënt om dit te verstaan, moet sy/haar geletterdheidsvlak in ag geneem word. Dokumente moet dus met die doelleser voor oë vertaal en saamgestel word. "Producing a plain language document is a matter of orientation, of placing oneself in the position of the intended reader." (Bowen, Duffy & Steinberg, 1991: 159)

[T]he goal of plain language legislation is to ensure that a citizen who enters into a consumer contract can readily determine what his or her rights and obligations are [...]. (By ~<readily determine"> we mean that the individual can read through the contract, pointing to and describing the rights and responsibilities that are essential in the agreement.)

(Bowen, Duffy & Steinberg, 1991: 155)

4. Gewone taalgebruik in die hedendaagse Suid-Afrikaanse bankwese

Met die inwerkingtreding van die Nasionale Kredietwet en die Wet op Verbruikersbeskerming, het die taalpraktyklandskap aansienlik verander. In die gees van demokrasie, bied hierdie twee stukke wetgewing beskerming aan verbruikers, en moedig dit die gebruik van gewone verstaanbare taal in verbruikersdokumente sterk aan. Die doelwit met hierdie wetgewing is om te verhoed dat verbruikers hulself verbind tot 'n kontrak of enige ooreenkoms wat hulle nie ten volle verstaan nie. Die meeste kontrakte of ooreenkomste is bekend vir hul moeilikheidsgraad, en dit plaas gewoonlik geweldige stremming op die leek se kognitiewe vermoë. (Cornelius, 2016: 26)

In Dullah Omar, die destydse Minister van Justisie, se openingsrede by 'n seminaar genaamd "Plain Language, the law and the right to information" in 1995, het hy gepraat oor transformasie van regverdigheid. Hy het 'n paar sleutelbeginsels gelys wat nodig is om hierdie doelwit te bereik en twee daarvan is deelname en bemagtiging. Hy het gewone taalgebruik beskou as 'n "demokratiserende taal". Hy het sterk daarin geglo dat "people have a right to understand the laws that govern them, to understand court proceedings in matters that affect them, to understand what government is doing in their name" (Burt, 2009: 42). Al die wetgewing wat later in die nuwe bedeling gepromulgeer is, onder andere die Nasionale Kredietwet en die Wet op Verbruikersbeskerming, is ingestel om die wanbalanse van die verlede reg te stel. Dit beteken dus dat 'n besigheid nie net 'n klousule in 'n kontrak of ooreenkoms kan invoeg wat sê dat die verbruiker die inhoud verstaan en kan voortgaan met die ondertekening van die kontrak of ooreenkoms nie. "The right to information in plain language is stated as a fundamental right that may not be contracted out of" (Burt, 2009: 42).

Die gebruik van gewone taal hou voordele in vir beide die verbruiker en die betrokke industrie/bedryf, onder andere die bankwese. Die verbruikers word die geleentheid gegun om 'n kontrak te onderteken wat hulle hopelik ten volle begryp en verstaan, wel wetend wat van hulle verwag word en waartoe hulle hulself verbind, en terselfdertyd bevoordeel die gebruik van gewone taal ook die bankwese of 'n betrokke bank, want dit kan moontlik lei tot "increasing consumer trust and goodwill toward business and industry" (Bowen, Duffy & Steinberg, 1991: 156).

Burt (2009: 45) waarsku dat:

Plain language initiatives driven only by compliance run the risk of implementing superficial, objective criteria which do not necessarily give information that truly helps the consumer to make informed decisions [...] [W]e hope that government and business implement the plain language provisions with a sincere desire to empower, educate and enlighten consumers.

Die ander praktiese uitdaging wat hierdie wetgewing, volgens Cornelius (2016: 26), tot gevolg het, is die vraagstuk: wie is die geskikste om gewone taal toe te pas? Regskenners of taalkundiges? Hierdie vraagstuk het twee verdere vrae tot gevolg: Het taalkundiges genoegsame kennis om te verseker dat die kompleksiteit van regstaal korrek en akkuraat oorgedra word sonder dat regsdokumente sy regstatus verloor? Die ander kant van die muntstuk lei tot die vraag of regskenners genoegsame taalkundige agtergrond het én die vermoë om komplekse regskonsepte in gewone en verstaanbare taal oor te dra? Van die gemeenskapsvertaler of taalpraktisyn wat die teks in gewone taal herbewerk, is daar ook 'n verwagting om sekere vaardighede aan die dag te lê. Vaardighede wat die gemeenskapsvertaler in staat stel om 'n vertaalstrategie te ontwikkel wat onder andere ten doel het om moeilike konsepte of terme van die bronteks op só 'n wyse te vereenvoudig en/of te verklaar dat dit maklik sin maak vir die doelleser. Dit is nodig en belangrik dat die gemeenskapsvertaler ook bekwaam is om aan te pas by die verskillende kontekste waarbinne die vertaalaktiwiteit plaasvind. Lesch (2005: 266) maak die volgende stelling betreffende gewone taal, maar vind ook aansluiting by gemeenskapsvertaling:

Different readers and listeners must be addressed in writing and in speaking at a level that they can understand. In the multicultural context found in many countries, and which is here exemplified by reference to South Africa, a plain language approach to translation for communication purposes entails that text producers must consider plain language for effective communication. At the same time, it should be borne in mind that there are various degrees of 'plainness'. The communicator and translator can achieve a relative 'plainness', a 'plainer' language that, in the eyes and ears of the audience, is more adequate than the juridical Afrikaans version and, in terms of communication, represents an improvement of the original source text language: the concept of a 'plain language' is dynamic and will vary with the users.

Cornelius (2016) het in 2016 'n studie onderneem om vas te stel hoe suksesvol banke die nuwe wetgewing en maatreëls rakende gewone taal in die bankwese toepas. Haar studie was sterk geskoei op die Wet op Verbruikersbeskerming as raamwerk, en hoe

dit deur die vier grootste banke toegepas word. Daar word al vir 'n geruime tyd gevra of regsdokumente/regstaal/tegniese taal in gewone taal herskryf kan word sonder dat die essensie van die boodskap verlore gaan. Die studie wat Cornelius geloods het se doelwit was om die suksesse en mislukings van gewone taal oor die afgelope vyf jaar te ondersoek. (Cornelius, 2016: 25)

Kortom, haar studie het bewys dat daar wel konsensus is tussen taal- en regspraktisyns dat regsdokumente/regstaal onder sekere omstandighede wel vereenvoudig kan word, maar daar is nog nie konsensus oor die graad van vereenvoudiging en die tipe dokumente wat vereenvoudig kan word nie. Haar studie het ook bewys dat regspraktisyns oor die algemeen nog steeds huiwerig is om af te wyk van die tradisionele skryfstyl wat kenmerkend is van regsdokumente, want dit mag dalk die status van regsdokumente in gedrang bring.

Een manier vir banke om seker te maak dat hulle die wetgewing gehoorsaam en nakom is om, volgens Knight (in Cornelius, 2016: 29), vir hulself 'n tipe profiel van die leser voor te stel: ervare leser, maar 'n beginner skuldenaar. Sou daar komplikasies opduik tussen die kliënt en die bank oor 'n leningsooreenkoms, en die saak draai in die hof, sal die hof moet beslis "whether it is reasonably probable that a somewhat experienced reader, even though a novice debtor, who makes a reasonable effort to do so, will comprehend the document".

Volgens Artikel 22 in die Wet op Verbruikersbeskerming, sal die hof ook moet oorweeg of die verbruiker wat die leningsooreenkoms lees, verstaan wat die dokument probeer kommunikeer, hoe die dokument verband hou met die lening wat die verbruiker uitgeneem het en die betekenis en/of implikasies van die dokument. Daar kan na vier tekstuele aspekte gekyk word om vas te stel of 'n teks wel in gewone taal geskryf is en of die verbruiker dit begryp. Die vier aspekte is: (1) word die boodskap in die dokument duidelik, verstaanbaar en konsekwent gekommunikeer? (2) word die inligting op 'n logiese en georganiseerde manier aangebied? (3) dra die woordeskate en sinskonstruksie by tot kognitiewe gemaklikheid en (4) word enige ander hulpmiddele ingespan om verstaanbaarheid te bevorder?

Cornelius se 2016-studie, met die oogmerk om vas te stel of banke die nuwe wetgewing oor gewone taalgebruik gehoorsaam, is op drie vlakke uitgevoer. Die benaming van hierdie vlakke word verbatim uit haar studie aangehaal en is soos volg: makrovlak, mikrovlak en mesovlak. Hierdie drie vlakke kan as volg beskryf word:

4.1. Banke se pogings op makrovlak

Hierdie vlak verwys na prosesse en prosedures wat banke in plek stel om te verseker dat daar voorsiening gemaak word vir gewone taalgebruik, en dat die wetgewing gehoorsaam word (Cornelius, 2016: 32). Uit die inligting wat Cornelius tydens haar ondersoek ingesamel het, het dit duidelik na vore gekom dat die betrokke banke wat aan haar studie deelgeneem het, wel prosesse en prosedures in plek het. Die verwagting is dat die betrokke bankpersoneel hierdie reëls moet volg, maar daar word weinig leiding gegee sodat almal weet hóé om aan die wetgewing te voldoen. Hierdie realiteit lei ongelukkig daartoe dat banke of relevante bankpersoneel bereid is om risiko's te neem weens die gebrek aan uitvoerbare strafmaatreëls of toepassingsbeheer. Dit lei dan weer daartoe dat die aanpassing van bankdokumentasie vir die leke afgewater word en sonder enige sorgvuldigheid benader word, want daar is geen kriteria beskikbaar waarteen die aangepaste dokumente gemeet kan word nie (Cornelius, 2016: 34). Taalpraktisyns van een betrokke bank het selfs aangevoer dat dit eintlik moontlik sal wees om al die boksies met betrekking tot die nakoming van die wetgewing af te merk, want al die nodige klousules is vervat in hulle kontrakte en hulle gee verduidelikings waar nodig. Knight (in Cornelius 2016: 34) som hierdie realiteit soos volg op:

“[Anyone] with a modest degree of creativity can assemble simple words in short, direct sentences that nevertheless obscure meaning.”

Tydens Cornelius se ondersoek het sy die vraag gestel of die betrokke banke oor 'n taalbeleid beskik. Met hierdie vraag wou sy ook vasstel wat banke se mening is oor die feit dat die Wet op Verbruikersbeskerming (WVB) en Nasionale Kredietwet (NKW) nie die taallandskap van die land in ag neem nie, en geen leiding verskaf oor hoe meertaligheid en multikulturalisme in die verbruikersbedryf aangespreek moet word nie (Cornelius, 2015: 13). Wat na vore gekom het tydens die fokusgroepgesprekke is

die belangrikheid van die samewerking tussen banke en die Nasionale Kredietreguleerder (NKR).

Banke het dus met die NKR ooreengekom oor watter taal hulle in leningsooreenkomste gaan gebruik, en al die betrokke banke voldoen tans daaraan. Hierdie ooreenkoms vereis dat banke leningsooreenkomste in twee amptelike tale beskikbaar te stel – dikwels Afrikaans en Engels. 'n Eenvoudiger weergawe van die leningsooreenkoms word ook in drie ander amptelike tale beskikbaar gestel. Hierdie weergawe van die leningsooreenkoms is egter nie regsbindend nie. Dit is slegs daar ter inligting, siende dat die kliënt nie hierdie weergawe onderteken nie. Die beskikbaarstelling van 'n addisionele vereenvoudigde weergawe is 'n poging om die gaping wat in die wetgewing bestaan rakende die bevordering van meertaligheid en multikulturalisme te oorbrug (Cornelius, 2016: 36).

Alhoewel hierdie poging om die gebreke in die wetgewing aan te spreek prysenswaardig is, word ander amptelike minderheidstale nog steeds op die agtergrond geskuif en geniet dit steeds nog geen aansien in die regs- en handelsbedryf nie. Daar word wel 'n vereenvoudigde weergawe van die leningskontrak aan die kliënt verskaf, maar die feit van die saak is dat die kliënt nog steeds 'n dokument onderteken wat in Afrikaans of Engels is. Die risiko is dat hy/sy nie die dokument se inhoud ten volle begryp nie, of selfs hoegenaamd nie verstaan nie.

Ter illustrasie van 'n geval waar 'n addisionale vereenvoudigde dokument geskep is om die moontlike onbegryplikheid van 'n regsdokument te oorbrug: Die *Undertakings for Collective Investments in Transferable Securities 11 (UCITS 11)* is 'n regsdokument wat 'n beleggingsprodukt in detail beskryf. Die doel van hierdie dokument is om voornemende beleggers te beskerm en om al die nodige inligting wat 'n voornemende belegger nodig het om 'n deurdagte besluit te neem, aan hulle te verskaf. Die Raad van die Europese Unie het probeer om 'n vereenvoudigde weergawe van die dokument beskikbaar te stel. Ná die wysiginge het dit as die UCITS111 bekend gestaan, maar die dokument het nog steeds tegniese en regsterme bevat wat deur baie min mense verstaan is. Die dokument is verder ook gekenmerk deur lang ingewikkelde sinne en jargon (Serón-Ordóñez, 2016: 7).

Na talle vrugtelose pogings om die UCITS 111 te vereenvoudig, is die UCITS 111 met die *Key Investor Information Document (KIID)* vervang. Hierdie besluit is geneem om die dokument sonder tegniese taal te skryf, met inligting wat presies en relevant moes wees, en om die formaat aan te pas sodat die leser vinnig 'n onderskeid kan tref tussen verskillende beleggingsprodukte. Die dokument moes begrip bevorder en die voornemende belegger in staat stel om 'n deurdagte besluit te neem. (Serón-Ordóñez, 2016: 7-8)

"This document provides you with key investor information about [a] fund. The information is required by law to help you understand the nature and the risks of investing in [a] fund. You are advised to read to make an informed decision about whether to invest. (Commission Regulation 2010, Article 4(3))."

(Serón-Ordóñez, 2016: 8)

Hierdie KIID-dokument was ook 'n poging, soos die vereenvoudigde weergawe van 'n leningskontrak wat sekere banke in Suid-Afrika saamstel om die amptelike ooreenkoms te vergesel, om kliënte ten minste 'n idee te gee van wat hulle onderteken en wat alles beteken. Die doelwit met beide dokumente (KIID en die vereenvoudige leningskontrak) is klaarblyklik om kliënte te help om ingeligte besluite te neem.

4.2. Banke se pogings op mesovlak

Op hierdie vlak is die fokus op, onder andere, die samewerking tussen verskillende afdelings in die bank en die opleiding van personeel oor hoe om gewone taal in die praktyk te gebruik. Die huidige situasie is van so 'n aard dat dit onduidelik is wie verantwoordelikheid neem om seker maak dat die gewone taalgebruikprojek toegepas word, en dat die projek ook doeltreffend en suksesvol bestuur word (Cornelius, 2016:32).

'n Personeellid van een van die banke wat deelgeneem het aan Cornelius (2016) se ondersoek, het aangedui dat nie alle dokumente in gewone taal herskryf word nie. Slegs dokumente wat vir kliënte bedoel is en vir bemarkingsdoeleindes gebruik word, word gebruik vir die gewonetaalgebruikprojek. Dit het ook duidelik geraak tydens die ondersoek dat nie een van die betrokke banke hul dokumente met 'n leesbaarheidsformule toets nie. Daar is dus geen manier vir hierdie banke om vas te

stel of die ingrypings wat op die dokumente gemaak is wél gelei het tot 'n meer verstaanbare doeltteks vir die potensiële leser nie (Cornelius, 2016: 37).

Die regspraktisyns van een betrokke bank het aangedui dat dit moeilik is om die gewonetaalbeginsel toe te pas, juis omdat die onderskeie lesersgroepe só verskil van mekaar, en dat die kopskuif wat dit verg om hierdie verskillende lesersgroepe te akkommodeer, baie moeilik is om te maak. Sommige personeellede van een van die betrokke banke het selfs aangevoer dat die bank nie aktief fokus op die gebruik van gewone taal in dokumentasie nie, maar wel in SMS'e, advertensies en pamflette (Cornelius, 2016: 38).

Dit is duidelik uit die ondersoek wat deur Cornelius (2016) gedoen is dat banke sukkel met die verskillende lesersgroepe, en om daardie lesersgroepe te akkommodeer. Dit is egter 'n probleem wat altyd in Suid-Afrika sal voorkom weens die diverse taallandskap en multikulturele Suid-Afrikaanse bevolking. Gegewe hierdie realiteit sou dit beter wees vir banke om met verbruikersdokumente te fokus op bestaande verbruikers met 'n gemiddelde geletterdheidsvlak (Cornelius, 2016: 38).

4.3. Banke se pogings op mikrovlak

Hierdie vlak het te make met die eintlike taalgebruik in bankdokumente wat in gewone taal herskryf moet word, en die leiding wat die betrokke persone moet kry om hierdie dokumente in gewone taal te herskryf. Dit fokus ook op die poginge wat aangewend word om te verseker dat daar konsekwentheid in alle dokumente is.

Dit is belangrik dat vertaal- en taalversorgingsafdelings stylgidse gebruik om konsekwentheid in dokumente binne 'n instelling (in hierdie geval die bank) te bewerkstellig. Volgens Mossop (in Cornelius, 2016: 42) help hierdie stylgidse “to create a distinctive institutional voice and create consistency among all texts”. 'n Goeie omvattende gewone taalstylgids sal banke beduidende hulp verleen om die bestaande wetgewing korrek toe te pas.

Volgens 'n taalpraktisyn (Cornelius, 2016: 42) wat vir een van die betrokke banke werk, volg verskillende vryskutters wat vir verskillende agentskappe werk,

verskillende benaderings tot taalgebruik. 'n Standaardklousule wat byvoorbeeld in meer as een leningsooreenkoms voorkom, sal verskillend deur die vryskutpraktisyns hanteer word, want die bestaande stylgids is nie spesifiek genoeg om konsekwente gewonetaalgebruik te verseker nie.

5. Samevatting

Suid-Afrika is 'n diverse land met verskeie kulture en, meer spesifiek, 'n land met 'n ryk taallandskap. Ongelukkig word hierdie ryk taallandskap nie altyd in die openbare sowel as die privaatsektor weerspieël nie. Daar is egter in die laaste vyf tot tien jaar redelik baie gedoen om te verseker dat die land se diverse taallandskap (waar en indien moontlik) regverdig verteenwoordig word. Daar is verskeie wetgewing in plek gesit – soos die Wet op Verbruikersbeskerming en die Nasionale Kredietwet – om te verseker dat alle verbruikers op 'n regverdige wyse geakkommodeer word. Hierdie wetgewing stel dit duidelik dat bankdokumentasie in toeganklike, verstaanbare taal en in enige taal wat die verbruiker verstaan, beskikbaar moet wees. Hierdie wetgewing hou uiteraard baie implikasies in vir die vertaalpraktyk. Vertalers vertaal dus met die oog op die verbruiker as doelleser, en die verbruiker se taalvermoë en opvoedingsvlak word terselfdertyd ook in ag geneem.

Hierdie tipe vertaalbenadering is deur Lesch en ander navorsers getipeer as gemeenskapsvertaling. Gemeenskapsvertaling en gewone taalgebruik is twee komplementerende studieverdele wat beide ten doel het om inligting verstaanbaar en toeganklik te maak vir die leser. Al moontlike verskil tussen die twee studieverdele is dat herskrywing in gewone taal soms intratalige vertaling genoem word, en gemeenskapsvertaling 'n voorbeeld van intertalige vertaling is. Intratalige vertaling verwys na die herskrywing van 'n bestaande teks in dieselfde taal, en in die geval van gemeenskapsvertaling word die handeling intertalige vertaling genoem omdat die vertaalaktiwiteit tussen twee tale geskied.

Gewone taalgebruik in die Suid-Afrikaanse bankwese is 'n resente inisiatief. Vyf jaar nadat wetgewing in plek gestel is om eenvormigheid in bankdokumentasie te verseker, is daar positiewe sowel as negatiewe kommentare om te maak. 'n Studie wat deur Cornelius (2016) onderneem is, bewys dat banke wel poginge aanwend om die nuwe

wetgewing toe te pas, maar die toepassing is nie noodwendig so effektief soos wat dit kan wees nie. Die vooruitsig om die wetgewing suksesvol te kan toepas, lyk egter baie positief.

Die volgende hoofstuk bestaan uit die vertaalopdrag wat deur die navorser self opgestel is en die hervertaling van 'n bestaande bankdokument waartydens die beginsels van gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling wat in hoofstuk twee bespreek is, toegepas word.

Hoofstuk 4

Vertaalopdrag en hervertaling

1. Inleiding

Geletterdheid is al vir jare 'n groot uitdaging in Suid-Afrika. Volgens die bestaande sensusdata (StatsSA, 2016) het die Wes-Kaap en Gauteng die hoogste persentasie van persone wat ten minste hoërskool voltooi het, met albei provinsies op 70%. Limpopo is die provinsie met die hoogste ongeletterdheidspersentasie met 11%. Die Wes-Kaap is die provinsie met die laagste ongeletterdheidspersentasie met 2,2%. Die Wes-Kaap is óók die provinsie met die tweede hoogste persentasie van persone wat oor 'n tersiêre kwalifikasie beskik – naamlik 13%. Gauteng is eerste, met 16,3%, terwyl die Noordwes Provinsie die laagste persentasie het van persone wat oor 'n tersiêre kwalifikasie beskik – naamlik 8%.

Hierdie verskillende geletterdheidsvlakke kan ook in verband gebring word met die verskillende taalregisters van taalgebruikers. Ongeletterde persone sal nie noodwendig dieselfde taalregister magtig wees as geletterde persone nie, en daarom, volgens Lesch (1999), vorm hierdie verskillende taalgebruikers met verskillende taalregisters, 'n soort gemeenskap. Hierdie gemeenskap verwys nie na 'n geografiese ligging nie, maar eerder na 'n tipe vertaalbenadering, naamlik gemeenskapsvertaling, waartydens die behoeftes van 'n linguisties gemarginaliseerde groep aangespreek word. Gemeenskapsvertaling is 'n praktyk wat elke individu se reg tot openbare inligting en dienste help fasiliteer. Gemeenskapsvertaling poog om die kommunikatiewe gaping tussen, onder andere, taalgemeenskappe en sosiale groepe te oorbrug (Lesch, 1999: 92).

Soos ook vroeër genoem, is beperkte geletterdheid en ongeletterdheid 'n werklikheid en 'n groot uitdaging in Suid-Afrika. Dit hou implikasies in vir verskeie openbare sektore in die samelewing. Een daarvan is die Suid-Afrikaanse bankwese wat dokumentasie vir alle kliënte verstaanbaar en toeganklik moet maak. Indien slegs een tipe register van 'n taal as kommunikasiemedium gebruik word, kan dit ondoeltreffende kommunikasie tot gevolg hê, want nie alle sprekers van 'n betrokke taal is noodwendig

daardie register van die betrokke taal ewe magtig nie. Afrikaans is 'n voorbeeld hiervan. Nie alle Afrikaanssprekendes is die standaard, of die meer formele register van die taal magtig nie. Operatiewe dokumente, soos kontrakte is geneig om baie tegniese en formeel te wees en die taalgebruik is gewoonlik vir die meeste mense onverstaanbaar en ontoeganklik – selfs ook vir geletterde persone. Die profiel van die verskillende bankkliënte met verskillende taalregisters noodsaak dat 'n doeltreffende vertaaldiens beskikbaar moet wees, omdat banke so 'n wye spektrum kliënte met verskillende taalbehoefte bedien. In die praktyk beteken dit dat die vertaalde Afrikaanse tekste vir die generiese¹¹ Afrikaanse leser toeganklik behoort te wees.

Die doel van hierdie hoofstuk is om:

- I. 'n vertaalopdrag te skep, en
- II. hervertaling uit te voer in ooreenstemming met die vertaalopdrag.

2. Vertaalopdrag

Dit is teen bogenoemde agtergrond wat die volgende vertaalopdrag gestel word: Hervertaal die bepaling- en voorwaardesdokument (sien addendum B¹²) vir 'n lopende rekening in gewone taal en waartydens daar op die beginsels van gemeenskapsvertaling gesteun word.

- Die hervertaling moet gemik wees op 'n teikenleser wat minstens 'n graad 10 tot 12 kwalifikasie het. Hierdie lesergroep is nie noodwendig talig sterk genoeg om die tegniese taalgebruik wat so kenmerkend is van formele bankooreenkomste, te verstaan nie. Die hervertaling moet dus as hulpmiddel dien om hierdie kommunikasiegaping moontlik te kan oorbrug.
- Die hervertaling moet elke klousule se hoofidee in gewone taal oordra.
- Die uitleg, formaat, nommering en taalgebruik is van die aspekte wat in die hervertaling aangepas moet word sodat die dokument leservriendelik is, en die leser moeitewry en sonder kruisverwysings deur die teks kan beweeg.

---

¹¹ Verwys na hoofstuk 1, voetnota 1 vir 'n omskrywing.

¹² Addendum A verwys na die oorspronklike Engelse teks en addendum B verwys na die bestaande Afrikaanse vertaling.

- Die dokument is beide informatief en instruktief. Gevolglik moet dit dus maklik en duidelik vir die kliënt/leser wees om vas te stel wat sy/haar verantwoordelikhede t.o.v. die ooreenkoms is, en wat die bank se verpligtinge is.

Die idee is om nie die gevoel van 'n kontrak met die hoogdrawende taalgebruik en jargon in die herversaling na te boots nie. Die doelwit is om 'n lesersvriendelike uitleg, verstaanbare taalgebruik, en ander ingrypings wat die begrip van die dokument sal verhef, in te span. Hierdie ingrypings behoort egter nie die erns van die dokument weg te neem nie. Die herversaling moet nie 'n afgewaterde weergawe van die bestaande Afrikaanse dokument wees nie.

Dit is nie moontlik om vir al die uiteenlopende lesersgroepe in Suid-Afrika te vertaal/skryf nie, en daarom het die ondersoeker besluit dat die doelleser van die herversaling persone van die Wes-Kaap sal wees. Dit is waar Afrikaans deur die grootste deel van die samelewing as omgangstaal gebruik word. Hierdie persone/lesersgroep word gedefinieer as gewone verbruikers wat minstens 'n graad 10 tot 12 kwalifikasie het. Dit is persone wat tans, of voorheen, een of ander vorm van skuld by 'n bank of kredietverskaffer het, of gehad het, en wat ook 'n rekening by Nedbank of enige ander bank het.

3. Herversaling

Hierdie dokument is die kontrak tussen jou, as kliënt, en die bank om 'n lopende rekening oop te maak. Die dokument is saamgestel om jou, onder andere, te wys hoe om jou bankkaart te gebruik en hoe om jou rekening te bestuur.

1. Hoe moet jy jou bankkaart gebruik?

- 1.1. Jy kan jou kaart begin gebruik sodra jy dit ontvang.
- 1.2. Jy kan jou kaart gebruik vanaf die datum wat op jou kaart verskyn totdat jou kaart verval.

- 1.3. Jy kan jou kaart gebruik totdat jy óf die bank jou rekening sluit.
- 1.4. As jy jou rekening sluit, moet jy jou kaart teruggee aan die bank.
- 1.5. Jy aanvaar die reëls en regulasies van jou kaart sodra jy jou kaart begin gebruik.
- 1.6. Jy is alleen verantwoordelik vir jou kaart en hoe jy dit gebruik.
- 1.7. Bring dadelik jou handtekening agterop jou kaart aan wanneer jy dit ontvang.
- 1.8. Jy kan slegs jou kaart met 'n PIN gebruik.
- 1.9. Om te verhoed dat iemand anders jou kaart gebruik, moet jy:
  - die kaart veilig bewaar;
  - die PIN 'n geheim hou en veilig bewaar; en
  - nie die PIN bekend maak wanneer 'n vreemde persoon vir jou by 'n OTM wil help nie.

2. Waarvoor kan jy jou kaart gebruik?

- 2.1. Jy kan geld in 'n rekening inbetaal.
- 2.2. Jy kan geld by 'n OTM of binne die bank trek.
- 2.3. Jy kan jou kaart vir ander dienste buite die bank by 'n OTM gebruik.
- 2.4. Jy kan jou kaart by 'n kaartmasjien gebruik, en binne winkels waar kaarttransaksies toegelaat word.

3. Wat doen jy as iemand anders jou kaart gebruik?

- 3.1. Skakel dadelik die nommer wat op jou kaart of op jou bankstaat verskyn.

- 3.2. Stel die bank dadelik in kennis as jy 'n voorgevoel het dat iemand anders ook weet wat jou PIN is.
- 3.3. Bewaar die verwysingsnommer wat jy tydens jou telefoonoproep (in klousule 3.1) ontvang het totdat die bank dit benodig.
- 3.4. Stel die bank binne 24 uur mondelings (telefonies of in persoon) in kennis, en daarna ook skriftelik met die verwysingsnommer wat jy tydens jou telefoonoproep (in klousule 3.1) ontvang het.
- 3.5. Jy word verantwoordelik gehou vir alle gelde wat uit jou rekening getrek word as jy nie die bank dadelik in kennis gestel het van jou kaart wat gesteel is of weggeraak het nie.

4. Waarvoor mag jy nie jou kaart gebruik nie?

- 4.1. Jy mag nie onwettige transaksies met jou kaart doen nie. Dit is jou plig om seker te maak dat 'n transaksie wettig is. 'n Transaksie kan, byvoorbeeld, 'n betaling wees wat jy maak, of dit kan 'n geval wees waar jy goedere teen 'n prys koop of verkoop.
- 4.2. Jy mag nie jou kaart vir besigheidstransaksies gebruik nie. Jou kaart kan slegs vir persoonlike transaksies gebruik word.

5. Hoe werk transaksies?

- 5.1. Die bank trek geld af van jou rekening vir al die transaksies wat jy op jou kaart doen.
- 5.2. Jy onderteken elke keer 'n strokie wanneer jy jou kaart by 'n winkel gebruik. Jy onderteken die strokie omdat jy saamstem dat die inligting op die strokie

korrek is, en dat jy verantwoordelik is vir die betaling van die bedrag wat op die strokie verskyn.

- 5.3. Die bank is nie verantwoordelik vir wanneer 'n winkel, of 'n diensverskaffer, nie jou kaart wil aanvaar nie.
- 5.4. Jy is nog steeds verantwoordelik vir alle transaksies wat op jou kaart gedoen word, al word die transaksies deur iemand anders gedoen.
- 5.5. Jy betaal ekstra bankkoste vir alle transaksies wat jy in die buiteland doen.
- 5.6. Jy gebruik 'n OTM op eie risiko. Die bank is nie verantwoordelik wanneer jy geld verloor omdat jy 'n foutiewe OTM gebruik het nie.
- 5.7. Die maksimum bedrag wat jy daagliks in Suid-Afrika kan trek is nie dieselfde bedrag as wanneer jy buite Suid-Afrika geld trek nie.
- 5.8. Voorbeelde van transaksies is wanneer:
  - jy goedere met jou kaart aankoop
  - jy betalings met jou kaart maak
  - jy geld van een rekening na 'n ander oorplaas
  - jy geld uit jou rekening trek
  - jy deposito's inbetaal

6. Wanneer mag jy geld uit jou rekening trek?

- 6.1. Jy mag enige tyd geld uit jou rekening trek, maar daar is sekere reëls soos:
  - die maksimum bedrag wat jy per dag uit jou rekening mag trek;
  - die maksimum bedrag wat jy by die tellers in die bank mag trek;
  - wanneer 'n tjek in jou rekening inbetaal is, moet jy eers wag totdat die geld beskikbaar is om dit te kan trek; en

- die tipe rekening wat jy het, want sommige rekeninge het spesifieke beperkinge wanneer jy geld uit jou rekening wil trek.

7. Mag daar geld in jou rekening inbetaal word?

- 7.1. Jy mag enige bedrag in jou rekening inbetaal.
- 7.2. Enige inbetaling kan onmiddellik op jou rekening gesien word, maar die geld sal eers in jou rekening beskikbaar wees wanneer die bank die geld fisies ontvang het.
- 7.3. Jy stem in dat die bank namens jou tjeks mag ontvang, hanteer en in jou rekening inbetaal.
- 7.4. Die bank sal jou in kennis stel as 'n tjekinbetaling nie suksesvol was nie.

8. Watter toestemming gee jy die bank?

- 8.1. Jy gee die bank toestemming om alles wat jy met jou kaart betaal, of die geld wat jy by 'n OTM trek, van jou rekening af te trek.
- 8.2. Jy gee die bank toestemming om rekord te hou van al jou transaksies wat jy op jou rekening doen, en dat die bank enige foute op jou bankstaat mag regstel.
- 8.3. Jy gee die bank toestemming om enige transaksie wat jy op jou kaart doen, goed te keur as jy genoeg geld in jou rekening het om vir daardie transaksie te betaal.
- 8.4. Die bank is nie verantwoordelik as daar later probleme is met 'n transaksie wat jy gedoen het nie. Dit is die bank se plig om transaksies goed te keur, en dit is jou plig om vir daardie transaksies te betaal.

- 8.5. Jy mag nie die bank vra om 'n transaksie om te swaai nie, behalwe as daar wetgewing is wat dit toelaat.
- 8.6. As 'n winkel of 'n diensverskaffer jou moet terugbetaal, sal die bank jou geld weer direk in jou rekening inbetaal.

9. Waartoe stem jy in wanneer jy jou rekening oopmaak?

- 9.1. Jy stem in dat die bank jou rekening mag oopmaak en dat jy die nodige dokumente met al die nodige besonderhede sal invul.
- 9.2. Jy stem in dat jy altyd die bank in kennis sal stel wanneer jou besonderhede verander.
- 9.3. Jy stem in dat die bank die reg het om alle wettige skuldrekeninge, soos debietorders, te betaal ongeag of daar geld in jou rekening is of nie.
- 9.4. Jy stem in dat die bank die reg het om namens jou tjeks te ontvang, en in jou rekening in te betaal. Dit neem gewoonlik tot en met sewe dae voor die geld in jou rekening verskyn.
- 9.5. Jy stem in dat die bank die reg het om enige ander opdrag namens jou uit te voer, soos in die geval van tjeks wat namens jou ontvang is.
- 9.6. Jy stem in dat jou rekening aan sekere reëls en regulasies moet voldoen.
- 9.7. Jy stem in dat die bank maatreëls in plek kan stel om seker te maak dat jy veilige transaksies kan doen.

10. Wat beteken dit as jy 'n beperkte rekening het?

- 10.1. Wanneer jy nie jou woonadres aan die bank kan bewys nie:
- mag jy nie meer as een rekening by die bank hê nie;
  - mag jy nie meer as R25 000 in jou rekening hê nie; en
  - mag jy nie transaksies doen wat meer as R5 000 'n dag of R25 000 'n maand is nie.
- 10.2. Jou rekening word onmiddellik gevries of gesluit as jy nie die bogenoemde beperkinge gehoorsaam nie. Die bank hoef jou nie in kennis te stel wanneer hulle jou rekening sluit nie.
- 10.3. Wanneer die bank jou rekening sluit of vries, moet jy eers reëlings met die bank tref voordat jy weer jou rekening kan gebruik.

11. Betaal jy rente op jou rekening?

- 11.1. Rente is die ekstra geld wat jy moet terugbetaal wanneer jy geld geleen het, of dit is die ekstra geld wat jy by die bank verdien omdat jy jou geld in jou rekening by die bank hou.
- 11.2. Die bank sal nie rente aan jou betaal vir enige geld wat jy in hierdie lopende rekening hou nie.
- 11.3. Jy kan rente op 'n rekening verdien as jy seker maak dat daar altyd van jou eie geld in daardie spesifieke rekening is.
- 11.4. Die rente wat jy op 'n positiewe balans kan verdien word maandeliks direk in jou rekening inbetaal.
- 11.5. Jy betaal rente aan die bank as jou rekening 'n minusbalans het.

- 11.6. Die hoeveelheid rente wat jy op 'n rekening betaal, word bepaal deur:
- watter soort rekening dit is; en
  - wat die minusbedrag in jou rekening is.
- 11.7. Jy ontvang 'n belastingcertifikaat vir al die rente wat jy vir die jaar op jou rekening verdien het.
- 11.8. Die bank kan enige tyd die rentekoers verander.

12. Hoe werk die betaling van rente op 'n minusbalans?

- 12.1. Jy betaal rente vir elke dag wat jou rekening 'n minusbalans het. Jy moet hierdie rente aan die einde van elke maand betaal.

13. Watter kostes is betrokke?

- 13.1. Die bank trek bankkoste af, al het jy geen transaksies op jou rekening gedoen nie. Die bankkoste hang af van die tipe rekening wat jy het.
- 13.2. Al die verskillende bankkoste is in 'n pamflet uiteengesit. Hierdie pamflet is by enige tak beskikbaar. Wanneer jy hierdie pamflet ontvang, bevestig jy dat jy die pamflet gelees en verstaan het.
- 13.3. Dit is jou plig om die bankkoste te betaal. Die bank het die reg om enige tyd die kostes te verander, solank die kostes nie meer is as wat die Nasionale Kredietwet sê dit moet wees nie.
- 13.4. Volgens die Nasionale Kredietwet moet jy belasting betaal op enige gelde wat in jou rekening is, en op enige bankkoste waarvoor jy verantwoordelik is.

14. Watter ander kostes kan jy moontlik betaal?

- 14.1. Jy kan administrasiekoste betaal wanneer jy nie die reëls en regulasies van jou kontrak nakom nie.
- 14.2. Die bank kan jou dwing om die reëls en regulasies van die rekening na te kom deur jou te verplig om ander kostes (behalwe die administrasiekoste) ook te betaal.
- 14.3. Kostes is betaalbaar solank as wat dit nie meer is as wat die wet sê dit moet wees nie.
- 14.4. Jy betaal rente op enige gelde of kostes wat jy nie jy betyds betaal nie.
- 14.5. As die bank 'n prokureur aanstel om jou te dwing om enige skuld terug te betaal, sal jy die prokureursonkoste moet betaal.
- 14.6. Die Bondel vir Jong Professionele Persone is 'n soort afslag op maandelikse bankkoste wat slegs geldig is terwyl jy nog nie 30 jaar oud is nie.
- 14.7. Jy betaal die normale bankkoste sodra jy 30 jaar oud word.

15. Moet jy enige gelde aan die staat betaal?

- 15.1. Alle gelde wat jy aan die staat moet betaal omdat jy die rekening gebruik, word maandeliks van jou rekening afgetrek.

16. Mag jy geld trek wat nie in jou rekening is nie?

- 16.1. Jy moet seker maak dat daar altyd genoeg geld in jou rekening is om vir jou debietorders te betaal.

- 16.2. Jou rekening mag nooit 'n minusbalans hê nie. As die rekening 'n minusbalans het, kan jy vir krediet aansoek doen om die minusbalans na 'n positiewe balans te verander. Die bank móét die aansoek eers goedkeur.
- 16.3. Jy kan slegs geld trek wat in jou rekening beskikbaar is. As jou rekening 'n minusbedrag wys, en die bank het nie toestemming daarvoor gegee nie, moet jy onmiddellik die ekstra geld wat jy getrek het met rente terugbetaal.

17. Waarvoor is die bank nie verantwoordelik nie?

- 17.1. Die bank het geen verantwoordelikheid wanneer jy geld verloor:
- omdat iemand anders jou kaart en PIN gebruik het nie;
  - omdat daar vals inligting oor jou versprei word nie; of
  - weens 'n stadige of foutiewe OTM nie.
- 17.2. Die bank neem slegs verantwoordelikheid as jy geld verloor as gevolg van die bank se nalatigheid.

18. Wat gebeur met die geld wat in jou rekening inbetaal word?

- 18.1. Enige geld wat in jou rekening inbetaal word, word eers gebruik om uitstaande rente te betaal of om enige ander skuldrekeninge/debietorders af te trek.

19. Kan jy jou rekening sluit of kanselleer?

- 19.1. Jy het die reg om jou rekening te sluit sonder om die bank vooraf in kennis te stel.

- 19.2. Die bank sal jou in kennis stel as die bank beplan om jou rekening te sluit.
- 19.3. Die bank het die reg om jou rekening te sluit sonder om jou vooraf in kennis te stel.
- 19.4. Die bank kan jou rekening sluit as die bank vermoed dat jou rekening vir bedrog gebruik word.
- 19.5. Wanneer jou rekening gesluit is, mag jy nie meer jou kaart gebruik nie. Jy moet jou kaart teruggee aan die bank, sodat jou kaart vernietig kan word om te verseker dat dit nie weer gebruik word nie.

20. Mag jou persoonlike inligting bekend gemaak word?

- 20.1. Jou persoonlike inligting is privaat en word aan niemand anders bekend gemaak nie, behalwe:
- as jy agterraak met die terugbetaling van jou skuld, waarna die bank jou inligting aan agentskappe mag bekend maak om jou te help om jou skuld beter te bestuur;
  - as jy vra dat jou inligting bekend gemaak word; of
  - as jy 'n beperkte rekening het - dan sal die bank jou persoonlike inligting aan BankServ bekend maak.
- 20.2. Jy moet eers toestemming gee voor jou persoonlike inligting bekend gemaak mag word.

21. Watter inligting mag die bank bekend maak?

- 21.1. Die bank kan jou inligting aan die kredietburo bekend maak.
- 21.2. Die inligting wat die bank kan deel is:
- jou aansoek, oopmaak en sluiting van jou rekening; en
  - dat jy nie jou kontrak gehoorsaam het nie.
- 21.3. Jy stem in dat die kredietburo die inligting kan gebruik om 'n kredietrekord vir jou op te stel.
- 21.4. Jy het die reg om die kredietrekord te sien en om enige foute te laat regmaak.
- 21.5. TransUnion en Experian (Edms.) Bpk. is die twee kredietburo's wat deur die bank gebruik word.
- 21.6. Die kontakbesonderhede van **TransUnion** is:

Tel 0861 886 466/ +27 011 214 6000

Faks 0866 701 737

E-pos dispute@transunion.org.za

Fisiese adres
Corlettrylaan 52
Wanderers-kantoorpark
Illovo
Johannesburg
2000

Posadres
Posbus 4522
Johannesburg

2000

21.7. Die kontakbesonderhede van **Experian (Edms.) Bpk** is.

Tel 086 110 5665

E-pos info@experian.co.za

Fisiese adres
Ballyclarerylaan 35
Experian House
Ballyoaks-kantoorpark
Bryanston
2021

Posadres
Posbus 98183
Sloanepark
2152

21.8. Die bank moet jou eers skriftelik in kennis stel as die bank beplan om jou persoonlike inligting bekend te maak. Jy moet weet watter inligting die bank bekend wil maak.

22. Waarheen word kennisgewings of briewe gestuur?

22.1. Die bank se adres is:

Rivoniaweg 135

Rivonia-kampus

Sandton

22.2. Jou adres is:

***die laaste woonadres wat jy vir die bank gegee het.

22.3. Alle kennisgewings of briewe wat vir jou bedoel is, sal na jou woonadres gestuur word.

22.4. Enige inligting wat vir jou, of die bank bedoel is, moet op skrif wees voordat die inligting geldig is.

22.5. Wanneer 'n brief by die bank, of by jou woonadres afgelewer word, word daar aanvaar dat jy die brief ontvang het.

22.6. Al word 'n kennisgewing of 'n brief by die verkeerde adres afgelewer, is die feit dat dit wél afgelewer is, voldoende.

22.7. Dit is jou verantwoordelikheid om die bank in kennis te stel wanneer jou woonadres verander. Dieselfde geld vir die bank.

22.8. Ander maniere waarop kennisgewings ook afgelewer kan word, is per:

- SMS
- Faks
- E-pos

23. Het jy te veel skuld?

23.1. Jy kan afbetalingsreëlings met die bank tref om jou te help om jou skuld af te betaal.

- 23.2. Volgens hierdie kontrak kan jy egter nie vra dat daar reëlings getref word om jou te help om jou skuld terug te betaal nie. Die bank kan jou dwing om jou skuld terug te betaal.
- 23.3. Jy kan 'n skuldberader gaan sien om eers te bepaal of jy wel te veel skuld het of nie. 'n Skuldberader is 'n opgeleide persoon wat mense help wat te veel skuld het, en wat nie weet hoe om dit af te betaal nie.
- 23.4. As daar vasgestel word dat jy wel te veel skuld het, kan die skuldberader jou help om met die skuldeisers te onderhandel oor hoe jy jou skuld kan afbetaal. Die hof kan hierdie nuwe afbetalingsreëlings amptelik maak, en jy en jou skuldeisers moet dan hierdie reëlings gehoorsaam.
- 23.5. Die nuwe afbetalingsreëlings moet gehoorsaam word, anders kan die spesifieke reëlings geskrap word.
- 23.6. Jou skuldeisers is nie verplig om die nuwe afbetalingsreëlings te aanvaar nie. Hulle kan nog steeds vra dat jy jou skuld afbetaal sonder om spesiale afbetalingsreëlings te tref.
- 23.7. 'n Hof kan wel besluit dat die skuldeisers instem tot nuwe afbetalingsreëlings.
- 23.8. Jy mag hof toe gaan as jy nie 'n skuldberader kon kry om te bepaal of jy te veel skuld het of nie.

24. Wanneer kan daar van jou geëis word?

24.1. Daar kan geëis word wanneer:

- jy, volgens die bank, nie jou rekening op 'n aanvaarbare manier bestuur nie;

- jou rekening 'n minusbalans het;
- jy enige reël of regulasie in jou kontrak breek;
- jy volgens wet iets met opset doen om bankrot te speel;
- jy nie meer jou besigheid op 'n normale wyse kan bestuur nie;
- jy nie meer bates het nie; en
- jy in finansiële moeilikheid is, en afbetalingsreëlings met jou skuldeisers getref het.

24.2. Die bank het die reg om te eis dat jy enige geld wat jy aan die bank skuld onmiddellik moet terugbetaal.

24.3. Die bank behou nog steeds sy regte in jou kontrak, al tref die bank nuwe afbetalingsreëlings met jou.

25. Wat moet jy eers doen voor die bank jou kan dwing om jou skuld te betaal?

25.1. As jy nie jou rekening goed bestuur nie, kan die bank:

- jou eers skriftelik in kennis stel dat jy jou rekening swak bestuur;
- jou na 'n skuldberader verwys om 'n nuwe afbetalingsplan uit te werk; of
- vra dat alle nuwe afbetalingsreëlings gestop moet word, veral as die bank volgens die kontrak nie verplig is om jou te help nie.

25.2. Die bank kan die hof vra om jou te dwing om jou rekening beter te bestuur, as jy:

- weier om ag te slaan op die bank se kennisgewings; of
- weier om die nuwe afbetalingsreëlings wat die skuldberader uitgewerk het, te volg.

26. Wanneer kan die hof 'n besluit neem?

26.1. Die hof kan 'n besluit neem as jy en die bank die regte stappe gevolg het.

26.2. Die hof kan 'n besluit neem as daar niks anders in jou kontrak is wat die hof se besluit kan beïnvloed nie.

26.3. Die hof kan 'n besluit neem as jy 'n skuldberader gaan sien het om raad te kry oor hoe jy jou skuld kan afbetaal.

26.4. Die hof kan 'n besluit neem as die bank die hof vra om die situasie te hanteer, maar eers nadat jy die skuldberader gaan sien het, en as jy nog steeds nie jou skuld afbetaal het nie.

26.5. Die hof kan 'n besluit neem as jy die nuwe afbetalingsreëlings met die bank gevolg het en die skuld begin afbetaal het.

26.6. Klousule 26 is slegs op hierdie kontrak van toepassing.

27. Wat kan gebeur nadat 'n skuldberader jou skuld nagegaan het?

27.1. Die hof kan vir eers die saak uitstel.

27.2. Die hof kan vra dat die skuldberader aan die hof moet kom verduidelik hoe jy die skuld gaan afbetaal.

27.3. Die hof kan ook besluit dat dit nie nodig is om jou skuld na te gaan nie, veral as dit die eerste keer is wat jy skuldprobleme ondervind.

27.4. As jy en die bank alreeds as gevolg van jou skuldprobleme in 'n ander/ou saak buite die hof betrokke is, kan die volgende gebeur:

- die hof kan besluit om hierdie nuwe saak vir eers uit te stel om te wag vir die uitslag van jou ouer saak wat buite die hof deur 'n komitee/raad hanteer word;
- die hof kan vra om jou ouer saak saam met die nuwe een na die hof toe oor te plaas en albei saam in die hof te hanteer;
- die hof kan die saak stop as jy en die bank 'n nuwe afbetalingsplan kan uitwerk wat duidelik uiteensit hoe jy jou skuld gaan afbetaal.

28. Hoeveel mag het die hof?

28.1. As die bank besluit jy moet alle skuld terugbetaal, sal die hof dit amptelik maak en ondersteun. As die hof die bank se besluit ondersteun, moet jy dit gehoorsaam.

29. Kry jy 'n bankstaat?

29.1. Jy kan op die volgende maniere 'n bankstaat kry:

by die bank	via pos
via e-pos	via internet
via telefoon	via 'n OTM

29.2. Die bank reik self 'n bankstaat uit wanneer jou rekening 'n minusbalans het.

- 29.3. Jy ontvang elke maand 'n bankstaat.
- 29.4. Enige foute op jou bankstaat moet binne 30 dae onder die bank se aandag gebring word. Dit is jou reg om te kyk of jou bankstaat korrek is.
- 29.5. Die bank se rekords is altyd korrek, behalwe as jy kan bewys dat daar foute op 'n bankstaat is. Die bank maak dadelik enige foute op jou bankstaat reg en verskaf die korrekte bankstaat aan jou.

30. Moet jy die rekening gereeld gebruik?

- 30.1. 'n Rekening wat nie gereeld gebruik word nie, word 'n rustende rekening genoem. 'n Rustende rekening is 'n rekening waarin daar vir 'n geruime tyd geen transaksies gedoen is nie.
- 30.2. Jy betaal nog steeds bankkoste al word jou rekening nie gebruik nie.
- 30.3. As jy jou rekening weer ná 'n lang ruk wil gebruik, moet jy eers kan bewys dat dit jou rekening is.
- 30.4. Die bank het die reg om 'n rekening te sluit wat nie gebruik word nie. Die bank sal jou skriftelik in kennis stel wanneer jou rekening gesluit gaan word.
- 30.5. As jy vir die eerste 90 dae geen geld in jou rekening inbetaal nie, kan jou rekening gesluit word sonder dat jy in kennis gestel word.
- 30.6. Jy sal geen verdere bankkoste betaal as jou rekening gesluit is nie.

31. Wat is jou regte?

- 31.1. Jy kan:
- enige tyd hulp vra as jy 'n skuldprobleem het.
  - 'n klagte by die Nasionale Kredietreguleerder lê as jy ongelukkig is met die bank.

- aansoek doen by 'n tribunaal of 'n spesiale hof as jy dink dit is nodig en as dit volgens wet toegelaat word.

31.2. Die kontakbesonderhede van die **Nasionale Kredietreguleerder** is:

Tel +27 011 554 2600 of 0860 627 627

Faks +27 011 554 2871

E-pos info@ncr.org.za

Straatadres Vyftiende Weg 127
Randjiespark
Halfway House
1685

Posadres Posbus 209
Halfway House
1685

31.3. Die kontakbesonderhede van die **Nasionale Verbruikerstribunaal** is:

Tel +27 021 683 8140

Faks +27 021 663 5693

E-pos registry@nct.org.za

Straatadres
Weslaan 272
Lakefield-kantoorpark
Grondverdieping
Blok B
Centurion

Posadres
Privaat Sak X110110
Centurion
0046

31.4. Die kontakbesonderhede van die **Ombud vir Bankdienste** is:

Tel 0860 800 900/ 011 712 1800

Faks +27 011 483 3212

E-pos info@obssa.co.za

Straatadres
Weststraat 51
Houghton Place
Eerste verdieping
Houghton

Posadres

Posbus 87056

Houghton

2041

32. Watter sertifikaat kry jy by die bank?

- 32.1. Jy kry 'n sertifikaat met die bedrag wat jy die bank skuld daarop.
- 32.2. Die bankbestuurder onderteken die sertifikaat.
- 32.3. Die sertifikaat is geldig sodra jy dit ontvang.
- 32.4. Hierdie sertifikaat kan enige tyd in 'n hof as 'n bewys teen jou gebruik word.

33. Wat moet jy weet voordat jy jou rekening oopmaak?

- 33.1. Die bank moet eers weet of jy geskik is om 'n rekening by die bank te hê voordat jy jou rekening kan oopmaak.
- 33.2. Die bank het die reg om te weier om 'n rekening oop te maak of om 'n deposito te aanvaar.
- 33.3. Jy stem in dat die bank die reg het om al jou rekeninge wat jy by die bank het, saam te voeg om die administrasie van jou rekeninge makliker te maak.
- 33.4. Jy betaal ekstra bankkoste as al jou rekeninge saamgevoeg is.
- 33.5. Hierdie dokument dien as die kontrak tussen jou en die bank vir die lopende rekening wat jy oopgemaak het.
- 33.6. Die bank moet jou in kennis stel as daar enigiets aan die rekening verander.

- 33.7. As die bank besluit om jou te help, en meer tyd te gee om jou skuld af te betaal, beteken dit nie hierdie kontrak is nie meer geldig is nie.
- 33.8. Jy, of die bank, kan enige tyd vra dat die kontrak se reëls en regulasies gevolg moet word.
- 33.9. Jy moet hierdie kontrak gehoorsaam, selfs al verander iets in die kontrak.
- 33.10. Jy is alleen verantwoordelik vir jou rekening.
- 33.11. Jy mag nie enige van jou verantwoordelikhede vir jou rekening aan iemand anders oordra sonder die bank se skriftelike toestemming nie.
- 33.12. Hierdie kontrak is volgens wet opgestel.

34. Waartoe stem jy in?

- 34.1. Jy stem in dat jy al die vrae eerlik en volledig beantwoord het, en dat jy al die inligting verskaf het wat die bank nodig het.
- 34.2. Jy stem in dat jy die kontrak verstaan.
- 34.3. Jy stem in dat, as jy nie geskik is vir hierdie rekening nie, die bank jou kan oorskuif na 'n tjekrekening. Die bank sal jou dan in kennis stel van só 'n skuif.
- 34.4. Jy sal die reëls en regulasies van jou tjekrekening gehoorsaam en jy sal die bankkoste van jou nuwe tjekrekening betaal.

Onderteken te ..... op ...../...../.....
plek **dag** **maand** **jaar**

.....
Handtekening van kliënt(e)

.....
Handtekening van kliënt(e)

.....
Hoedanigheid (indien van toepassing)

.....
Hoedanigheid (indien van toepassing)

Hoofstuk 5

Annotasie

1. Inleiding

In hoofstuk vier is Nedbank se bepalings- en voorwaardes-dokument vir 'n lopende rekening hervertaal. Hierdie dokument dien as die ooreenkoms tussen die kliënt en die bank en moet deur beide partye onderteken word wanneer 'n lopende rekening oopgemaak word. Die rasionaal agter die keuse van dié spesifieke teks/dokument is dat daar wetgewing gepromulgeer is wat die bankwese vereis om dokumentasie in gewonetaal beskikbaar te stel. Die doelwit van hierdie hervertaling is om 'n bydrae te maak deur die bepalings- en voorwaardesdokument in gewone taal beskikbaar te stel.

Regsbindende ooreenkomste is, onder andere, bekend vir die gebruik van moeilike terminologie, lang sinne en die oormatige gebruik van bysinne. Die bestaande Afrikaanse vertaling van Nedbank se bepalings- en voorwaardesdokument is nie vir 'n spesifieke doelleser met spesifieke eienskappe of voorkeure opgestel nie. Ongeag of die kliënt geskoold, ongeskoold of semi-geskoold is, alle moontlike teksontvangers (Nedbank-kliënte of potensiële kliënte) kry presies dieselfde dokument om te onderteken. Daar word nie juis voorsiening gemaak vir persone wat miskien nie die dokument sal verstaan nie.

Kommunikasie is 'n natuurlike aktiwiteit, maar daar bestaan nog baie gevalle waar dit ondoeltreffend is, veral wanneer die inisieerder van die kommunikatiewe handeling nie rekening hou met die ontvanger se begripsvermoë nie. Die doel van enige kommunikatiewe handeling, hetsy skriftelik of mondelings, is om die betekenis van die boodskap doeltreffend aan die ontvanger oor te dra. Wanneer die ontvanger die betekenis van die boodskap reg verstaan, word die kommunikasie as suksesvol en doeltreffend beskou. (Sien hoofstuk 2, afdeling 3)

Tegniese dokumente, soos formele ooreenkomste, is bekend vir hul moeilikheidsgraad en word weinig ten volle deur die doelleser verstaan. Hierdie begripsprobleme kan nie nét toegeskryf word aan moeilike spesialisterme nie:

“there is more to legal language than merely "jargon" – an esoteric vocabulary. Certain grammatical constructions and discourse structures found in legal language [are also] responsible for comprehension problems”

(Charrow en Charrow (1979), in Cornelius, 2012:167)

Daar is verskeie kenmerke wat Afrikaanse regstaal uitdagend maak. Daar is uiteraard veel meer kenmerke wat nie noodwendig hieronder gelys is nie, maar vir die doeleindes van hierdie annotasie word daar slegs na die onderstaande lys kenmerke gekyk. Die sintaktiese en leksikale (mikrostrukturele) kenmerke wat eie is aan Afrikaanse regstaal is onder andere (Cornelius, 2012: 167-217):

- Lang komplekse sinne
- Invoeging van voorwaardes en kwalifikasies
- Misplaaste frases
- Lang aanlope
- Nominaalkonstruksies
- Passiefkonstruksies
- Oormatige gebruik van voorsetsels
- Voornaamwoorde
- Tegniese (spesialis-) terminologie

Hierdie hoofstuk stel ten doel om 'n annotasie uit te voer tussen bronteks (BT), doelteks een (DT1) en doelteks twee (DT2). Die hoofstuk is hoofsaaklik in twee afdelings verdeel. Die eerste afdeling is 'n bespreking van die sintaktiese en leksikale (mikrostrukturele) kenmerke wat bydra tot die onverstaanbaarheid van regsdokumente, en hoe dit in die herverslating hanteer is. Die tweede afdeling is 'n bespreking van die makrostrukturele veranderinge wat in die herverslating aangebring is om die kognitiewe prosessering van die dokument te vergemaklik.

2. Sintaktiese en leksikale kenmerke van Afrikaanse regstaal

2.1. Lang komplekse sinne

Die gebruik van lang, moeilike en semantiesgelaaide sinne is kenmerkend van regsdokumente. Die lang sinne is 'n verskynsel wat al vir jare deel is van die regstaaltradisie. Lang sinne word veral in operatiewe regsdokumente soos kontrakte, wette en testamente gebruik (Cornelius, 2012: 170). Daar is gevalle waar die lengte

van 'n sin glad nie begripsprobleme veroorsaak nie, maar dit is slegs wanneer die sin uit eenvoudige, verstaanbare sinskonstruksies bestaan. Een van Lesch (2012: 159) se enkoderingsnorme vir gemeenskapsvertaling maak melding van eenvoudige sinstrukture. Die norm handel daaroor dat sinne kort en met duidelike antesedente geformuleer word. Lesch stel voor dat die teksontwerper gebruik maak van paragraafreliëf, wat beteken dat langer sinne in korter dele of sinsnedes opgebreek moet word. Kortere sinne met eenvoudige sinskonstruksies kan bydra tot gemakliker kognitiewe prosessering en juis daarom lei tot 'n verstaanbare en toeganklike teks (Lesch, 2012: 166). Daarteenoor kan kognitiewe verwerking deur die doelteksontvanger óók deur verduidelikings, motivering en uitbreiding vergemaklik word. In só 'n geval kompenseer die nadruklikheid en omslagtigheid van die taalgebruik vir die vreemde of onbekende taalkundige items om die doelteksleser 'n beter begrip te gee. Dit is nie altyd 'n geval van 'n goeie begrip wat 'n halwe woord nodig het nie. Soms is dit nodig om meer verduidelikend te skryf.. Daarteenoor kan lang sinne, alhoewel dit maklik verstaanbaar mag wees, steeds resepsieprobleme veroorsaak, want die lengte van sinne plaas 'n las op die ontvanger se korttermyngeheue. Dit neem die ontvanger dus langer om die betekenis van die sin te begryp, en sodoende word daar stremming op die kognitiewe prosessering van die teks in geheel geplaas.

Voorbeeld 1A

BT¹³:

2.2. Subject to product specifications , the client may operate the account through access to electronic banking services, which include services at an ATM , SST and a point-of-sale device, as well as by telephone banking services and internet banking services.

DT 1¹⁴:

2.2. Onderworpe aan produkspesifikasies is die kliënt geregtig om die rekening te bedryf deur middel van toegang tot elektroniese bankdienste, wat dienste by 'n OTM, SDT en verkooppunttoestel insluit, asook deur middel van telefoonbankdienste en internetbankdienste. [35 woorde]

---

¹³ BT is die bronteks wat verwys na die oorspronklike Engelse teks

¹⁴ DT1 is doelteks 1 wat verwys na die bestaande vertaalde Afrikaanse teks.

DT 2¹⁵:

2. Waarvoor kan die kaart gebruik word?

- 2.1. Jy kan geld in 'n rekening inbetaal.
- 2.2. Jy kan geld by 'n OTM buite of binne-in die bank trek.
- 2.3. Jy kan die kaart vir ander dienste buite die bank by 'n OTM gebruik.
- 2.4. Jy kan ook die kaart by 'n kaartmasjien binne 'n winkel vir transaksies gebruik.

Die hervertaling van voorbeeld 1a breek die oorspronklike enkelsinparagraaf in meer verteerbare dele op deur dit in 'n vraag met vier subklousules te verander. Die taalgebruik is eenvoudiger, en dit stel die leser in staat om die gedeelte vinniger en met begrip te lees.

Voorbeeld 1B

BT:

- 2.20. If there are any claims or disputes between the client and the merchant or supplier in respect of the nature, quality or quantity of any goods or services obtained by the client from the merchant or supplier or in respect of any other matter, the bank's right to receive payment from the client will not be affected in any way nor will it give anyone a right of setoff or counterclaim against the bank. The client hereby acknowledges that no merchant or supplier is the bank's agent.

---

¹⁵DT2 is doelteks 2 wat verwys na die hervertaling.

DT 1:

2.22. As daar enige eise of geskille tussen die kliënt enige handelaar of verskaffer bestaan ten opsigte van die aard, gehalte of hoeveelheid van enige goedere of dienste wat die kliënt by die handelaar of die verskaffer verkry het of ten opsigte van enige ander saak, word die bank se reg om betaling van die kliënt te ontvang geensins geraak nie en gee dit ook aan niemand 'n skuldvergelykingsreg of teeneis teen die bank nie. [74 woorde]

DT 2:

8.3. Jy gee die bank jou toestemming om enige transaksie wat jy op jou kaart doen goed te keur as jy genoeg geld in jou rekening het om vir daardie spesifieke transaksie te betaal.

8.4. Die bank is nie verantwoordelik as daar later probleme is met 'n transaksie wat jy gedoen het nie. Dit is die bank se plig om transaksies goed te keur, en dit is jou plig om vir transaksies te betaal.

Lang sinne lei daartoe dat die teksontvanger die betrokke sin(ne) meer as een keer moet lees alvorens hy/sy 'n punt bereik waar hy/sy die sin(ne) verstaan, en dit kan ook daartoe lei dat die leser belangstelling in die teks verloor. Volgens Kimble (in Cornelius, 2012: 171) moet 'n sin nie langer as 25 woorde wees nie. Voorbeeld 1A en 1B in DT 1 se sinslengte is onderskeidelik 35 en 74 woorde.

In die hervertaling is elke besluit tydens die vertaalaktiwiteit met die doelteksleser in gedagte geneem. Gedagtig aan die teikenleser (sien hoofstuk 4, afdeling 2), is dit moeilik om te glo dat hy/sy die bogenoemde voorbeeldsinne voldoende sal verstaan. Hierdie twee voorbeeldsinne is kompleks en sal uiteraard geweldige druk op enige leser se korttermyngeheue plaas. Voorbeeld 1B in DT 2 is 32 woorde lank, maar ten spyte van die lengte van die sin, bestaan die sin uit eenvoudige sinskontruksies. Juis daarom is dit 'n voorbeeld van waar nadruklikheid en omslagtigheid ten gunste van verstaanbaarheid ingespan kan word. Klousule 2.22 in voorbeeld 1B in DT1 word in DT2 in korter dele (sinne) opgebreek en word die boodskap in aparte subklousules oorgedra. Die korter sinne en subklousules maak dit makliker vir die leser om die inligting te prosesseer.

Volgens Cornelius (2012: 172) “[vertoon] [o]peratiewe dokumente soos kontrakte uiterse sintaktiese kompleksiteit”. Kontrakte en ander regsdocumente bevat gereeld

'n groot aantal komplekse onderskikkende bysinne. Behalwe vir, onder andere, die moeilike tegniese terminologie, dra die oormatige gebruik van bysinne ook by tot die moeilike aard van regsdokumente. Gibbons (2003: 170) noem dat bysinne so 'n groot bydra lewer tot die onverstaanbaarheid van regsdokumente dat “even for a legal audience, such texts can require work before they are understood in full.” Neem die volgende voorbeeld:

Voorbeeld 1C

BT:

9.4. Interest at the interest rate applicable to the agreement from time to time will be charged in respect of any fee, cost or charge not paid on or before the due date for payment thereof and this will not prejudice, restrict or in any manner detract from the rights of the bank pursuant to an act of default.

DT 1:

9.4. Rente teen die rentekoers wat van tyd tot tyd op die ooreenkoms van toepassing is, sal gevra word ten opsigte van enige gelde, koste of vorderings wat nie voor of op die gestelde betaaldatum betaal is nie en dit sal nie die regte van die bank as gevolg van enige wanprestasie benadeel, beperk of op enige manier daaraan afdoen nie.

DT 2:

14.4. Jy betaal rente op enige gelde of kostes wat jy nie betyds betaal nie.

Voorbeeld 1C is verkort in die hervertaling. Slegs die hoofidee van die oorspronklike klousule is in die hervertaling oorgedra. Die vertaalopdrag (afdeling 4.2) stel dit duidelik dat slegs die hoofidee van elke klousule en subklousule oorgedra moet word.

2.2. Invoeging van voorwaardes en kwalifikasies

Voorwaardes en kwalifikasies is 'n groot rede waarom sinne in regsdokumente so lank en omslagtig is. Volgens Garner (in Cornelius, 2012: 170) is die invoeging van kwalifikasies en voorwaardes 'n tradisionele kenmerk van regsdokumente. “Lawyers have aimed for a type of ‘precision’ that results in a cumbersome style of writing, with many long sentences collapsing under the weight of qualifications.”

Die oorspronklike vertaling maak grootliks gebruik van voorwaardes en kwalifikasies. Die rede vir die groot aantal voorwaardes en kwalifikasies is om te verseker dat die kontrak en die afsonderlike klousules nie universele toepassing geniet nie, maar dat die klousules slegs op die betrokke kontrak van toepassing is (Cornelius, 2012: 174). Die invoeging van voorwaardes en kwalifikasies is dus belangrik, maar in stede daarvan om dit in 'n enkele sin te probeer pak, kan dit dalk afsonderlik gelys word. Sodoende word die voorwaardes steeds genoem en dit veroorsaak nie komplekse sintaktiese strukture nie (Cornelius, 2012: 175)¹⁶.

Daar is wel voorbeelde in die bestaande Afrikaanse vertaling (DT1) waar die voorwaardes gelys word, maar dit is steeds moeilik verstaanbaar want daar word geen poging in die vertaling aangewend om die grammatikale of leksikale items te vereenvoudig tot 'n verstaanbare vlak nie. Neem die volgende voorbeeld:

Voorbeeld 2A:

BT:

19. EVENTS OF DEMAND

- 19.1 . The following will be events of demand, each of which will be severable and distinct from the others:
- 19.1.1. if the client fails to conduct the account in a manner acceptable to the bank;
  - 19.1.2. if the client allows the account to become overdrawn and fails to rectify such excess on demand;
  - 19.1.3. if the client breaches any condition contained in this agreement, or breaches a condition of any other agreement with the bank (which breach will constitute a breach of this agreement);
  - 19.1.4. if the client commits an act of insolvency, or an act similar to an act of insolvency, as defined in the Insolvency Act of 1936 (as amended) or an act defined in terms of section 344 of the Companies Act of 1973 (as amended), if applicable;
  - 19.1.5. if the client is unable or ceases for any reason whatsoever to conduct the business carried on by it in an ordinary and regular manner, if applicable;
  - 19.1.6. if any material assets of the client are attached under writ of execution; or
  - 19.1.7. if the client is voluntarily or compulsorily placed under judicial management, is sequestrated or has his estate wound up, or enters into any compromise, composition or arrangement with its creditors or any class thereof.

DT 1:

19. Eisgebeurtenisse

---

¹⁶ Sien ook Lesch (2012: 159) se opmerkings oor norme vir gemeenskapsvertaling.

19.1 Die volgende is eisgebeurtenisse en elkeen daarvan is skeibaar en onderskeibaar van die ander:

19.1.1. as die kliënt versuim om die rekening te bedryf op 'n manier wat vir die bank aanvaarbaar is;

19.1.2. as die kliënt toelaat dat die rekening oortrokke raak;

19.1.3. as die kliënt enige voorwaarde wat in hierdie ooreenkoms vervat is of 'n voorwaarde in enige ander ooreenkoms met die bank verbreek (welke verbreking 'n verbreking van hierdie ooreenkoms sal uitmaak);

19.1.4. as die kliënt 'n insolvensiedaad of 'n daad soortgelyk daaraan, soos in die Insolvensiewet van 1936 (soos gewysig) gedefinieer, of 'n daad ingevolge artikel 344 van die Maatskappywet van 1973 (soos gewysig) indien toepaslik, begaan;

19.1.5. as die kliënt, om watter rede ook al nie in staat is nie of ophou om die besigheid wat hy bedryf, op 'n gewone en reëlmatige manier te bedryf, indien van toepassing;

19.1.6. as daar kragtens 'n lasbrief vir eksekusie op enige wesenlike bates van die kliënt beslag gelê word; of

19.1.7. as die kliënt onder vrywillige of verpligtende geregtelike bestuur geplaas word of gesekwestreer of sy boedel gelikwideer word, hy of met sy krediteure of enige klas daarvan 'n skikking tref, akkoord aangaan of 'n reëling tref.

In die hervertaling word voorbeeld 2A se voorwaardes ook gelys, maar met die klem op verstaanbaarheid en duidelikheid.

DT 2:

24.1. Daar kan geëis word wanneer:

- jy volgens die bank nie jou rekening op 'n aanvaarbare manier bestuur nie;
- jy toelaat dat jou rekening 'n minusbalans het;
- jy enige reël of regulasie in hierdie kontrak breek;
- jy volgens wet iets met opset doen om bankrot te speel;
- jy nie meer jou besigheid op 'n normale wyse kan bestuur nie;
- jy nie meer bates het nie; en
- jy in finansiële moeilikheid is en afbetalingreëlings met jou skuldeisers getref het.

Volgens die Federal Plain Language Guidelines (PLAIN, 2011: 56) is dit beter om eers die hoofidee van 'n sin aan te bied en daarná eers die voorwaardes en kwalifikasies in te voeg. Sodoende kan die doelleser die sin makliker volg en verstaan. Neem voorbeeld 2b en hoe dit in die hervertaling hanteer is:

Voorbeeld 2B:

BT:

2.10. If the card, or the client's card number or PIN:

2.10.1. is lost, stolen or used wrongfully; or

2.10.2. is used by any person other than the client;

the client must notify the bank immediately by calling the number provided on the client's statement or on the client's card itself. The client must also notify the bank immediately if anyone obtains knowledge of his PIN or if he has reason to believe or suspect that this has happened. The client will be provided with a reference number during the telephone call. It is important that the client keeps a record of the reference number as he must be able to give it to the bank whenever requested to do so. The client must confirm the verbal notification by sending the bank written confirmation thereof, stating the reference number, within 24 hours after the verbal notification. The client will be liable for and must repay the bank all amounts the bank pays or has to pay if the card, card number or PIN is used, unless it has been reported as being lost, stolen or used wrongfully.

DT 1:

2.10. As die kaart of die kliënt se kaartnommer of PIN:

2.10.1. verloor, gesteel of onregmatig gebruik word; of

2.10.2. deur enige ander persoon as die kliënt gebruik word;

moet die kliënt die bank onmiddellik daarvan in kennis stel deur die nommer te skakel wat op die kliënt se staat of op die kliënt se kaart self verskyn. Die kliënt moet ook die bank onmiddellik in kennis stel as enigeen sy PIN te wete kom of as hy rede het om te glo of vermoed dat dit gebeur het. Die kliënt sal tydens die telefoonoproep van 'n verwysingsnommer voorsien word. Dit is belangrik vir die kliënt om van hierdie verwysingsnommer rekord te hou omdat hy in staat moet wees om dit aan die bank te verstrek wanneer hy ook al versoek word om dit te doen. Die kliënt moet die mondelinge kennisgewing binne 24 (vier en twintig) uur daarna bevestig deur 'n skriftelike bevestiging daarvan, tesame met die verwysingsnommer, aan die bank te stuur. Die kliënt sal aanspreeklik wees vir alle bedrae wat die bank betaal of moet betaal indien die kaart, kaartnommer of PIN gebruik word, en moet dit aan die bank terugbetaal, tensy daar aangemeld is dat die kaart verlore of gesteel is of onregmatig gebruik word.

In voorbeeld 2B word die voorwaardes in 'n paragraaf met komplekse sintaktiese strukture weergegee. Die hervertaling poog om hierdie voorwaardes eerder te lys met elkeen op sy eie reël. Die hoofidee van die klousule word in 'n vraag omskep in die hervertaling en die res van die klousule probeer daardie vraag beantwoord. Die antwoorde op die vraag word in 'n lys weergegee. Sien hieronder.

DT 2:

3. Wat doen jy as iemand anders jou kaart gebruik?

3.20. Skakel dadelik die nommer wat op jou kaart of bankstaat verskyn.

3.21. Stel die bank dadelik in kennis as jy 'n voorgevoel het dat iemand anders ook weet wat jou PIN is.

3.22. Hou die verwysingsnommer wat jy tydens die telefoonoproep (in klousule 3.1.) gekry het op 'n veilige plek en gee dit vir die bank wanneer hulle dit aanvra.

- 3.23. Stel die bank binne 24 uur telefonies of in persoon in kennis en direk daarna ook skriftelik met die verwysingsnommer wat jy tydens die telefoonoproep (in klousule 3.1.) ontvang het.
- 3.24. Jy word verantwoordelik gehou vir alle gelde wat uit jou rekening getrek word as jy nie die bank dadelik in kennis gestel het van jou kaart wat gesteel is of weggeraak het nie.

Voorbeeld 2C:

BT:

27.3. These terms and conditions read with the application, the relevant product specification and pricing brochure (as amended from time to time) and, if applicable, the later agreement with the client about the rates, fees, costs and charges (as amended from time to time) will form the whole agreement between the parties in connection with the client's current account.

DT 1:

27.3. Hierdie bepalings en voorwaardes saamgelees met die aansoek, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, tesame met enige ander bykomende bepalings en voorwaardes, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, maak die hele ooreenkoms tussen die partye in verband met die kliënt se lopende rekening uit.

Voorbeeld 2C is nog 'n illustrasie waar die gebruik van 'n kwalifikasie die vloei van 'n sin versteur en die leser se korttermyngeheue oorlaai. Hierdie klousule 27.3. word soos volg in die herverslating hanteer:

DT 2:

33.5. Hierdie dokument dien as die kontrak tussen jou en die bank vir die rekening wat jy oopgemaak het.

2.3. Misplaaste frases

Misplaaste frases is frases wat onderbreking in sinne veroorsaak. Hierdie onderbreking word normaalweg deur die invoeging van bysinne teweeggebring. Die verskynsel van misplaaste frases raak nog meer problematies as die teksontvanger 'n oningeligte leser is (Bhatia, 1993: 113). Dit oorlaai die leser se korttermyngeheue, en die hy moet eers die frases prosessee en internaliseer alvorens daar by die kern van die sin uitgekome kan word. Voorbeelde waar hierdie frases gebruik word, sluit in:

Voorbeeld 3A:

BT:

2.22. The client will not have the right to stop any payment that the bank makes or which the bank is about to make to a merchant or supplier in respect of any transaction, nor will the client have the right to instruct the bank to reverse a payment in respect of a transaction that has already been made, except as may be provided otherwise by statute.

DT 1:

2.24. Die kliënt het nie die reg om enige betaling ten opsigte van enige transaksie wat die bank besig is om te doen of op die punt te staan om te doen, te keer nie, en die kliënt het ook nie die reg om die bank opdrag te gee om 'n betaling ten opsigte van 'n transaksie wat reeds gedoen is, om te swaai nie, behalwe soos waarvoor daar moontlik anders by die Wet voorsiening gemaak word.

DT 2:

8.3. Jy gee die bank jou toestemming om enige transaksie wat jy op jou kaart doen goed te keur as jy genoeg geld in jou rekening het om vir daardie transaksie te betaal.

8.6. Jy mag nie die bank vra om 'n transaksie om te swaai nie, behalwe as daar wetgewing is wat dit toelaat.

Die hervertaling probeer met voorbeeld 3A (8.3 en 8.6) dit duidelik stel dat die kliënt nie beswaar kan aanteken as 'n transaksie goedgekeur word nie, want die kliënt het by die ondertekening van die kontrak ingestem dat die bank die reg het om transaksies goed te keur. In die oorspronklike vertaling bestaan voorbeeld 3a (klousule 2.24) uit 76 woorde en in die hervertaling is daardie klousule tot 53 woorde verkort en versprei oor twee aparte klousules. Die hervertaling het die misplaaste frases verwyder om die vloei van die klousule te verbeter.

Voorbeeld 3B:

BT:

5.5. An income tax certificate (IT3b certificate) will be issued to the client in respect of an account where the interest earned for the tax year was equal to or more than the prescribed amount in terms of the Income Tax Act.

DT 1:

5.6. 'n Inkomstebelastingcertifikaat (IB3b-sertifikaat) word aan die kliënt uitgereik ten opsigte van 'n rekening waar die rente wat vir die belastingjaar verdien is, gelyk is aan of meer is as die bedrag wat ingevolge die Inkomstebelastingwet voorgeskryf word.

DT 2:

11.7. Jy ontvang 'n belastingcertifikaat vir al die rente wat jy vir die jaar op jou rekening verdien het.

Voorbeeld 3C:

BT:

22.1 Subject to such an option being available, a statement reflecting all the debit and credit entries as well as the total debit or credit balance, as the case may be, will, on a regular basis and in accordance with product specifications, be mailed to clients who have exercised the option.

DT 1:

22.1. Onderworpe aan die beskikbaarheid van so 'n opsie, word 'n staat wat al die debiet- en kredietinskrywings asook die totale debiet- of kredietsaldo, na gelang van die geval, aangee, op 'n gereelde grondslag en in ooreenstemming met die produkspesifikasies per pos gestuur aan die kliënte wat die opsie uitgeoefen het.

DT 2:

29.1. Jy kan op die volgende maniere 'n bankstaat kry:

by die bank

via pos

via e-pos

via die internet

via telefoon

via 'n OTM

Die hervertaling kombineer klousule 22.1 en 22.3 in een klousule wat in die hervertaling as klousule 28.1 genommer is.

Voorbeeld 3D:

BT:

22.4. In the event of overdrawn accounts and if the Act is applicable to the agreement, the bank will provide the client with a statement of account as prescribed by the Act.

DT 1:

22.4. In die geval van oortrokke rekenings en indien die Wet op die ooreenkoms van toepassing is, sal die bank die kliënt voorsien van 'n rekeningstaat, soos deur die Wet voorgeskryf word.

DT 2:

29.2. Die bank reik self 'n bankstaat uit wanneer jou rekening 'n minusbalans het.

Voorbeeld 3E:

BT:

27.3. These terms and conditions read with the application, the relevant product specification and pricing brochure (as amended from time to time) and, if applicable, the later agreement with the client about the rates, fees, costs and charges (as amended from time to time) will form the whole agreement between the parties in connection with the client's current account.

DT 1:

27.3. Hierdie bepalings en voorwaardes saamgelees met die aansoek, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, tesame met enige ander bykomende bepalings en voorwaardes, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, maak die hele ooreenkoms tussen die partye in verband met die kliënt se lopende rekening uit.

DT 2:

33.5. Hierdie dokument dien as die kontrak tussen jou en die bank vir die rekening wat jy oopgemaak het.

2.4. Lang aanlope

Lang aanlope is nog 'n skryftechniek wat in regsdokumente, veral operatiewe dokumente soos kontrakte ingespan word. Hierdie tegniek word gebruik vir deeglikheidsdoeleindes. Lang aanlope kom voor in die vorm van bysinne wat “ingelei word deur voorwerpadjunkte [soos onder andere] *as/indien, ingeval, mits* en *met dien verstande*” (Cornelius, 2012: 179). Die hoofrede waarom lang aanlope of gevallebeskrywing as 'n skryftechniek ingespan word, is omdat regsbepalings selde universele toepassing het, en daarom word elke klousule met 'n relevante en spesifieke geval of situasie toegelig om die klousule slegs op daardie betrokke kontrak van toepassing te maak (Bhatia, 1993: 110).

Vir die doeleindes van die hervertaling in hoofstuk vier, en volgens die vertaalopdrag vir die hervertaling, moet slegs die hoofidee van elke klousule oorgedra word. In die meeste gevalle is, onder andere, die bysinne en lang aanlope weggelaat om die kognitiewe prosessering vir die teksontvanger wat in die vertaalopdrag gedefinieer is, te vergemaklik. Lang aanlope plaas ekstra prosesseringslading op die teksontvanger se geheue (Cornelius, 2012: 180). Dit raak moeilik vir die doelleser om die kernbetekenis van die sin/klousule te verstaan as hy/sy eers deur die aanloop moet lees en dán eers by die hoofboodskap van die sin uit te kom. Lesch (2012: 159) noem in die sewende enkoderingsnorm vir gemeenskapsvertaling dat die gebruik van “kort en eenvoudige woorde” aangemoedig word.

Voorbeeld 4A:

BT:

- 2.12. Except where a transaction is made by means of PIN or is made by mail or telephone order, the client must sign a sales voucher or a refund voucher, as the case may be, each time the card is used or the card number is given to a merchant or supplier. By signing the voucher the client confirms that the information on it is correct. The client will be liable for and must repay the bank for all amounts the bank pays in respect of the client's card transactions. Unless the client has notified the bank that the card has been lost or stolen in terms of clause 2.10, even if the client does not sign the relevant vouchers, the client will still be liable to the bank for such transactions.

DT 1:

2.14. Behalwe waar 'n transaksie deur middel van die PIN gedoen word of per pos- of telefoonbestelling versoek word, moet die kliënt 'n verkoopsbewys of terugbetalingsbewys, na gelang van die geval, onderteken elke keer wanneer die kaart gebruik of die kaartnommer aan 'n handelaar of verskaffer gegee word. Deur die bewys te onderteken bevestig die kliënt dat die inligting daarop korrek is. Die kliënt sal aanspreeklik wees vir alle bedrae wat die bank ten opsigte van die kliënt se kaarttransaksies betaal en die kliënt sal dit aan die bank moet terugbetaal. Tensy die kliënt die bank ingevolge klousule 2.10 in kennis gestel het dat die kaart verlore geraak het of gesteel is, sal die kliënt steeds teenoor die bank vir sodanige transaksie aanspreeklik wees, selfs al teken die kliënt nie die toepaslike bewyse nie.

DT 2:

- 5.1. Die bank trek geld van jou rekening af vir al die transaksies wat jy op jou kaart doen.
- 5.2. Jy onderteken elke keer 'n strokie wanneer jy jou kaart by 'n winkel gebruik. Jy onderteken die strokie omdat jy saamstem dat die inligting op die strokie korrek is en dat jy verantwoordelik is vir die betaling van die bedrag wat op die strokie verskyn.
- 5.3. Die bank is nie verantwoordelik as 'n winkel of 'n diensverskaffer nie jou kaart wil aanvaar nie.
- 5.4. Jy is nog steeds verantwoordelik vir alle transaksies wat op jou kaart gedoen word, al word die transaksies deur iemand anders gedoen.

Voorbeeld 4B:

BT:

2.20. If there are any claims or disputes between the client and the merchant or supplier in respect of the nature, quality or quantity of any goods or services obtained by the client from the merchant or supplier or in respect of any other matter, the bank's right to receive payment from the client will not be affected in any way nor will it give anyone a right of setoff or counterclaim against the bank. The client hereby acknowledges that no merchant or supplier is the bank's agent.

DT 1:

2.22. As daar enige eise of geskille tussen die kliënt en enige handelaar of verskaffer bestaan ten opsigte van die aard, gehalte of hoeveelheid van enige goedere of dienste wat die kliënt by die handelaar of verskaffer verkry het of ten opsigte van enige ander saak, word die bank se reg om betaling van die kliënt te ontvang geensins geraak nie en gee dit ook aan niemand 'n skuldvergelingsreg of teeneis teen die bank nie. Die kliënt erken hiermee dat geen handelaar of verskaffer die bank se agent is nie.

DT 2:

- 2.11. Die bank is nie verantwoordelik daarvoor as daar later probleme is met 'n transaksie wat jy gedoen het nie. Dit is die bank se plig om 'n transaksie goed te keur en dit is jou plig om daardie transaksie te betaal.

Voorbeeld 4C:

BT:

- 27.3. These terms and conditions read with the application, the relevant product specification and pricing brochure (as amended from time to time) and, if applicable, the later agreement with the client about the rates, fees, costs and charges (as amended from time to time) will form the whole agreement between the parties in connection with the client's current account.

DT 1:

- 27.3. Hierdie bepalings en voorwaardes saamgelees met die aansoek, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, tesame met enige ander bykomende bepalings en voorwaardes, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, maak die hele ooreenkoms tussen die partye in verband met die kliënt se lopende rekening uit.

DT 2:

- 33.5. Hierdie dokument dien as die kontrak tussen jou en die bank vir die rekening wat jy oopgemaak het.

2.5. Nominaalkonstruksies

Nominaalkonstruksies kom dikwels in regsdokumente voor. Hierdie konstruksies is kenmerkend van regstekste. Volgens Ponelis (in Cornelius, 2012: 180) is daar "nominale naamwoorde wat morfologies van werkwoorde [en] adjektiewe [...] afgelei word". Wanneer 'n handeling of 'n aksie as 'n saak voorgestel word, word dit 'n nominaalkonstruksie genoem. Kyk na die die volgende voorbeelde:

Voorbeeld 5A:

BT:

- 2.21. If a merchant or supplier refunds a client, the refund will be credited to the client's account only in the event of and once the bank receives a properly issued credit voucher from the merchant or supplier.

DT 1:

2.23. As 'n handelaar of verskaffer 'n terugbetaling aan die kliënt gee, word dit op die kliënt se rekening gekrediteer net in die geval waar en eers nadat die bank 'n behoorlik uitgereikte kredietbewys van die handelaar of verskaffer ontvang het.

In voorbeeld 5A word hierdie aksie of handeling van terugbetaling as 'n saak voorgestel, en nie 'n aksie waartydens die geld aan jou terugbetaal word nie. Die woorde *aan die kliënt gee maak* dat die *terugbetaling* as 'n naamwoord eerder as 'n werkwoord uitgedruk word. In die hervertaling (voorbeeld 5a hieronder) probeer die vertaler die terugbetaling as 'n aksie uitdruk.

DT 2:

8.6. As 'n winkel of 'n diensverskaffer jou moet terugbetaal, sal die bank die geld weer direk in jou rekening inbetaal.

Voorbeeld 5B:

BT:

12.1.1. any person gained unauthorised access to any information or data [...]

DT 1:

12.1.1. die verkryging van ongemagtigde toegang tot enige inligting of data [...]

Voorbeeld 5C:

BT:

12.1.2. incorrect information was given to any person, including any credit bureau; and [...]

DT 1:

12.1.2. die verstrekking van onjuiste inligting aan enige persoon [...]

DT 2: (Voorbeeld 5B en 5C):

17.1. Die bank is nie verantwoordelik wanneer jy geld verloor nie:

- omdat iemand anders jou kaart en PIN gebruik;
- omdat daar vals inligting oor jou versprei word; of
- weens 'n stadige of foutiewe OTM.

Klousule 17.1 en 17.2 is 'n samevoeging van klousule 12.1 tot 12.1.3 wat in die oorspronklike vertaling voorkom. Nominaalkonstruksies word dikwels geïdentifiseer as 'n hindernis tot begripsvorming, omdat die naamwoorde wat van werkwoorde afgelei word meer abstrak is en moeiliker is om te prosesseer. Tydens die normaliseringsproses word prosesse in dinge verander en het dit gewoonlik verwarring en onduidelikheid tot gevolg. (Cornelius, 2012: 184). Charrow & Charrow (1979) (in Cornelius, 2012: 184) is van mening dat nominaalkonstruksies meer inspanning aan die kant van die leser verg.

2.6. Passiefkonstruksies

Passiefkonstruksies is nóg een van daardie konstruksies wat byna in alle regsdokumente voorkom. Daar word deur Felker et al (1981) en ander persone geglo dat die oordrewe gebruik van die passiefkonstruksie 'n onpersoonlike gevoel aan regsdokumente gee (Cornelius, 2012: 191). Die passiewe vorm is omslagtiger as die aktiewe vorm, en daarom het die leser meer inligting om deur te werk alvorens hy/sy die betekenis van die sin begryp.

Die idee is om beide (die aktiewe sowel as die passiewe vorm) teenoor mekaar te stel, en uit te wys dat aktiewe konstruksies minder inspanning verg. Aktiewe konstruksies wat in die hervertaling gebruik word, is korter as passiewe konstruksies in die oorspronklike vertaling; dit is meer persoonlik en betrek die teksontvanger by die teks. Die teksontvanger word in die meeste gevalle direk aangespreek deur persoonlike voornaamwoorde soos *jy* en *jou*. (Sien Lesch (2012: 162) ook in hierdie verband. Hy ondersteun dit ook.) Volgens Cornelius (2012: 198) word die aktiefkonstruksie meer dikwels in operatiewe dokumente soos kontrakte gebruik. Die vertaling maak egter nie van die aktiefkonstruksie gebruik nie, terwyl die hervertaling dit wel doen. Daar is volgens die Federal Plain Language Guidelines (PLAIN, 2011: 20) egter gevalle

wanneer passiewe konstruksies ook gebruik kan word, veral in gevalle waar dit nie so belangrik is om te weet wie die handeling in 'n sin uitvoer nie. Daar is gevalle in die herversaling waar die passiewe konstruksie eerder gebruik behoort te word.

Voorbeeld 6A:

BT:

2.13. The client must comply with all applicable exchange control regulations when the card is used outside the common monetary area. Card transactions made in foreign currencies will be converted into South African rand at an exchange rate determined by the bank and will be shown on the client's statements in South African rand. An additional fee may be payable by the client for such transactions. Such fee will be disclosed in the pricing brochure available from the bank.

DT 1:

2.15. Die kliënt moet voldoen aan al die toepaslike deviesebeheerregulasies wanneer die kaart buite die gemeenskaplike monetêre gebied gebruik word. Kaarttransaksies wat in die buitelandse valuta geskied, sal in Suid-Afrikaanse rand omgesit word teen 'n koers wat deur die bank bepaal word en in Suid-Afrikaanse rand op die kliënt se state getoon word. Bykomende gelde kan vir sodanige transaksies deur die kliënt betaalbaar wees. Sodanige gelde sal verstrekkend word in die prysingsbrosjyre wat by die bank beskikbaar is.

DT 2:

5.6. Jy betaal ekstra bankkoste vir alle transaksies wat jy in die buiteland doen.

Voorbeeld 6B:

BT:

2.17. When making withdrawals at ATMs outside the borders of the Republic of South Africa, the daily withdrawal limit will be different from the daily withdrawal limit at ATMs inside the borders of the Republic of South Africa.

DT 1:

2.19. Wanneer daar by OTM's buite die grense van die Republiek van Suid-Afrika onttrekkings gedoen word, sal die daaglikse onttrekkingsperk verskil van die daaglikse onttrekkingsperk by OTM's binne die grense van die Republiek van Suid-Afrika.

DT 2:

5.8. Die maksimum bedrag wat jy daaglik in Suid-Afrika kan trek, is nie dieselfde bedrag wanneer jy buite Suid-Afrika geld trek nie.

Voorbeeld 6C:

BT:

4.1. If the client cannot provide the bank with acceptable documentation that serves as proof of the client's residential address, the client's account will be subject to the following restrictions:

DT 1:

4.1. As die kliënt die bank nie van aanvaarbare dokumentasie kan voorsien wat as bewys van die kliënt se woonadres dien nie, sal die kliënt se rekening aan die volgende beperkings onderworpe wees:

DT 2:

10.1. Wanneer jy nie jou woonadres aan die bank kan bewys nie:

- mag jy nie meer as een rekening by die bank hê nie;
- mag jy nie meer as R25 000 in jou rekening hê nie; en
- mag jy nie transaksies doen wat meer as R5 000 'n dag of R25 000 'n maand is nie.

2.7. Voorsetsels

Die oormatige gebruik van voorsetsels is kenmerkend van regsdokumente. Hierdie oormatige gebruik van voorsetsels en voorsetselkettings veroorsaak gewoonlik dat die teksontvanger begripsprobleme ondervind. Ingewikkelde voorsetselkettings versteur die leeservaring, want die leser fokus meestal op die voorsetsels en wat dit moontlik kan beteken.

Voorbeeld 7A:

BT:

15.3. The bank may disclose information to credit reference agencies relating to the client's personal debts owed to the bank:

DT 1:

15.3. Die bank is geregtig om inligting met betrekking tot die kliënt se persoonlike skulde aan die bank aan kredietverwysingsagentskappe te openbaar:

DT 2:

20.1 Jou persoonlike inligting is privaat en word aan niemand anders bekend gemaak nie, behalwe: [...]

Voorbeeld 7B:

BT:

16.4. A notice to any party that is delivered to the party by hand at the address specified for such party in clause 16.1 will be deemed to have been received on the day of delivery, provided it was delivered to a responsible person during ordinary business hours.

DT 1:

16.4. 'n Kennisgewing aan enige party wat per bode afgelewer word aan die party by die adres wat in klousule 16.1 vir sodanige party gespesifiseer is, word geag op die dag van aflewering ontvang te gewees het, mits dit gedurende gewone sake-ure by 'n verantwoordelike persoon afgelewer is.

In voorbeeld 7B word daar in een enkele sin wat uit 47 woorde bestaan, 10 voorsetsels gebruik. Hierdie sin is 'n goeie voorbeeld van die oormatige gebruik van voorsetsels.

DT 2:

22.5. Wanneer 'n brief by die bank of by jou woonadres afgelewer word, word daar aanvaar dat jy die brief ontvang het.

Voorbeeld 7C:

BT:

16.6. A party may by written notice to the other party change its address or fax number for the purpose of clause 16.1 to any other address (other than a post office box number) or fax number, provided that the change will become effective on the seventh business day after the receipt of the notice.

DT 1:

16.6. 'n Party mag vir die doel van klousule 16.1 deur skriftelike kennisgewing aan die ander party sy adres of faksnommer na enige ander adres (behalwe 'n poskantoorbusnommer) of faksnommer verander, met dien verstande dat die verandering op die sewende sakedag ná ontvangs van die kennisgewing van krag word.

DT 2:

22.7. Dit is jou verantwoordelikheid om die bank in kennis te stel wanneer jou woonadres verander en dieselfde geld vir die bank.

2.8. Voornaamwoorde

Normaalweg, wanneer daar vir die eerste keer na 'n persoon of saak in 'n geskrewe of mondelinge teks verwys word, word die persoon of saak by naam genoem, en daarna wanneer die persoon of saak weer in die teks ter sprake kom, word daar met behulp van voornaamwoorde soos *hy* en *sy* en *dit* na daardie persoon of saak verwys. In operatiewe dokumente soos kontrakte, word die gebruik van voornaamwoorde soos *hy*, *sy*, *dit*, *wie* en *wat* selde gebruik. Diegene wat regsdokumente saamstel, glo dat dit veiliger is om eerder nie voornaamwoorde in regsbindende dokumente te gebruik nie, want volgens Gibbons (in Cornelius, 2012: 212) is “lawyers notoriously expert at exploiting any possible ambiguity or alternative interpretation”.

In regsdokumente word die voorkeur vir herhaling eerder uitgeoefen. Maley (in Cornelius, 2012: 212) maak die punt dat “repetition rather than pronouns has always been the preferred cohesive device in legislative drafting.” Die herhaling van 'n persoon se naam of saak verminder die kanse vir verwarring of waninterpretasie van, onder andere, 'n spesifieke klousule (Cornelius, 2012: 212). Die ontvanger van die teks weet dan presies, en sonder twyfel, na wie wanneer verwys word, en wie verantwoordelik is vir wat. Nog 'n rede waarom regsdokumente eerder herhaling bo die gebruik van voornaamwoorde verkies, is omdat regsdokumente dikwels gebruik maak van lang

komplekse sinne, en gewoonlik is die onderwerp te ver verwyder van die voorwerp en die werkwoord in 'n sin. Herhaling is dan 'n beter opsie om verwarring en waninterpretasie te vermy.

Die gebruik van persoonlike voornaamwoorde soos *jy* en *jou* gee wel 'n gevoel van gemaklikheid, en dit maak die dokument minder intimiderend of onpersoonlik vir die doelleser. In die hervertaling word die gebruik van voornaamwoorde gereeld ingespan. Neem die volgende voorbeelde:

Voorbeeld 8A:

BT:

18.1. Without detracting from or in any manner limiting the bank's right in the event of default, the client's attention is directed to section 86 of the act, which entitles the client, in certain circumstances, to apply to a debt counsellor in the prescribed manner and form to have the client declared overindebted.

DT 1:

18.1. Sonder om af te doen aan die bank se reg in geval van wanprestasie of om dit op enige manier te beperk, word die kliënt se aandag gevestig op die artikel 86 van die Wet wat die kliënt in sekere omstandighede geregtig maak om op die voorgeskrewe manier en vorm by 'n skuldberader aansoek te doen om die kliënt oorverskuldig te laat verklaar.

DT 2:

23.1. Jy kan afbetalingreëlings met die bank tref om jou te help om jou skuld af te betaal.

Voorbeeld 8B:

BT:

18.4. Depending on the findings of the debt counsellor, the application may be rejected or it may be recommended that the client and the respective credit providers voluntarily consider and agree on a plan of debt rearrangement or, if the debt counsellor concludes that the client is overindebted, a proposal may be issued recommending that the magistrate's court makes an order with regard to the question of any plan or debt rearrangement, as contemplated in section 86(7) of the act.

DT 1:

18.4. Na gelang van die bevindings van die skuldberader, kan die aansoek verwerp word of kan daar aanbeveel word dat die kliënt en die onderskeie kredietverskaffers 'n skuldherreëlingsplan vrywillig oorweeg en daartoe instem of, as die skuldberader tot die gevolgtrekking kom dat die kliënt oorverskuldig is, kan 'n voorstel uitgereik word waarin aanbeveel word dat die landdroshof met betrekking tot die kwessie van enige plan of skuldherreëlings 'n bevel uitreik, soos in artikel 86(7) van die Wet bedoel word.

Voorbeeld 8B is een sin wat uit 77 woorde bestaan. Sou die dokumentopsteller in hierdie geval persoonlike voornaamwoorde gebruik, sou dit verwarring veroorsaak het, want die sin is te lank om enige onmiddellike skakeling te maak tussen die persoon wat vroeër in die sin genoem en die voornaamwoord wat later in die sin as 'n plaasvervanger gebruik word. Weens die lengte van die sin, sou die skakeling of verwysing deur die gebruik van voornaamwoorde nie so duidelik gewees het nie. Die gebruik van *hy/sy* sou kon verwys na die kliënt of die skuldberader. Die gebruik van voornaamwoorde word doeltreffend in korter sinne ingespan.

DT 2:

23.4. As daar vasgestel word dat jy te veel skuld het, kan die skuldberader jou help om met die skuldeisers te onderhandel oor hoe jy jou skuld kan afbetaal. Die hof kan hierdie nuwe afbetalingreëlings amptelik maak, en jy en jou skuldeisers moet dan hierdie reëlings gehoorsaam.

Voorbeeld 8C:

BT:

23.1. An account **will** become dormant if the client has not performed any debit or credit transactions on his account for such a period as the bank, at its discretion, may determine from time to time.

DT 1:

23.2. Die kliënt sal nie transaksies ten opsigte van 'n rustende rekening kan uitvoer nie, tensy hy bewys van identiteit kan lewer, in welke geval sodanige rekening reaktiveer kan word.

Voorbeeld 8C is 'n voorbeeld in DT 1 waar die sin kort genoeg is vir die dokumentopsteller om 'n voornaamwoord te gebruik sonder om verwarring of enige onduidelikheid te veroorsaak, en veral omdat daar slegs een keer in die sin na die kliënt verwys word.

2.9. Tegniese (spesialis) terminologie

Tegniese woorde wat eie aan sekere velde of dissiplines is, is altyd die eerste kenmerk wat 'n uitdaging is vir die leketeksontvanger. Spesialisterme is nie woorde wat in alledaagse gesprekke of generiese (geskrewe) tekste gebruik word nie wat beteken dat daardie tipe woorde aan die buitewyke van die gewone verbruiker se aktiewe woordeskat is (Cornelius, 2012: 204). Regte as 'n dissipline, is een van hierdie velde wat bekend is vir die gebruik van tegniese, deftige en hoogdrawende woorde. Die rede waarom hierdie tegniese (spesialis-) terme in die meeste gevalle so moeilik is om te begryp, is omdat die betekenis van die terme nie noodwendig direk van die konteks waarin dit voorkom, afgelei kan word nie. Charrow (1988: 99, in Cornelius, 2012: 204) noem dat, indien die leser van 'n tegniese dokument oor 'n lae opvoedingsvlak beskik, die moontlikheid groot is dat daardie persoon ontmoedig sal word om die dokument verder te lees, want hy/sy lees 'n dokument wat hy/sy nie eintlik verstaan nie. Lesch (2012: 157) se vyfde enkoderingsnorm stel dit duidelik dat die gebruik van "gemoedelike taal en styl" aangemoedig word sodat dit ooreenstem met die teksontvanger se begripsvermoë om te verseker dat die teksontvanger maksimum toegang tot, en begrip vir die teks het. Die teks moet dus lesersvriendelik wees en die leser moet daarmee kan identifiseer. Die idee is om nie jou leser te vervreem nie, en beslis ook nie om 'n afstand tussen die teks en teksontvanger te skep nie. Lesch waarsku egter dat die gebruik van streektaal in 'n teks nie oorgebruik moet word nie. Die hervertaling wend 'n poging aan om die tegniese woorde wat in DT 1 voorkom, te omskryf. Neem die volgende voorbeelde in voorbeeld 9A:

Hier is 'n paar voorbeelde van tegniese terme:

Voorbeeld 9A:

BT:

18.1. [...] to apply to a debt counsellor in the prescribed manner and form to have the client declared overindebted

DT 1:

18.1. [...] by 'n skuldberader aansoek te doen om die kliënt oorverskuldig te laat verklaar.

DT 2:

23.3. Jy kan 'n skuldberader gaan sien om te bepaal of jy te veel skuld het of nie. 'n Skuldberader is 'n opgeleide persoon wat mense help wat te veel skuld het en nie weet hoe om dit te betaal nie.

Voorbeeld 9B:

BT:

18.4. [...] respective credit providers voluntarily consider and agree on a plan of debt rearrangement [...]

DT 1:

18.4. [...] onderskeie kredietverskaffers 'n skuldherreëlingsplan vrywillig oorweeg en [...]

DT 2:

23.4. As daar vasgestel word dat jy te veel skuld het, kan die skuldberader jou help om met jou skuldeisers te onderhandel oor hoe jy jou skuld kan afbetaal. Die hof kan hierdie nuwe afbetalingreëlings amptelik maak en jy en jou skuldeisers moet dan hierdie reëlings gehoorsaam.

Voorbeeld 9C:

BT:

19.1. The following will be events of demand, each of which will be severable and distinct from the others:

DT 1:

19.1 Die volgende is eisgebeurtenisse en elkeen daarvan is skeibaar en onderskeibaar van die ander:

DT 2:

23.1. Die bank kan eis wanneer [...]

Vir verdere voorbeelde verwys na afdeling 6.1.

3. Makrostrukturele kenmerke

Die makrostrukturele kenmerke verwys na die parateks van 'n dokument, met ander woorde die eksterne struktuur. Teksontvangers maak heel eerste kennis met die eksterne struktuur van 'n dokument, en daarom is dit belangrik dat 'n dokument 'n toeganklike en verstaanbare eksterne struktuur het, sodat doellesers sonder moeite hulle weg deur die dokument kan vind, want “many readers come to documents without enough time to read them fully, [so] they hope the structure will “leap out” at them” (Schriver, 1997: 251). Hierdie afdeling behels 'n bespreking van die makrostrukturele veranderinge wat in die hervertaling aangebring is om die toeganklikheid en verstaanbaarheid van die dokument te bevorder.

Volgens Schriver (1997) speel die ontvangers of verbruikers 'n integrale rol in hoe dokumente (in hierdie geval, verbruikersdokumente) ontwerp word. Die funksionalistiese raamwerk binne die vertaalkunde het die uitgangspunt dat die doelleser van 'n bepaalde vertaling 'n bepalende faktor speel in hoe 'n teks vertaal word. In die twintigste eeu het daar 'n behoefte onder verbruikers ontstaan om dokumente met gemak te kan lees en te verstaan. In lande soos, onder andere, die VSA en Kanada het die sogenaamde gewonetaalbeweging¹⁷ momentum begin kry met 'n sterk klem op verstaanbaarheid en toeganklikheid van tekste. (Cornelius, 2012: 218)

---

¹⁷ Lees meer oor gewone taal in hoofstuk 2 en 3, afdeling 7 en 5 onderskeidelik.

Dokumente word nou ontwerp met die doel om verstaanbaarheid en toeganklikheid te bevorder. As daar na die geletterdheidsvlakke¹⁸ in Suid-Afrika gekyk word, is dit belangrik dat teksontwerpers beseft dat Suid-Afrika uiteenlopende lesersgroepe het. Dit is ook belangrik dat hierdie verskillende lesersgroepe ontmoet word en dat (geskrewe of gesproke) kommunikasie die realiteit in ag moet neem om te verseker dat verbruikersdokumente in lyn met die realiteit opgestel word. Soos vroeër in die hoofstuk, en ook in voorafgaande hoofstukke genoem, is daar ook wetgewing¹⁹ in plek gestel wat dokumentontwerpers verplig om te verseker dat dokumente verstaanbaar en toeganklik is.

Ten einde hierdie verstaanbaarheid en toeganklikheid te verwesenlik, moet daar sekere aanpassings en veranderinge in dokumente aangebring word, om die leeservaring en die kognitiewe prosessering van enige gegewe teks te vergemaklik. “Verbruikers wil vinnige en doeltreffende toegang tot inligting verkry en is toenemend kieskeurig oor die gehalte van die dokument wat hulle lees” (Cornelius, 2012: 219). In Byrne (2006) noem Markel dat dit moeilik is om tegniese dokumente verstaanbaar en toeganklik te maak, maar dat dit nie onmoontlik is nie. Soos in die funksionalistiese raamwerk in vertaling, speel die ontvanger van die teks ’n belangrike rol. Indien die doelleser van enige dokument deeglik gedefinieer word, kan die nodige gepaste aanpassings aan ’n dokument gemaak word ten einde te verseker dat die gedefinieerde doelleser die teks kan begryp.

Die makrostrukturele²⁰ aspekte wat in die hervertaling aangeraak word, is:

- oorsigte/kort opsomming
- vraagopskrifte
- parallelisme
- logiese organisering van inligting
- numering
- vertikale lyste
- kruisverwysings
- tipografiese aanpassings (lettertipe, lettergrootte, interlinies en ongebruikte oop spasie)

---

¹⁸ In hoofstuk twee en drie is daar ’n bespreking oor die verskillende geletterdheidsvlakke in Suid-Afrika.

¹⁹ Dit verwys na die wetgewing wat in hoofstuk drie breedvoerig bespreek is. Die twee stukke wetgewing is die Nasionale Kredietwet en die Wet op Verbruikersbeskerming.

²⁰ Hierdie lys makrostrukturele aspekte kom gedeeltelik uit die Federal Plain Language Guidelines (The **Plain** Language Action and Information Network (**PLAIN**, 2011), en ook uit Cornelius (2012).

3.1. Oorsigte/opsomming

Regsdokumente is bekend vir hul inligtingsdigtheid wat gewoonlik proesseringsprobleme tot gevolg het, en daarom kan dit 'n goeie strategie wees om 'n kort opsomming of oorsig aan die begin van die dokument in te sluit sodat die teksontvanger dadelik weet waaroor die betrokke dokument gaan. Die invoeging van 'n kort oorsig of opsomming “kan die proesseringslading van die teksontvanger verlig” (Cornelius, 2012: 226).

Hierdie makrostrukturele aanpassing dien byna dieselfde doel as 'n abstrak van 'n akademiese navorsingsartikel. 'n Abstrak bied die teksontvanger 'n geleentheid om meer te leer oor 'n artikel sonder om die volledige artikel te lees. Die bestaande Afrikaanse vertaling begin met 'n lys definisies. Die teksontvanger word gekonfronteer met 'n lys definisies wat hy/sy nog nie in die teks teëgekomp het nie. Alvorens die verbruiker die teks lees, gaan hy/sy geen relevansie sien in die lys definisies wat aan die begin van die kontrak aangebied word nie. Volgens Cornelius (2012: 229) is die invoeging van omskrywingslyste 'n tendens in verbruikersdokumente in Suid-Afrika, maar sy noem ook dat hierdie lyste gewoonlik verbruikersonvriendelik is, dat daar nie juis sorgvuldigheid ingesluit is in die invoeging van hierdie lyste nie, en dat dit bloot 'n “resultaat van vertaling” is.

Volgens die Federal Plain Language Guidelines (in Cornelius, 2012: 228) “moet lang woordskrywingslyste verkieslik vermy word. [Omskrywings] kan eerder aangebied word op die plek waar die woord vir die eerste keer gebruik word”. Om hierdie rede is die omskrywingslys wat in die bestaande Afrikaanse vertaling voorkom verwyder, en omskrywings word slegs gebruik waar die woord of term die eerste keer gebruik word. Die oorspronklike lys omskrywings is vervang met 'n kort opsomming van die dokument. Sien voorbeeld 10a hieronder.

Voorbeeld 10A uit die hervertaling:

Hierdie dokument is die kontrak tussen jou en die bank omdat jy 'n lopende rekening oopgemaak het. Die dokument is saamgestel om jou te wys hoe om jou bankkaart te gebruik en hoe om jou rekening te bestuur.

Die hervertaling begin met hierdie bostaande twee sinne (voorbeeld 10a) wat die ooreenkoms inlei en die kliënt inlig waarom die dokument gaan, en wat hy/sy onder andere in die dokument kan verwag.

3.2.Vraagopskrifte

In die algemeen gee opskrifte duidelike struktuur aan 'n dokument. Opskrifte of titels help die teksontvanger om sin te maak uit die onderskeie afdelings in 'n teks. 'n Opskrif of titel bevat gewoonlik inligting oor wat volg in die daaropvolgende paragraaf of afdeling (Cornelius, 2012: 230). In die Federal Plain Language Guidelines (in PLAIN, 2011: 11) word daar onderskeid getref tussen drie soorte opskrifte, naamlik vraagopskrifte, stellingopskrifte en inhoudsopskrifte. Enigeen van hierdie drie soorte opskrifte kan in 'n dokument ingespan word ten einde struktuur in 'n dokument te bewerkstellig. Die bestaande Afrikaanse vertaling (DT 1) maak wel gebruik van opskrifte, maar volgens klousule 28.2. in die oorspronklike vertaling, moet die opskrifte nie as 'n hulpmiddel beskou word om die dokument te verstaan nie. Die klousule lui soos volg: “Al die opskrifte in hierdie bepalinge en voorwaardes is slegs vir gerief en moet nie by die vertolking van die ooreenkoms in ag geneem word nie.” Die afleiding wat dus van hierdie klousule gemaak kan word, is dat die opskrifte geen betekenis het nie, en dat die opskrifte bloot gebruik word om die verskillende klousules van mekaar te onderskei om nie verwarring te veroorsaak nie.

Volgens Cornelius (2012: 232) word opskrifte meer gereeld in verbruikersdokumente gebruik, en die hoofrede daarvoor is die wetgewing wat in plek gestel is om instansies en maatskappye verplig om dit te doen. Die gebruik van opskrifte kan moontlik toegeskryf word aan die nakoming van wetgewing in plaas daarvan om die toeganklikheid en verstaanbaarheid van dokumente te bevorder. Vir die doeleindes van die hervertaling (DT 2) is daar hoofsaaklik van vraagopskrifte gebruik gemaak. Vraagopskrifte maak die leser of teksontvanger deel van die teks. Die dokument word as't ware interaktief en “[dit] gee sodoende persoonlike betekenis aan die inligting” (Cornelius, 2012: 230). Die leser word betrek deur hom/haar direk aan te spreek deur 'n vraag aan hom/haar te stel. Die doelteksleser raak dus aktief deel van die vertaalteks (Lesch, 2012: 161). Die aanspreekvorm “jy” en “jou” vernou die gaping tussen die sender van die dokument en die doelteksontvanger. Die leser is onmiddellik gemakliker en ervaar die dokument as minder intimiderend (Lesch, 2012: 157).

Die Nedbank-dokument is 'n informatiewe sowel as 'n instruktiewe teks, en daarom is dit 'n goeie strategie om vraagopskrifte te gebruik. Die rekeninghouer mag dalk, onder andere, nie weet hoe om die bankkaart te gebruik nie of watter kostes aan die rekening verbonde is nie. Die opskrifte antisipeer daardie vrae en poog om daardie vrae in 'n opskrif te formuleer om sodoende die antwoorde te bied. Vraagopskrifte met die gebruik van persoonlike voornaamwoorde maak ook die kontrak minder intimiderend, en die teksontvanger vind die dokument leservriendelik en toeganklik (Cornelius, 2012: 230). Met die gebruik van persoonlike voornaamwoorde voel die doelleser dat daar direk/persoonlik met hom/haar gepraat word en nie met 'n groep of net 'n denkbeeldige party of entiteit in die kontrak nie. Hieronder volg 'n voorbeeld van hoe die vraagopskrifte in die hervertaling hanteer is:

Voorbeeld 11A:

BT:

USE OF CARDS

DT 1:

DIE GEBRUIK VAN KAARTE [...]

DT 2:

1. Hoe moet jy jou bankkaart gebruik? [...]

Voorbeeld 11B:

BT:

RESTRICTED ACCOUNTS [...]

DT 1:

BEPERKTE REKENINGS [...]

DT 2:

10. Wat beteken dit as jy 'n beperkte rekening het? [...]

3.3. Parallelisme

Parallelisme of parallelle konstruksies gaan hand aan hand met lyste. Die items of die sinsdele in 'n lys moet in dieselfde verhouding staan as die inleidingsin wat die lys voorafgaan (PLAIN, 2011: 73). Die lys of kolpunte wat na die inleidingsin volg moet 'n volledige sin tesame met inleidingsin aan die einde kan maak. Konsekwente gebruik van 'n grammatikale struktuur is ook belangrik, want dit vergemaklik die leesproses (Cornelius, 2012: 241). Neem die volgende voorbeeld uit die oorspronklike vertaling:

Voorbeeld 12A:

BT:

15.1. The client's personal information will be treated as confidential and will not be disclosed, except in the following circumstances:

15.1.1. when the bank is legally compelled to do so;

15.1.2. when it is in the public interest to disclose; and

15.1.3. when the bank's interests require disclosure; or when disclosure is made at the client's request or with his written consent.

DT 1:

15.1. Die kliënt se persoonlike inligting word as vertroulik beskou en word nie geopenbaar nie, behalwe in die volgende omstandighede:

15.1.1 wanneer die bank regtens verplig is om dit te doen;

15.1.2. wanneer dit in die openbare belang is om dit te doen;

15.1.3. wanneer die bank se belange openbaring vereis; of

15.1.4. wanneer openbaring op versoek van die kliënt of met sy skriftelike goedkeuring geskied.

DT 2:

20.1. Jou persoonlike inligting is privaat en word aan niemand anders bekend gemaak nie, behalwe:

- as jy agter raak met jou terugbetalings van skuld, want dan sal die bank jou inligting aan agentskappe bekend maak wat jou kan help om jou skuld beter te bestuur;
- as jy vra dat jou inligting bekend gemaak moet word; of
- as jy 'n beperkte rekening het, want dan sal die bank jou persoonlike inligting aan BankServ bekend maak.

- 20.2. Jy moet eers toestemming gee voor jou persoonlike inligting bekend gemaak mag word.

Voorbeeld 12B:

BT:

19.1. The following will be events of demand, each of which will be severable and distinct from the others:

19.1.1. if the client fails to conduct the account in a manner acceptable to the bank;

19.1.2. if the client allows the account to become overdrawn and fails to rectify such excess on demand;

19.1.3. if the client breaches any condition contained in this agreement, or breaches a condition of any other agreement with the bank (which breach will constitute a breach of this agreement);

19.1.4. if the client commits an act of insolvency, or an act similar to an act of insolvency, as defined in the Insolvency Act of 1936 (as amended) or an act defined in terms of section 344 of the Companies Act of 1973 (as amended), if applicable;

19.1.5. if the client is unable or ceases for any reason whatsoever to conduct the business carried on by it in an ordinary and regular manner, if applicable;

19.1.6. if any material assets of the client are attached under writ of execution; or

19.1.7. if the client is voluntarily or compulsorily placed under judicial management, is sequestrated or has his estate wound up, or enters into any compromise, composition or arrangement with its creditors or any class thereof.

DT 1:

19.1 Die volgende is eisgebeurtenisse en elkeen daarvan is skeibaar en onderskeibaar van die ander:

19.1.1. as die kliënt versuim om die rekening te bedryf op 'n manier wat vir die bank aanvaarbaar is;

19.1.2. as die kliënt toelaat dat die rekening oortrokke raak;

19.1.3. as die kliënt enige voorwaarde wat in hierdie ooreenkoms vervat is of 'n voorwaarde in enige ander ooreenkoms met die bank verbreek (welke verbreking 'n verbreking van hierdie ooreenkoms sal uitmaak);

19.1.4. as die kliënt 'n insolvensiedaad of 'n daad soortgelyk daaraan, soos in die Insolvensiewet van 1936 (soos gewysig) gedefinieer, of 'n daad ingevolge artikel 344 van die Maatskappywet van 1973 (soos gewysig) indien toepaslik, begaan;

19.1.5. as die kliënt, om watter rede ook al nie in staat is nie of ophou om die besigheid wat hy bedryf op 'n gewone en reëlmatige manier te bedryf, indien van toepassing;

19.1.6. as daar kragtens 'n lasbrief vir eksekusie op enige wesenlike bates van die kliënt beslag gelê word; of

19.1.7. as die kliënt onder vrywillige of verpligtende geregtelike bestuur geplaas word of gesekwestreer of sy boedel gelikwideer word, hy of met sy krediteure of enige klas daarvan 'n skikking tref, akkoord aangaan of 'n reëling tref.

DT 2:

24.1. Daar kan geëis word wanneer:

- jy volgens die bank nie jou rekening op 'n aanvaarbare manier bestuur nie;
- jy toelaat dat jou rekening 'n minusbalans het;
- jy enige reël of regulasie van jou kontrak breek;
- jy volgens wet iets met opset doen om bankrot te speel;
- jy nie meer jou besigheid op 'n normale wyse kan bestuur nie;
- jy nie meer bates het nie; en
- jy in finansiële moeilikheid is en afbetalingreëlings met jou skuldeisers getref het.

3.4. Logiese organisering van inligting

Dit help met die kognitiewe prosessering van 'n dokument indien die inligting logies geplaas word. Die fokus in die hervertaling is nie soseer om die inligting in logiese volgorde te plaas nie. Uiteraard is al die inligting in 'n ooreenkoms belangrik en die kliënt moet daarvan kennis neem. In 'n ooreenkoms soos die Nedbank-dokument, is elke klousule ewe belangrik. Die idee met die hervertaling is om dieselfde soort inligting te sinchroniseer en te groepeer (Lesch, 2012: 166) om te verhoed dat die teksontvanger heen en weer in die ooreenkoms blaai. Die idee is ook om kruisverwysings te verminder deur dieselfde soort inligting bymekaar te voeg. Op so 'n manier is al die inligting oor 'n spesifieke onderwerp op een plek. Die leserproses word ook hiermee vergemaklik. (Cornelius, 2012: 241-42). Hierdie idee van groepering en sinchronisering van inligting sluit aan by Toury (in Lesch, 2012: 167) se idee van manipulasie van segmentasie. Dit is die proses waartydens inligting in 'n teks strategies rondgeskruif word om die begrip van die teks te bevorder. Minder relevante inligting kan ook weggelaat word, maar die vertaler moet verseker dat die kern, of die essensie, van die dokument behou word. Lesch (2012: 162) noem dat wanneer inligting wél weggelaat word, dit verkieslik inligting moet wees wat nie die betekenis van die dokument in sy geheel onder verdenking plaas nie.

Die groepering van dieselfde soort inligting kan ook 'n minder komplekse nommerstelsel tot gevolg hê. (Meer oor numering in die volgende subafdeling). Klousule 2.2. in die oorspronklike vertaling is byvoorbeeld na afdeling 3 geskuif, waar daar meer oor die rekening self gepraat word. Daar is ook gevalle waar inligting wat, onder andere, herhaal word, uitgehaal is. Klousule 22.1 en 22.3 in DT 1 is byvoorbeeld in een klousule in DT 2 saamgevoeg. Klousule 17.1 en 17.2 in DT 2 is 'n samevoeging van klousule 12.1. tot 12.1.3. in DT 1.

3.5. Nommering

Die nommering in regsdokumente is gewoonlik kompleks. Die verskillende klousules, subklousules en kruisverwysings dra grootliks hiertoe by. 'n Komplekse nommerstelsel plaas 'n ekstra lading op die teksontvanger se prosesseringsvermoë. Combrink (1995: 30) noem dat 'n komplekse nommerstelsel die vloei in 'n dokument kan belemmer. Die oormatige gebruik van 'n nommerstelsel kan 'n dokument besig laat lyk. Indien numering 'n vereiste is, soos byna in alle regsdokumente omdat dit verwysing vergemaklik, moet daar fokus geplaas word op die moontlikheid om dieselfde soort inligting bymekaar te groepeer om kruisverwysings te verminder, en gevolglik die numering minder kompleks te maak. (Meer oor logiese organisering van inligting in afdeling 5.3.4.)

Die onderstaande voorbeeld kom uit die oorspronklike vertaling. Hieronder is 'n voorbeeld van 'n komplekse nommerstelsel.

Voorbeeld 13A:

BT:

20.2. The bank may approach the court for an order enforcing this agreement only if, at that time, the client is in default and has been in default under this agreement for at least 20 business days and:

20.2.1. at least 10 business days have elapsed since the bank delivered a notice to the client as contemplated in clause 20.1.1;

20.2.2. in the case of a notice contemplated in clause 20.1.1, the client has -

20.2.2.1. not responded to that notice; or

20.2.2.2. responded to the notice by rejecting the bank's proposals.

20.3. Despite any provision of law or contract to the contrary, in any proceedings commenced in a court in respect of this agreement, the court may determine the matter only if the court is satisfied that:

20.3.1. the procedures contemplated in clause 20.2 have been complied with;

20.3.2. there is no matter arising under this agreement, and pending before the National Consumer Tribunal established by section 26 of the Act. that could result in an order affecting the issues to be determined by the court; and

20.3.3. the bank has not approached the court -

20.3.3.1. during the time that the matter was before a debt counsellor, alternative dispute resolution agent, consumer court or the ombud with jurisdiction;

20.3.3.2. despite the client having -

20.3.3.2.1. agreed to the proposal made in terms of section 129(1)(a) of the Act and acted in good faith in fulfilment of that agreement; 20.3.3.2.2. complied with an agreed plan as contemplated in section 129(1)(a) of the Act; or

20.3.3.2.3. brought the payments under this agreement up to date, as contemplated in section 129(1)(a) of the Act.

DT 1:

20.2. Die bank kan die hof net om 'n bevel ter afdwinging van hierdie ooreenkoms nader as die kliënt op daardie tydstip wanpresteer en minstens 20 sakedae kragtens hierdie ooreenkoms wanpresteer het en –

20.2.1. minstens 10 sakedae verstryk het sedert die bank 'n kennisgewing aan die kliënt gelewer het, soos in klousule 20.1.1. bedoel;

20.2.2. in geval van 'n kennisgewing in klousule 20.1.1. bedoel, die kliënt:

20.2.2.1. nie op daardie kennisgewing gereageer het nie; of

20.2.2.2. gereageer het op die kennisgewing deur die bank se voorstelle te verwerp [...]

20.3.1 die prosedures wat in klousule 20.2. bedoel word, gevolg is:

20.3.2. geen aangeleentheid voorspruitend uit hierdie ooreenkoms en hangende voor die Nasionale Verbruikertribunaal, gestig by artikel 26 van die Wet, bestaan wat 'n bevel tot gevolg kan hê wat deur die hof beslis moet word, kan raak nie; en

20.3.3. die bank nie die hof genader het nie –

20.3.3.1. gedurende die tyd wat die aangeleentheid voor 'n skuldberader, alternatiewe skuldbeslegtingsagent, verbruikershof of die ombud met jurisdiksie was;

20.3.3.2. ten spyte daarvan dat die kliënt –

20.3.3.2.1 ingestem het tot 'n voorstel wat ingevolge artikel 129(1)(a) van die Wet aan die hand gedoen en te goeder trou ter vervulling van daardie ooreenkoms opgetree het;

20.3.3.2.2. aan 'n ooreengekome plan soos in artikel 129(1)(a) van die Wet bedoel, voldoen het; of [...]

Die hervertaling wend 'n poging aan om hierdie kompleksiteit te sistap deur die uitleg van die inligting te verander en deur kolpunte te gebruik. Die hervertaling verdeel ook klousule 20 (soos in DT 1 genommer) onderskeidelik in drie aparte afdelings naamlik klousule 24, 25 en 26.

DT 2:

25. Wat doen die bank eers voordat die bank jou kan dwing om jou skuld te betaal?

25.1. As jy nie jou rekening goed bestuur nie, moet, of kan die bank:

- jou eers skriftelik in kennis stel dat jy jou rekening swak bestuur;
- jou na 'n skuldberader verwys om 'n nuwe afbetalingplan uit te werk; of
- vra dat alle nuwe afbetalingreëlings gestop moet word, veral as die bank volgens jul kontrak nie verplig is om jou te help nie.

25.2. Die bank kan die hof vra om jou te dwing om die rekening beter te bestuur, as jy:

- weier om ag te slaan op die bank se kennisgewings; of
- weier om die nuwe afbetalingreëlings wat die skuldberader uitgewerk het, te volg.

26. Wanneer kan die hof 'n besluit neem?

26.1. Die hof kan 'n besluit neem as jy en die bank die regte stappe gevolg het.

26.2. Die hof kan 'n besluit neem as daar niks anders in die kontrak is wat die hof se besluit kan beïnvloed nie.

26.3. Die hof kan 'n besluit neem as jy 'n skuldberader gaan sien het om raad te kry oor hoe jy jou skuld kan afbetaal.

26.4. Die hof kan 'n besluit neem as die bank die hof vra om die situasie te hanteer, maar eers nadat jy 'n skuldberader gaan sien het, en as jy nog steeds nie jou skuld afbetaal het nie.

26.5. Die hof kan 'n besluit neem as jy die nuwe afbetalingreëlings met die bank gevolg het en die skuld begin afbetaal het.

27. Wat kan gebeur nadat 'n skuldberader jou skuld nagegaan het?

27.1. Die hof kan vir eers die saak uitstel.

27.2. Die hof kan vra dat die skuldberader aan die hof moet kom verduidelik hoe jy die skuld kan afbetaal.

27.3. Die hof kan ook besluit dat dit nie nodig is om jou skuld na te gaan nie, veral as dit die eerste keer is wat jy skuldprobleme ondervind.

27.4. As jy en die bank alreeds as gevolg van jou skuldprobleme in 'n saak buite die hof betrokke is, kan die volgende gebeur:

- die hof kan besluit om die nuwe saak vir eers uit te stel om te wag vir die uitslag van die ander saak wat in 'n ander hof plaasvind;
- die hof kan vra om die twee sake gesamentlik te hanteer;
- die hof kan die saak stop as jy en die bank 'n nuwe afbetalingplan kan uitwerk wat duidelik uiteensit hoe jy jou skuld gaan afbetaal.

27.5. Klousule 26 is slegs op hierdie kontrak van toepassing.

3.6. Vertikale lyste

Volgens die Federal Plain Language Guidelines (PLAIN, 2011: 71) is die gebruik van vertikale lyste 'n goeie strategie om in te span indien die doelwit is om inligting visueel uiteen te sit, inligting op grond van belangrikheid te onderskei of om die verskillende stappe stapsgewys in 'n proses weer te gee. Die bestaande Afrikaanse vertaling bevat byna elke klousule se voorwaardes en kwalifikasies. In die hervertaling word 'n poging aangewend om hierdie voorwaardes en kwalifikasies eerder in 'n vertikale lys weer te gee, eerder as om dit deel te maak van 'n lang omslagtige sin. Die invoeging van vertikale lyste vergemaklik die leesproses en die inligting vertoon duideliker op 'n bladsy. Die beweegrede is dat die teksontvanger die inligting makliker kan volg.

Voorbeeld 14A:

BT:

2.18. The client authorises the bank (which authorisation may not be cancelled):

2.18.1. to pay any purchases or services in respect of which the card or the card number is used and to debit the amount concerned to the client's account;

2.18.2. to debit the client's account with the amount of the sales voucher or any other cash amount withdrawn; and

2.18.3. to make the necessary entries to do the above and to reverse these entries when appropriate.

DT 1:

2.20. Die kliënt magtig die bank (en hierdie magtiging mag nie gekanselleer word nie):

2.20.1. om vir enige aankope of dienste ten opsigte waarvan die kaart of die kaartnommer gebruik word, te betaal en die betrokke bedrag teen die kliënt se rekening te debiteer.

2.20.2. om die kliënt se rekening te debiteer met die bedrag van die verkoopsbewys of met die ander kontantbedrag wat onttrek is; en

2.20.3. om die nodige inskrywings met die oog op die bostaande te doen en hierdie inskrywings om te swaai wanneer dit gepas is.

In die onderstaande voorbeeld word die klousule 2.20. (soos in DT 1) herbewerk deur die sinne te verkort en kolpunte te gebruik.

DT 2:

5.9. Voorbeelde van transaksies is wanneer:

- jy goedere met jou kaart aankoop
- jy betalings met jou kaart maak
- jy geld van een rekening na 'n ander oordra
- jy geld uit jou rekening trek
- jy deposito's inbetaal

Volgens die Federal Plain Language Guidelines moet 'n vertikale lys altyd met 'n inleidende sin vergesel word. Daar word ook deur die Federal Plain Language Guidelines gewaarsku teen die oorgebruik van vertikale lyste, hierdie tipe lyste moet dus spaarsamig gebruik word.

3.7. Kruisverwysings

Volgens die Federal Plain Language Guidelines (PLAIN, 2011: 83) word die gebruik van kruisverwysings glad nie deur teksontvangers verwelkom nie. Kruisverwysings word beskou as 'n hinderlikheid wat die vlotheid van 'n dokument nadelig beïnvloed, en dit oorlaai die leser se korttermyngeheue. Dit lei dan daartoe dat die leser se aandag van die boodskap in die dokument afgelei word. Die doelwit met die hervertaling is om die leser so min as moontlik werk te gee terwyl hy/sy die dokument lees. Dit word gedoen deur kruisverwysings tot 'n minimum te beperk, of selfs in geheel te elimineer, deur soortgelyke inligting só te organiseer dat dit op een plek in die dokument gevind kan word.

Volgens Cheek (2010: 13) is daar selfs 'n wet in Pennsylvania in werking gestel wat vereis dat verbruikerskontrakte nie kruisverwysings moet bevat nie, en wanneer daar wel kruisverwysings gebruik word, moet dit eenvoudig en duidelik wees sonder om enige verwarring en/of versteuring in die leesproses te veroorsaak.

Neem die volgende voorbeeld 15A waar kruisverwysings gebruik word.

Voorbeeld 15A:

BT:

2.11.2. [...] before the bank has had the reasonable opportunity, after the verbal notification in terms of clause 2.10 above [...]

DT 1:

2.13.2. [...] voordat die bank redelikerwys geleentheid gehad het om ná die mondelinge kennisgewing waarna in klousule 2.10 hierbo verwys word [...]

Voorbeeld 15B:

BT:

14.1 . The client may cancel the agreement without prior notice to the bank, but the bank will, subject to clause 19 hereunder, give reasonable prior notice of its intention to close the account, except where fraud or suspected fraud is occurring or has occurred on the account, in which event the bank may close the account without prior notice.

DT 1:

14.1. [...] maar die bank sal, onderworpe aan klousule 19 hieronder [...]

In beide voorbeelde, 15A en 15B, word die leser onderskeidelik terugverwys na klousule 2.10. en klousule 19. In voorbeeld 15B word die leser verwys na 'n klousule wat eers later in die ooreenkomsaanbod voorkom. Voorbeeld 15B is 'n voorbeeld waar die leser se begrip twee maal belemmer word, want, eerstens word die leesproses onderbreek deur die kruisverwysings, en tweedens word die leser se aandag gevestig op 'n klousule wat hy/sy nog nie eers gelees of by uitgekom het nie, want die kruisverwysing kom eers later in die ooreenkomsaanbod. Hierdie terugverwysing veroorsaak 'n hindernis in die leesproses en dit onderbreek die leser se momentum. Die benadering wat deurgaans in die hervertaling gevolg is, is om die kruisverwysings uit te spel in die klousule waar dit voorkom en dit deel te maak van die klousule, eerder as om dit as 'n verwysing te behou.

3.8. Tipografiese aanpassings

Tipografie speel 'n belangrike rol in hoe vinnig dokumente gelees en verstaan kan word. Die gepaste tipografie kan 'n dokument makliker verstaanbaar en toeganklik maak. Schriver sê dat “well-chosen typography helps to reveal the content and its structure, enabling readers to see the text in ways that help them to interpret its meanings” (Shriver, 1997: 284).

3.8.1. Lettertipe, lettergrootte en interlinies

Die lettertipe speel ook 'n rol in hoe maklik 'n dokument gelees en verstaan kan word. Die korrekte lettertipe kan 'n leser in staat stel om 'n teks vinnig en sonder inspanning te lees. Daar word onderskeid getref tussen twee tipe lettertipes naamlik, skreef- en skreeflose letterstyle. Skreefletterstyle is letters wat met 'n lyntjie of draaitjie afgerond word (Cornelius, 2012: 251). Voorbeelde van hierdie lettertipes is onder andere Times, Georgia en Bell MT.

Skreeflose lettertipes het nie hierdie draaitjie of lyntjie wat letters afrond nie. Hierdie styl word beskou as 'n skoner styl en bevorder sigbaarheid/leesbaarheid in 'n

dokument. Voorbeelde van hierdie styl is onder andere Arial, Gothic en Calibri. Skreeflose letterstyl word dikwels vir onder andere opskrifte en byskrifte gebruik (Cornelius, 2012: 251). Volgens Schriver (1997) (in Cornelius, 2012: 252) is daar 'n studie onderneem om vas te stel watter letterstyl (skreef of skreeflose) teksontvangers verkies, en het tot die gevolgtrekking gelei dat lesers eintlik beide verkies. Daar is egter wel sekere kontekste waar lesers die een of die ander verkies, byvoorbeeld, teksontvangers verkies die skreeflose styl in instruktiewe dokumente soos vorms en kontrakte (Cornelius, 2012: 252).

Beide die hervertaling en bestaande Afrikaanse vertaling gebruik skreeflose letterstyle, maar die verskil kom in by die lettergrootte. Die hervertaling gebruik Arial 12 lettergrootte, terwyl die oorspronklike vertaling 'n baie kleiner lettergrootte gebruik, en gevolglik lei dit tot 'n beknopte dokument met klein skrif. Die bestaande Afrikaanse vertaling maak ook nie veel gebruik van spasies tussen die reëls nie. Die hervertaling gebruik 'n 2.0 spasiëring tussen die reëls om makliker 'n onderskeid te tref tussen die reëls. Die spasies tussen twee reëls word interlinies genoem (Cornelius, 2012: 255). Volgens Schriver (in Cornelius, 2012: 256) “[lees] teksontvangers vinniger wanneer 'n teks geset word met interlinies van een tot vier punte [...]” Die bestaande Afrikaanse vertaling is baie beknopt met 'n klein lettergrootte. Dit kan die teksontvanger maklik verwar en die oorgang van een reël na 'n ander kompliseer.

3.8.2. Ongebruikte spasie

Ongebruikte spasie verwys na die oop gedeeltes op 'n bladsy. Hierdie oop gedeeltes verhoog die leesbaarheid van die dokument en maak dit makliker vir die doelleser om deur die inligting te werk. Volgens Felker et al. (1981: 81) moet oop spasie doelbewus gebruik word sodat 'n dokument minder beknopt lyk en die leesproses vergemaklik. “It is a visual way of illuminating the organisation of the document”. Witspasie kan ook funksionele witspasie genoem word, omdat dit nie net 'n “doeie area” is wat nie volgeprop is met woorde of beelde nie. Die oopspasie help om die leser se aandag te fokus.

Met die 2.0 spasiëring tussen reëls en die dubbele spasiëring tussen afdelings word daar redelik gebruik gemaak van die witspasie wat die leesbaarheid en fokusareas van die dokument kan bevorder.

4. Algemene opmerkings

4.1. Woordeskat

Formele ooreenkomste is bekend vir die gebruik van tegniese spesialisterminologie, en die generiese leser ervaar dikwels probleme met die kognitiewe prosessering van hierdie tegniese woorde. In die oorspronklike vertaling word daar dikwels woorde gebruik wat eie is aan die bankwese. Die hervertaling probeer egter daardie woorde in gewone taalgebruik te omskryf. Voorbeelde is onder andere:

- *Kredietsaldo*

Kredietsaldo is omskryf as 'n positiewe balans.

- *Debietsaldo*

Debietsaldo is omskryf as 'n minusbalans of as wanneer daar geen geld in jou rekening is nie.

- *Skuldhersiening*

Skuldhersiening is omskryf in 'n vraagopskrif: Het jy te veel skuld?

- *Debiete teen die rekening te betaal*

Debiete is vertaal as *debietorders* eerder as *aftrekorders*. Die rede vir hierdie vertaling is omdat “debietorders” meer algemeen bekend is as “aftrekorders”. Die doelleser behoort meer bekend te wees met *debietorders* eerder as *aftrekorders* omdat *debietorders* meer dikwels gebruik word as *aftrekorders*.

- *Kontrak teenoor ooreenkoms*

Die hervertaling verkies *kontrak* bo *ooreenkoms*, want die woord *kontrak* het 'n onmiddellike regs konnotasie en die verbruiker weet dadelik dat dit 'n regs dokument is en wat moontlik onderteken moet word. Die woord *ooreenkoms*, daarteenoor, het nie noodwendig daardie onmiddellike konnotasie met 'n regs dokument nie. Die HAT (2009: 609 en 811) gee die volgende definisies:

“Kontrak” – Ooreenkoms waarby wedersydse verpligtinge aangegaan is. (HAT, 2009: 609)

“Ooreenkoms” – Handeling wat 'n mens teenoor 'n ander bind. (HAT, 2009: 811)

Gegewe hierdie definisies uit die HAT, kan daar duidelik afgelei word dat die leser vinniger 'n regskonnotasie met “kontrak”, eerder as “ooreenkoms”, sal maak want die definisie vir *kontrak* praat van “verpligtinge” teenoor die definisie vir *ooreenkoms* wat praat van “handeling wat 'n mens teenoor 'n ander bind”.

- *Skuldberader, rente en transaksie*

Die woorde *skuldberader*, *rente* en *transaksie* word deurgaans in die hervertaling gebruik, maar die vertaler probeer onderskeidelik in klousule 23.3., 11.1. en 4.1. van die hervertaling 'n kort omskrywing gee van wat die woorde beteken om enige vrae of onduidelikheid rondom die woorde uit te klaar.

4.2. Die gebruik van afkortings

Daar is enkele gevalle waar daar in die hervertaling afkortings gebruik word, sonder dat dit vooraf in die dokument verduidelik of omskryf word. Die rede hiervoor is omdat die spesifieke afkortings m.i. oor die algemeen bekend is. Die voorbeelde is onder andere *OTM* en *PIN*. Volgens Lesch (1996: 9) is dit beter om eerder die afkorting te vermy en die volle woord uit te skryf. Lesch (1996) stel voor dat *geheime kode* eerder as *PIN* gebruik word en *tellermasjien* of *outobank* eerder as *OTM* gebruik word. Ek is egter van mening dat die gebruik van *PIN* en *OTM* met verloop van tyd algemene kennis geraak het. Dit is my siening dat hierdie akronieme in hedendaagse taalgebruik aanvaarbaar is, en gebruik kan word sonder om enige verwarring te veroorsaak.

4.3. Gebruik van hulpwerkwoorde

Die gebruik van hulpwerkwoorde soos *kan* en *mag* word dikwels as 'n strategie in gewone taalgebruik ingespan om die boodskap sonder verwarring en sterker oor te dra. Hierdie hulpwerkwoorde help die leser om duidelik te verstaan wat sy verantwoordelikheid teenoor die ooreenkoms is, wat van hom verwag word en wat hy mag of nie mag doen nie. Die gebruik van hulpwerkwoorde maak 'n dokument meer lesersvriendelik (PLAIN, 2011: 25).

5. Samevatting

In hoofstuk 3 word daar breedvoerig melding gemaak van die wetgewing wat in plek gestel is om te verseker dat dokumentopstellers of vertalers pogings aanwend om verbruikersdokumente verstaanbaar en toeganklik te maak. Die Nasionale Kredietwet (NKW) en Wet op Verbruikersbeskerming (WVB) is deel van die wetgewing wat geïmplementeer is, en wat duidelik stipuleer dat dokumentopstellers ag moet slaan op watter tipe woordeskat, sinstruktuur en visuele voorstellings gebruik word om verstaanbaarheid in verbruikersdokumente te bevorder. Dit is juis daarom belangrik dat dokumentopstellers en vertalers kennis moet neem van watter tipe leksikale en grammatikale konstruksies bydra tot begripsprobleme ten einde konstruksies en 'n woordekat te gebruik wat die kognitiewe prosessering van die teksontvanger aanhelp en vergemaklik (Cornelius, 2012: 217). Hoofstuk 5 probeer 'n brug bou tussen gemeenskapsvertaling en gewone taalgebruik deur aspekte van beide areas te kombineer. Die annotasie maak deurgaans gebruik van Lesch se norme vir gemeenskapsvertaling in kombinasie met die *Federal Plain Language Guideline* en Cornelius se riglyne rakende gewone taalgebruik

Volgens Schriver (1997) speel die makrostruktuur van 'n dokument ook 'n belangrike rol. Sy noem dat “good design of written and visual communication can enhance readers’ images of the product or service they are reading about” (Schriver, 1997: 358). 'n Klein puntgrootte van 'n lettertipe, 'n beknopte dokument en ander tipografiese kenmerke kan ook bydra tot begripsprobleme vir 'n teksontvanger. Dokumentopstellers of vertalers moet dus nie net ag slaan op die leksikale konstruksies wat kognitiewe prosessering bemoeilik nie, maar ook op die makrostrukturele kenmerke van dokumente, want wetgewing maak duidelik melding van die eksterne struktuur van 'n dokument en hoe dit ook verstaanbaarhied moet bevorder²¹. 'n Teksontvanger beoordeel eers 'n dokument van buite en daarom is makrostrukturele kenmerke belangrik om te verseker dat die eerste indrukke van die dokument blywend is, en dat dit die leser aanmoedig om die dokument verder te lees.

Die volgende hoofstuk is die slothoofstuk wat 'n samevatting van al die voorafgaande hoofstukke bevat asook die gevolgtrekkings wat uit die studie spruit en moontlike aanbevelings.

---

²¹ Sien hoofstuk 3, afdeling 3 vir die volledige omskrywing van gewone taalgebruik in die Wet op Verbruikersbeskerming.

Hoofstuk 6

Gevolgtrekkings en aanbevelings

1. Inleiding

In hierdie hoofstuk word die gevolgtrekkings, bevindinge en aanbevelings van die studie weergegee. Die hoofstuk bevat ook 'n opsomming van al die voorafgaande hoofstukke. Die doelwitte van hierdie studie is uitgespel in hoofstuk 1. In wese het hierdie studie ten doel gehad om:

- toepaslike vertaalteoretiese vertrekpunte met die empiriese studie by mekaar uit te bring;
- 'n noukeurige vertaalopdrag te skryf;
- 'n hervertaling van 'n bestaande vertaalde Afrikaanse teks uit die bankwese te doen, in ooreenstemming met die vertaalopdrag;
- 'n annotasie van die hervertaling te doen; en
- 'n vergelyking te trek tussen die bestaande vertaalde teks en die hervertaling.

Die onderliggende doelwit van hierdie studie is om gewone taalgebruik en gemeenskapsvertaling by mekaar uit te bring en 'n hervertaling te skep wat die beginsels van beide studievervelde reflekteer. 'n Ondersoek is gedoen oor die wyse waarop Nedbank se bepaling- en voorwaardesdokument vir 'n lopende rekening skakel met die riglyne rakende taalgebruik wat in die Wet op Verbruikersbeskerming (WVB), Nasionale Kredietwet (NKW) en die Kode vir Bankpraktyk uiteengesit is.

Hoofstuk 2 bevat die literatuuroorsig en omsluit vorige navorsing. Hierdie hoofstuk verken die funksionalistiese vertaalteorie as die teoretiese raamwerk vir hierdie studie. Die hoofstuk probeer ook verskeie aspekte van vertaalteorieë versoen met vertaling in die verbruikersektor.

Hoofstuk 3 is 'n beskrywing van die navorsingsveld van die empiriese studie en gee 'n oorsig van die taalpraktyk in die banksektor. Die impak wat die implementering van verskeie stukke wetgewing tot gevolg gehad het, en taalgebruik in die banksektor word ook in hierdie hoofstuk bespreek.

Hoofstuk 4 bestaan uit die vertaalopdrag waarvolgens die hervertaling (ook in hierdie hoofstuk) uitgevoer is. Hoofstuk 5 is die annotasie waartydens die veranderinge en aanpassings wat in die hervertaling aangebring is, bespreek word.

In die volgende afdelings word bepaalde gevolgtrekkings en aanbevelings gemaak wat spruit uit die literatuurstudie en die empiriese gedeelte van die studie.

2. Gevolgtrekkings

Hierdie studie bevestig dat Afrikaanse tegniese taal gekenmerk word deur moeilik verstaanbare sinskonstruksies en ander leksikale en grammatikale konstruksies wat regsdokumente gevolglik ontoeganklik en onverstaanbaar maak vir leketeksontvangers. Regstaal is uitsluitend omdat die gebruik daarvan 'n magswanbalans tussen die opsteller van 'n regsdokument en die leketeksontvanger tot gevolg het. Regstaal stel groot eise aan 'n leketeksontvanger, en die kognitiewe prosesering van regstekse geskied met groot moeite.

Die gebruik van moeilik verstaanbare regsdokumente in die verbruikersektor soos, onder andere, leningsooreenkomste waarmee kwesbare verbruikers met gemiddelde geletterheidsvaardighede en minimale ervaring van verbruikersooreenkomste gekonfronteer word, versterk die sosio-ekonomiese wanbalans wat tussen die diensverskaffer en die verbruiker bestaan. Hierdie ongelyke magsbalans ontmagtig verbruikers en ontnem hulle van hul reg op verstaanbare inligting, omdat hulle nie verstaan wat hulle lees en uiteindelik moet onderteken nie. Dit is weens hierdie realiteit dat hierdie studie probeer om gemeenskapsvertaling, insluitende die gebruik van gewone taal as praktyk te kombineer. Waarom? Aan die een kant is gemeenskapsvertaling 'n pragmatiese vertaalaktiwiteit wat ten doel het om spesifieke taalbehoefte wat spruit uit taalongelykheid, ongelyke geletterdheidsvlakke en verskeie taalregisters binne een gemeenskap, aan te spreek (Taibi & Ozolins, 2016: 2, sien hoofstuk 2, afdeling. 5). Aan die ander kant is dit gewone taalpraktyk wat geskoei is op teksvereenvoudiging om die verstaanbaarheid en toeganklikheid tot inligting te vergemaklik (sien hoofstuk 2, afdeling 7). Beide studievervelde streef na

gelyke toegang tot inligting en vereenvoudiging van inligting om maksimum deelname in die samelewing te bevorder.

In die gees van transformasie en demokrasie is die WVB en die NKW deur die regering gevestig om hierdie strewe na gelyke toegang tot inligting te versterk en te beklemtoon. Hierdie twee stukke wetgewing is hoofsaaklik geïmplementeer om verbruikers te beskerm, en verbruikers se reg op inligting in verstaanbare gewonetaal te benadruk. Met die implementering van hierdie wetgewing is diensverskaffers en ander rolspelers in die verbruikersektor genoodsaak om meer aandag aan taalgebruik in verbruikersdokumente te skenk.

Op Nedbank se amptelike webblad, maak die bank die stelling dat alle bepalinge en voorwaardes in gewone taal beskikbaar is, of sal wees, en dat enige moontlike onverstaanbare regsterminologie wat in 'n dokument verskyn, omskryf sal word. Hieronder volg die stelling soos dit op die webblad verskyn, (en dit is ook die bewoording wat in die Kode van Bankpraktyk opgeneem is):

Terms and Conditions

- Plain language:
  - All written terms and conditions will be fair in substance and will set out your applicable rights and responsibilities clearly and in plain language, with legal and technical language used only where necessary. Where legal and technical language occurs, we will provide an explanation.

[<https://www.nedbank.co.za/content/nedbank/desktop/gt/en/aboutus/legal/code-of-banking-practice0.html>]. (Toegang op 17 November 2017)

Daar is tans egter geen reguleringsmaatreëls in plek gestel wat kan bepaal of 'n verbruikersdokument voldoende of doeltreffend vereenvoudig en verstaanbaar is vir 'n verbruiker met gemiddelde geletterheidsvaardighede en minimale ervaring met verbruikersooreenkomste nie. Met die fokus op verbruikersbeskerming, moet daar aandag gegee word aan die doeltreffendheid, al dan nie, van verbruikersdokumente want die doel met die implementering van hierdie wette is om verbruikers te bemagtig en in 'n posisie te plaas waar hulle ingeligte besluite kan neem wanneer hulle met regsbindende ooreenkomste gekonfronteer word. Doeltreffende vereenvoudiging en kommunikasie van verbruikersdokumente is dus van kardinale belang om die

verbruiker se rol as deelnemer in die verbruikersektor te bevorder en die wanbalans tussen diensverskaffer en verbruiker uit te wis.

Kommunikasie is 'n natuurlike aktiwiteit wat ten doel het om 'n boodskap oor te dra. Hierdie aktiwiteit is nie altyd doeltreffend nie, veral wanneer die sender van die boodskap nie rekening hou met die ontvanger se konteks nie. Kontekstuele faktore en omstandighede speel 'n integrale, onlosmaaklike rol in die doeltreffendheid en sukses van kommunikasie. Doeltreffende kommunikasie is 'n sosiale beginsel waarop die suksesvolle werking van die samelewing gebaseer is en wat verder deur die NKW en WVB versterk en beklemtoon word. Die gewonetaalpraktyk en gemeenskapsvertaling, as twee komplementerende studievervelde, probeer hierdie sosiale beginsel van doeltreffende kommunikasie nastreef en verwesenlik.

Hierdie studie probeer die beginsels van beide hierdie twee studievervelde versoen en toepas op 'n bankdokument wat as 'n voorbeeldteks vir die doeleindes van hierdie studie gebruik is. Die bepalinge en voorwaardesdokument is in hoofstuk 4 aan die hand van gewone taal- en gemeenskapvertalingsbeginsels hervertaal. In hoofstuk 5 is hierdie hervertaling geannoteer om te boekstaaf watter aanpassings en ingrypings op die oorspronklike vertaling aangebring is om dit moontlik meer verstaanbaar en toeganklik te maak. Die annotasie in hoofstuk 5 is aan die hand van 17 kategorieë uitgevoer. Hierdie kategorieë is saamgestel uit Cornelius (2012) se navorsing en die Federal Plain Language Guidelines (PLAIN) (2011) se riglyne rakende gewonetaal. Die annotasie put ook uit Lesch (2012) se norme vir gemeenskapsvertaling. Die doel van die annotasie is ook om aan te dui watter mikro- sowel as makrovlakaspekte van Afrikaanse regstaal in dié spesifieke Nedbank-dokument, die leketeksontvanger se begrip kan belemmer, en hoe die hervertaling te werk gegaan het om daardie aspekte van regstaal te omseil om 'n vertaling te skep wat meer toeganklik, verstaanbaar en minder intimiderend is.

Die vertaler het probeer om alternatiewe konstruksies te gebruik om die leesbaarheid en verstaanbaarheid van die teks te verhoog. Die aanpassings wat in die hervertaling aangebring is, wissel van eenvoudiger taalgebruik, die gebruik van wit spasie om meer ruimte in die dokument in te bou tot die gebruik van vraagopskrifte om die dokument meer interaktief en persoonlik te maak. Die gewonetaalomskrywing in die NKW en WVB maak ook melding van dokumentontwerp-aspekte juis omdat die gebruik van

gewonetaal nie net beteken dat die taalgebruik vereenvoudig moet word nie, maar dat die ontwerp van 'n dokument as 'n geheel ook bepaal of 'n dokument verstaanbaar en toeganklik is. Gewone taal is veel meer as net eenvoudiger woorde en korter sinne, en daarom is daar aanpassings op ontwerpvlak ook aangebring - onder andere die gebruik van vertikale lysse, 'n eenvoudiger numeringstelsel en logiese plasing van inligting om kruisverwysings te verminder.

3. Aanbevelings

Volgens Cornelius (2012) is daar nog 'n groot mate van teenkanting in die verbruikersektor oor die gebruik van gewonetaal in verbruikersdokumente. Daar is tans nog 'n groot gaping tussen die wetgewing oor die gebruik van gewonetaal in verbruikersdokumente, en die werklike nakoming van daardie wetgewing. In hoofstuk 3 word die gewonetaalbepalings, soos dit in die wetgewing uiteengesit is, breedvoerig bespreek, en hoe dit in die bankwese toegepas word, of die nie-toepassing daarvan.

In ooreenstemming met Cornelius (2012 & 2016) beveel ek ook aan dat maatskappye 'n daadwerklike poging moet aanwend om die wetgewing met meer doeltreffendheid en sukses toe te pas, soos om personeel op te lei en bewus te maak van die voordele wat die gebruik van gewonetaal inhou. In die oorspronklike Afrikaanse vertaalde dokument word daar nie juis 'n poging aangewend om die dokument meer toeganklik en verstaanbaar te maak nie. Die dokument is beknop, die lettergrootte is te klein, daar is 'n gebrek aan die strategiese gebruik van wit spasie, die sinne is te lank, en die oormatige gebruik van kwalifikasies en voorwaardes dwarsdeur die dokument, plaas 'n ekstra las op die kognitiewe prosessering van die dokument in sy geheel. Die bestaande Afrikaanse vertaling is in ooreenstemming met die Engelse teks wat dus 'n vorm van parallelle vertaling is. (Sien hoofstuk 2 vir die bespreking oor die verskillende vertaalbenaderings.)

Vir die doeleindes van hierdie spesifieke studie, is die hervertaling van die bepalings en voorwaardes vir 'n lopende rekening nie op werklike verbruikers getoets nie. Die aanbeveling is om die hervertaling met werklike verbruikers te toets, en dan die resultate en terugvoer van die verbruikers moontlik as 'n riglyn te gebruik om hopelik die bankwese te motiveer om daadwerklike pogings aan te wend om die gewonetaalinisiatief te verwesenlik. Deur toetsing kan riglyne gebied word om

standaarde te bepaal vir die gebruik van gewone taal in verbruikersdokumente (Cornelius 2012). Toetsing vergroot die kanse op doeltreffende kommunikasie. Dit is maklik om te argumenteer dat die gebruik van gewonetaal tegnieke leesbaarheid en toeganklikheid bevorder, maar toetsing gee die bewyse daarvoor.

Verbruikers moet ingelig word van hulle reg om verbruikersdokumente in verstaanbare gewone taal te ontvang, en maatskappye en organisasies moet nie net daarna streef om slegs die wetgewing na te kom nie, maar ook om verbruikers te bemagtig. Só kan demokrasie en transformasie deur taalgebruik verwesenlik word.

Die gebruik van gewone taal kan waardevolle voordele inhou vir organisasies en maatskappye indien dit met die nodige erns aangepak word, en daadwerklike pogings aangewend word om die wetgewing met doeltreffendheid toe te pas. Voordele wat die gebruik van gewone taal kan inhou is, onder andere, verbruikersbevrediging, verbruikersbemagtiging en die bevordering van ingeligte besluitneming (Cornelius, 2012: 428).

4. Samevatting

Gewonetaal- en gemeenskapsvertaalpraktyk, is beide redelik resente verskynsels in Suid-Afrika. Met die implementering van wetgewing word hierdie twee praktyke verder versterk, en behoort die taalgebruik in die verbruikersektor prioriteit te geniet om hopelik die wanbalans tussen diensverskaffer en verbruiker uit te wis. Laasgenoemde kan slegs realiseer indien maatskappye en organisasies beide die nakoming van die wetgewing én die verbruikers as prioriteite beskou.

Bronnelys

- Baker, M & Saldanha, G. 2009. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Derde Uitgawe. Routledge. Londen.
- Bassnett, S & Lefevere, A. 1998. *Constructing cultures. Essays on literary translation*. Groot Brittanje: Cromwell Press.
- Bhatia, V. K. 1993. *Analysing genre: Language use in professional settings*. Londen: Longman.
- Bowen, B. A., Duffy, T., & Steinberg, E. R. 1991. Analyzing the various approaches of plain language laws. In E. R. Steinberg (Ed.), *Plain language principles and practice* (pp. 19–29). Wayne State University Press.
- Burt, C. 2009. 'Laws set the framework for plain language in South Africa'. *Clarity* 62: 41-45.
- Byrne, J. 2006. *Technical translation. Usability strategies for translating technical documentation*. Springer: Nederland.
- Catford, J. C. 1965. *A linguistic theory of translation. An essay in Applied Linguistics*. Oxford University Press. Oxford.
- Cheek, A. 2010. 'Defining plain language'. *Clarity* 64: 5-15.
- Cluver, A. 1992. 'Trends in the changes of translating domains: an overview'. In: Kruger, A. (red.). 1992. *Changes in translating domains*. Pretoria: Unisa. 5-10.
- Coetzee, W. 2009. *Language errors in the use of English by two different dialect groups of Afrikaans first-language speakers employed by Nedbank: An analysis and possible remedy*. [Ongepubliseerde tesis]. Universiteit Stellenbosch.
- Combrink, J. 1995. *Hoe om paragrawe te skryf*. Kaapstad: Tafelberg.
- Cornelius, E. 2010. 'Plain language as alternative textualisation'. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* 28(2): 171-183.

- Cornelius, E. 2012. *'n Linguistiese ondersoek na die verstaanbaarheid van verbruikersdokumente vir die algemene Afrikaanssprekende publiek*. [Ongepubliseerde proefskrif]. Universiteit van Johannesburg.
- Cornelius, E. 2015. 'Defining 'plain language' in contemporary South Africa'. *Stellenbosch Papers in Linguistics* 44: 1-18.
- Cornelius, E. 2016 *Five years down the line: appraising the plain Language project in the banking sector in South Africa*, Referaat gelewer by LSSA/SAALA/ SAALT kongres 2-7 Julie 2016.
- Cornelius, E. 2016. 'An appraisal of plain language in the South African banking sector'. *Stellenbosch Papers in Linguistics*. 46: 25-50.
- Felker, D. B., Pickering, F., Charrow, V. R., Holland, V. M & Redish, J.C. 1981. *Guidelines for document designers*. Washington: American Institutes for Research.
- Gibbons, J. 2003. *Forensic Linguistics: An introduction to language in the justice system*. Oxford: Blackwell.
- Habermas, J. 1984. *The theory of communicative action. Reason and the rationalization of society*. Blackwell Uitgewers. Verenigde Koningryk.
- Harris, L, Kleinmann & Mowat, C. 2010. 'Setting plain language standards'. *Clarity*. 64:16-25.
- House, J. 1997. *A model for translation quality assessment: a model revisited*. Gunter Narr Verlag Tübingen.
- Jianlin, Z. 2007. *On translation variation theory*. [Ongepubliseerde tesis]. Ningxia Universiteit.
- Kahn, E. 2001. 'Plain English in law and commerce in South Africa'. *Clarity* 46: 3-5.
- Kimble, J. 1992. 'Plain English: A charter for clear writing. Part one'. *Michigan Bar Journal*. 1064-1067.
- Kimble, J. 1992. 'Plain English: A charter for clear writing. Part two'. *Michigan Bar Journal*. 1190-1194.

- Kimble, J. 1996. 'Notes toward better legal writing'. *Michigan Bar Journal*. 1072-1075.
- Knight, P. 2006. 'Clarity for South Africa's credit consumers'. *Clarity*. 56: 19-21.
- Lane, W. 2001. 'South African banks must use plain language'. *Clarity* 46: 6.
- Lesch, H. 1996. 'Wie gebruik 'n OTM?' *SAVI-Bulletin*.(6): 9.
- Lesch, H. 1999. *Gemeenskapsvertaling in Suid-Arika. Die konteks van die ontvanger as die nomeringsbeginsel*. [Ongepubliseerde doktorsale proefskrif]. Universiteit van Wes-Kaap.
- Lesch, H. 2005. 'Societal factors and translation practice'. *Perspectives: Studies in Translatology*. (12)4. *Brittanje: Multilingual Matters*. 266 – 267.
- Lesch, H. 2005. 'The scope of language services in an emerging multilingual country'. *Translating Today Magazine*. (3): 16-19.
- Lesch, H. 2009. 'Die ontvanger as nomeringsbeginsel vir die lesergerigte vertaalteks'. *Acta Academia*. 41(1): 144-163.
- Lesch, H. 2012. *Gemeenskapsvertaling in Suid-Arika. Die konteks van die ontvanger as die nomeringsbeginsel*. Stellenbosch: AFRICAN SUNMeDIA.
- Lesch, H. 2014. 'Vertaalpraktyke in die sosiale media: 'n verbeterde vertaalteks vir 'n virtuele gemeenskap?' *Tydskrif vir Geesteswetenskappe*. 54(1): 130-142.
- Luttig, L. 2003. *Die tekskwaliteit van vertaalde mediese tekste met Afrikaans as doeltaal*. [Ongepubliseerde MA-tesis]. Universiteit Stellenbosch.
- Meintjes, L. 1992. 'Translation for empowerment and democracy'. In: Kruger, A. (red.). 1992. *Changes in translating domains*. Pretoria: Unisa. 14-18.
- Nasionale Kredietwet 34 van 2005.
- Nida, E & Taber, C.R. 1982. *The theory and practice of translation*. United Bible Societies: E. J. Brill.

- Nida, E. 1964. *Toward a science of translating with special reference to principles and procedures involved in bible translation*. Nederland: E.J. Brill.
- Nord, C. 1992. 'Text analysis in translation training'. In: Dollerup, C & Loddegaard, A. (reds.) *Teaching translation and interpreting: training talent and experience*. Amsterdam: Benjamins. 39-48.
- Nord, C. 1997. *Translation as a purposeful activity. Functionalist approaches explained*. Manchester. St. Jerome.
- Nord, C. 2005. *Text analysis in translation: theory methodology and diactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Tweede Uitgawe. Amsterdam: Rodopi.
- Nord, C. 2006a. *Translation as purposeful activity. A prospective approach*. Duitsland: University of Applied Science of Magdeburg-Stendal.
- 2006b. 'Translating for communicative purposes across culture boundaries'. *Journal of Translation Studies*. 9(1): 43-60.
- Pienaar, M & Slabbert, S 2002. 'Determining the appropriate code in a South African business environment'. *Southern African Linguistics & Applied Language Studies*: 2002 20(4): 263-270).
- Pienaar, M. 2006a. 'Die sekuriteitswag, my finansiële adviseur'. *Tydskrif vir Taalonderrig*. 43(1): 135-145.
- Pienaar, M. 2006b. 'The use of plain language – not that simple'. *Tydskrif vir Taalonderrig*. 36(1&2): 146-150.
- PLAIN (Plain Language Action and Information Network). 2011. *Federal Plain Language Guidelines*. Maart 2011; Hersiening, 1, Mei 2011. Beskikbaar by: <http://www.plainlanguage.gov/howto/guidelines/bigdoc/fullbigdoc.pdf> (Toegang op 23 Oktober 2017).
- Pym, A. 2011. 'Translation research terms: A tentative glossary for moments of perplexity and dispute' in Pym, A (reds.). *Translation research projects 3*. Tarragona: Intercultural Studies Group. 75-110.

- Rodrigues, T. 2002. 'Die vertaler as bemagtigingsagent: 'n gevallestudie'. *Literator* 23(3): 33-61.
- Schraver, K., A. 1997. *Dynamics of document design*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Serón-Ordóñez, I. 2016. 'Financial translation, neglected field: The case study of the Key Information document'. *Translation and translanguaging in multilingual contexts*. 2(1). John Benjamins: 5-25.
- Siegrühn, A. 1992. 'Community Translation'. In: Kruger, A. (red.) 1992. *Changes in the translating domains*. Pretoria: Unisa. 33-35.
- Snell-Hornby, M. 1988. *Translation Studies. An integrated approach*. Amsterdam: John Benjamins.
- StatsSA, 2016. Sensus 2016. *Huishoudelike opname*. Pretoria.
- Suid-Afrikaanse Bankraad. 2003. *Kode van Bankpraktyk van 2003*. Marshalltown: Suid-Afrikaanse Bankraad.
- Taibi, M. 2011. 'Public Service Translation' in K Malmkjaer and K. Windle (reds) *The Oxford Handbook of Translation Studies*, Oxford: Oxford University Press. 214-227.
- Taibi, M. en Ozolins, U. 2016. *Community Translation* London: Bloomsbury.
- Van Schouwenburg, R. B. 2004. *Die implementering van taalbeleid aan finansiële instellings*. [Ongepubliseerde MA-tesis]. Randse Afrikaanse Universiteit.
- Vermeer, H. 1986. 'Skopos and commission in translational action'. In: Chesterman, A. (red.). *Readings in Translation Theory*. Helsinki: Oy Finn Lectura. 173-187.
- Viljoen, F. en Nienaber, A (reds) 2001. *Plain legal language for new democracy* Pretoria: Protea Book House.
- Wet op Verbruikersbeskerming 68 van 2008.

Addendum A: Die oorspronklike Engelse teks

TERMS AND CONDITIONS OF TRANSACTIONAL CURRENT ACCOUNT

1. DEFINITIONS

In these terms and conditions, unless the context requires otherwise:

- 1.1. **'the account'** means the client's transactional current account to which these terms and conditions apply.
- 1.2. **'the Act'** means the National Credit Act, 34 of 2005, as amended from time to time, if applicable.
- 1.3. **'the agreement'** means the agreement between the parties as constituted by these terms and conditions, read together with the application, the relevant product specification and pricing brochure (as amended from time to time) and, if applicable, the subsequent agreement with the client pertaining to the rates, fees, costs and charges (as amended from time to time).
- 1.4. **'ATM'** means automated teller machine.
- 1.5. **'the bank'** means Nedbank Limited, registration number 1951/000009/06, with registered address Nedbank 135 Rivonia Campus, 135 Rivonia Road, Sandown, Sandton, 2196 and postal address PO Box 1144, Johannesburg, 2000.
- 1.6. **'card'** means the relevant magnetic-strip or chip bank card issued to the client, which at the discretion of the bank may or may not include a Nedbank Maestro debit card, a Nedbank Visa Electron card, a Nedbank or MasterCard cheque card, a Nedbank garage debit card, a Nedbank ATM card, a Nedbank MasterCard debit card or Nedbank Visa debit card.
- 1.7. **'card transaction'** means any commercial transaction, including purchases, payments, interaccount transfers, services, cash withdrawals or deposits made:
  - 1.7.1. with the card from the account by using an ATM or SST or other electronic device; or
  - 1.7.2. by furnishing the card to a merchant or supplier.
- 1.8. **'chip'** means the integrated circuit that is embedded in a plastic card and which is designed to perform processing and/or memory functions.
- 1.9. **'CHIP & PIN card'** means a plastic card, commonly called a chip card, with an embedded chip that communicates information to a point-of-transaction terminal.
- 1.10. **'the client'** means the applicant whose details are set out in the application form.
- 1.11. **'delivery'** and **'deliver'** mean that, in terms of any notice required to be given to the client and/or the bank, such notice may only be given in writing and must be delivered to the client and/or the bank by way of hand delivery or prepaid registered post or fax or telegram or email or SMS. If delivered by hand, the notice will be deemed to have been received on the date of delivery. If delivered by prepaid registered post, the notice will be deemed to have been received within seven days of the posting date, unless the contrary is proved. If sent by fax, the notice will be deemed to have been received on the date of confirmation of the successful transmission of the fax as evidenced by a transmission report and/or slip. If delivered by telegram, the notice will be deemed to have been received within seven days after the telegram was sent, unless the contrary is proved. If sent by email, the notice will be deemed to have been received on the day of transmission, unless the contrary is proved. If sent by SMS, the notice will be deemed to have been received on the day of transmission, unless the contrary is proved.
- 1.12. **'dormant account'** means an account that has had no client-initiated debit or credit transactions for such period as the bank, at its reasonable discretion, may determine from time to time.
- 1.13. **'interest rate'** means the interest rate that appears in this agreement, being the variable interest rate that applies to the agreement initially, which rate is subject to change as provided for in this agreement.
- 1.14. **'the parties'** means the bank and the client.
- 1.15. **'PIN'** means personal identification number. This is a secret number selected by the client and which only the client knows. This number must be encoded on the card by the bank and is used as a means of user identification. The card must be encoded with a PIN before the client will be able to withdraw and deposit money and otherwise use the card at such compatible ATMs, SSTs, point-of-sale terminals and other electronic devices as the bank may advise from time to time.
- 1.16. **'pricing brochure'** means the latest, effective leaflet or any other source of information, furnished to the client, stipulating the items that attract fees, costs and charges and, in addition, the corresponding fees, costs and charges levied for such items and the effective date of the pricing brochure.
- 1.17. **'product brochure'** means the latest, effective leaflet or any other source of information as published by the bank that contains a list of products offered by the bank and the corresponding product specifications.
- 1.18. **'product specifications'** means specific features of products offered by the bank, including minimum deposits, minimum balances, interest rates, costs, charges, fees and service fees.
- 1.19. **'SST'** means self-service terminal.

2. USE OF CARDS

- 2.1. The client and/or its authorised representative must immediately on receiving the card sign the card on its reverse with a non-erasable ballpoint pen.
- 2.2. Subject to product specifications, the client may operate the account through access to electronic banking services, which include services at an ATM, SST and a point-of-sale device, as well as by telephone banking services and internet banking services.
- 2.3. The client and/or its authorised representative will have access to ATMs or SSTs by using the card together with a PIN.
- 2.4. It is important that the client's card is not used fraudulently. The client must therefore:
  - 2.4.1. take proper care of the card and the card number and take all reasonable steps to prevent it from being lost, stolen and/or used wrongfully;
  - 2.4.2. ensure that any record of the PIN is kept separate from the card and in a safe place;
  - 2.4.3. never tell anybody who offers to help, including any bank employee, the PIN;
  - 2.4.4. never write down or record the PIN; and
  - 2.4.5. not allow anyone to obtain knowledge of the PIN.
- 2.5. When the client has received the card, the bank will, where applicable, encode the card with a PIN, which will give the client the right to deposit and/or withdraw cash and/or make use of services by means of the card at a compatible ATM, SST or other electronic device.
- 2.6. By keeping and/or using the card the client accepts all these terms and conditions in respect of the use of the card.
- 2.7. The client may not cede or delegate any of his rights or obligations in respect of the card or its use.
- 2.8. The card is valid from the time it is issued or from the first day of the 'valid from' date on the card, as the case may be, until it expires or until the account is closed by either the client or the bank for whatever reason.
- 2.9. The bank is the owner of the card and, when the account is closed for whatever reason, the client must give the card back to the bank (or to any person who is authorised to act on the bank's behalf).
- 2.10. If the card, or the client's card number or PIN:
  - 2.10.1. is lost, stolen or used wrongfully; or
  - 2.10.2. is used by any person other than the client;
 the client must notify the bank immediately by calling the number provided on the client's statement or on the client's card itself. The client must also notify the bank immediately if anyone obtains knowledge of his PIN or if he has reason to believe or suspect

that this has happened. The client will be provided with a reference number during the telephone call. It is important that the client keeps a record of the reference number as he must be able to give it to the bank whenever requested to do so. The client must confirm the verbal notification by sending the bank written confirmation thereof, stating the reference number, within 24 hours after the verbal notification. The client will be liable for and must repay the bank all amounts the bank pays or has to pay if the card, card number or PIN is used, unless it has been reported as being lost, stolen or used wrongfully.

- 2.11. The bank may debit the client's account with the amounts of:
- 2.11.1. all transactions carried out by the client by using the card and the PIN; and
  - 2.11.2. all transactions not authorised by the client, but which have been carried out by means of the card and PIN before the bank has had the reasonable opportunity, after the verbal notification in terms of clause 2.10 above, to prevent any further unauthorised transactions.
- 2.12. Except where a transaction is made by means of PIN or is made by mail or telephone order, the client must sign a sales voucher or a refund voucher, as the case may be, each time the card is used or the card number is given to a merchant or supplier. By signing the voucher the client confirms that the information on it is correct. The client will be liable for and must repay the bank for all amounts the bank pays in respect of the client's card transactions. Unless the client has notified the bank that the card has been lost or stolen in terms of clause 2.10, even if the client does not sign the relevant vouchers, the client will still be liable to the bank for such transactions.

ini

- 2.13. The client must comply with all applicable exchange control regulations when the card is used outside the common monetary area. Card transactions made in foreign currencies will be converted into South African rand at an exchange rate determined by the bank and will be shown on the client's statements in South African rand. An additional fee may be payable by the client for such transactions. Such fee will be disclosed in the pricing brochure available from the bank.
- 2.14. The client may not use the card for any unlawful or illegal transaction and it is the client's duty to make sure that a transaction is lawful before the card is used.
- 2.15. The client may not use the card for any payment on behalf of a business or for transactions that in the bank's reasonable opinion are non-personal transactions, unless the client is a juristic person, sole proprietor or trust.
- 2.16. When the client uses an ATM or SST, the client does so at his own risk and the bank will not be held liable for any loss or theft resulting from the use of an ATM or SST or other electronic device.

ini

- 2.17. When making withdrawals at ATMs outside the borders of the Republic of South Africa, the daily withdrawal limit will be different from the daily withdrawal limit at ATMs inside the borders of the Republic of South Africa.
- 2.18. The client authorises the bank (which authorisation may not be cancelled):
- 2.18.1. to pay any purchases or services in respect of which the card or the card number is used and to debit the amount concerned to the client's account;
  - 2.18.2. to debit the client's account with the amount of the sales voucher or any other cash amount withdrawn; and
  - 2.18.3. to make the necessary entries to do the above and to reverse these entries when appropriate.
- 2.19. The bank will in no way be liable to the client if any merchant or supplier does not accept the card or the card number, or if the bank refuses to authorise any card transaction.

ini

- 2.20. If there are any claims or disputes between the client and the merchant or supplier in respect of the nature, quality or quantity of any goods or services obtained by the client from the merchant or supplier or in respect of any other matter, the bank's right to receive payment from the client will not be affected in any way nor will it give anyone a right of setoff or counterclaim against the bank. The client hereby acknowledges that no merchant or supplier is the bank's agent.
- 2.21. If a merchant or supplier refunds a client, the refund will be credited to the client's account only in the event of and once the bank receives a properly issued credit voucher from the merchant or supplier.
- 2.22. The client will not have the right to stop any payment that the bank makes or which the bank is about to make to a merchant or supplier in respect of any transaction, nor will the client have the right to instruct the bank to reverse a payment in respect of a transaction that has already been made, except as may be provided otherwise by statute.

3. USE OF THE ACCOUNT

3.1. The client agrees that:

- 3.1.1. the bank will open a banking account for the client, the type of account and name of which will be indicated by the client by completing the necessary documentation to be provided by the bank;
- 3.1.2. the client will supply the bank with the details of the signing arrangement on the account in the format of or similar to the document to be provided by the bank;
- 3.1.3. the bank will be advised of all changes in signing arrangements;
- 3.1.4. the bank is authorised to pay all cheques, promissory notes, bills of exchange and other negotiable instruments payable at the bank, purporting to be drawn, made or accepted by or on behalf of the client;
- 3.1.5. the bank is authorised to debit the above instruments to the account, whether the account is in credit or otherwise;
- 3.1.6. the bank is authorised to receive and deposit any cheque to the account, but that the proceeds will be considered as cleared only when the cheque has been honoured. All cheque deposits are subject to a clearance period, which normally is seven business days, but which may vary;
- 3.1.7. the bank is authorised to accept any instruction by fax or other electronic means and to treat such instructions as above; and
- 3.1.8. the use and handling of the account are subject to such arrangements as the bank may have in regard to the implementation of the magnetic ink character recognition system as coupled with the Automated Clearing Bureau.

4. RESTRICTED ACCOUNTS

- 4.1. If the client cannot provide the bank with acceptable documentation that serves as proof of the client's residential address, the client's account will be subject to the following restrictions:
- 4.1.1. the client may not hold more than one account with the bank;
  - 4.1.2. the maximum balance of the account may not be more than R25 000; and
  - 4.1.3. no withdrawal, payment or transfer from the account may exceed R5 000 a day or R25 000 month.
- 4.2. If the client does not adhere to the limits set out in clause 4.1 above, the bank will freeze or close the account immediately, without giving the client prior notice. There will be no transacting capability on the account if the account is frozen or closed.
- 4.2.1. If the bank has frozen or closed an account, the client must approach the bank to make necessary arrangements.

5. INTEREST RATE

Nedbank Limited Reg No 1951/000009/06, VAT Reg No 4320116074, Nedbank 135 Rivonia Campus, 135 Rivonia Road, Sandown, Sandton, 2196, South Africa. We subscribe to the Code of Banking Practice of The Banking Association South Africa and, for unresolved disputes, support resolution through the Ombudsman for Banking Services. We are an authorised financial services provider. We are a registered credit provider in terms of the National Credit Act (NCR Reg No NCRCP16).

- 5.1. The bank will not have to pay interest on any account, unless it was specifically agreed in writing.
- 5.2. Where applicable, interest will accrue to credit balances.
- 5.3. Where applicable, interest on credit balances will be calculated on the end-of-day balance and will accrue and be capitalised on a monthly basis.
- 5.4. Interest rates on credit balances will be the rates specified in the product specifications as stipulated in the product brochure, levied in accordance with the type of account indicated by the client or, if applicable, the rates as subsequently agreed with the client.
- 5.5. An income tax certificate (IT3b certificate) will be issued to the client in respect of an account where the interest earned for the tax year was equal to or more than the prescribed amount in terms of the Income Tax Act.
- 5.6. Debit interest at the maximum interest rate for credit facilities, as prescribed from time to time in the regulations promulgated in terms of the Act, will accrue to the account if the end-of-day balance is a debit balance or, if applicable, the rate as subsequently agreed with the client.
- 5.7. The bank may change the interest rates on credit balances at any time and will reasonably endeavour to give prior notice of the changes in interest rates. If the client does not receive such prior notice, the bank will not be prevented from adjusting the interest rate.
- 6. CALCULATION AND PAYMENT OF INTEREST ON DEBIT BALANCES**
- Interest on debit balances will be reckoned from the date on which the account goes into debit and is calculated daily on the basis of a year of 365 days, whether or not the year is a leap year, and is debited monthly in arrear. Any interest not paid on or before the due date for the payment thereof will bear further interest at the rate applicable to this agreement.
- 7. WITHDRAWALS**
- 7.1. Funds are available on demand, subject to the following limits:
- 7.1.1. daily withdrawal limits at ATMs;
  - 7.1.2. withdrawal limits at teller terminals;
  - 7.1.3. cheque deposits that have not been cleared; and
  - 7.1.4. product-specific withdrawal limits.
- 8. DEPOSITS**
- 8.1. Subject to product specifications, there is no limit on the number and size of deposits that can be made on the account after the opening deposit has been made.
  - 8.2. If any negotiable instrument is deposited on the account, the proceeds will be credited to the account, but the proceeds will be available as cash only when the negotiable instrument has been honoured. If the negotiable instrument is dishonoured, the account will be debited accordingly and the bank will send the negotiable instrument to the client at his risk.
  - 8.3. The client agrees that cheques will be cleared by the bank through any clearing system used by clearing banks.
  - 8.4. If a cheque deposited by the client is returned unpaid, the bank will inform the client within a reasonable period of time.
- 9. FEES, COSTS AND CHARGES**
- 9.1. The bank is entitled to charge and recover fees, costs and charges as stipulated in the pricing brochure or the fees, costs and charges as later agreed with the client. Such fees, costs and charges will be debited in accordance with the product specifications. The client is entitled to obtain a pricing brochure that contains information regarding the fees, costs and charges at any branch of the bank and the client hereby confirms that he has obtained such a pricing brochure and has read and understood the information contained therein .
- 9.2. The client will be liable for and must pay the bank the fees, costs and charges as stipulated above. The bank is entitled at its reasonable discretion to vary any fee, cost or charge or the items attracting such fees, costs or charges, provided that, in the event that the Act is applicable to this agreement, no such fee, cost or charge will exceed the maximum amount or no such items attracting such fees, costs or charges will exceed the stipulations of the Act, as prescribed from time to time. To the extent that value-added tax is payable in respect of any fee, cost or charge, such fee, cost or charge will be inclusive of value-added tax payable by the client.
- 9.3. In addition, if the act is applicable, the client must pay any:
- 9.3.1. default administration charge imposed by the bank to cover administration costs incurred because the client is defaulting on an obligation under the agreement; and
  - 9.3.2. collection costs that may be charged by the bank in respect of the enforcement of the client's monetary obligations under the agreement (other than a default administration charge); provided that such charges and costs will not (to the extent that the Act applies to the agreement) exceed the maximum default administration charges and collection costs prescribed from time to time in terms of the Act.
- 9.4. Interest at the interest rate applicable to the agreement from time to time will be charged in respect of any fee, cost or charge not paid on or before the due date for payment thereof and this will not prejudice, restrict or in any manner detract from the rights of the bank pursuant to an act of default.
- 9.5. In addition, and to the extent permitted by the Act (where applicable), all amounts that the bank may pay or incur pursuant to the agreement due to the client's default, including any amount actually disbursed by the bank either when collecting any payment owing by the client or when exercising any of its rights arising out of any breach of the client's obligations in terms of the agreement, including legal costs on the attorney-and-client scale (including tracing fees and any collection commission), will be payable by the client to the bank on demand.
- 9.6. When and if applicable, the pricing discount for the Young Professional Bundle will be valid until the client reaches 30 years of age. The qualifying client will benefit from the reduced monthly fee on the Young Professional Bundle until the client does not qualify. The bank will be entitled to charge the full established professional fees once the discount period has ended. The client agrees that the bank is entitled to change the fees automatically on the applicable date.
- 10. GOVERNMENT DUTIES**
- All applicable government levies in respect of the use of the account will be debited to the client's account monthly and paid over to the relevant government body.
- 11. NO RIGHT TO OVERDRAW THE ACCOUNT**
- 11.1. The client must ensure that there are sufficient funds in the account to pay for any debits against the account.
  - 11.2. The account must always have a zero or credit balance. The bank will only grant the client credit if the client applies for a credit facility and this has been approved by the bank subject to separate terms and conditions applicable to the credit facility.
  - 11.3. If the bank has not granted the client a credit facility but the account has a debit balance for whatever reason, the full debit balance will be payable immediately. In such instance the bank will charge its standard fees to the account and interest will be levied on the debit balance in terms of clause 6.
- 12. LIABILITY**
- 12.1. Except where damage or loss is occasioned by the wilful misconduct or gross negligence of the bank (or any person acting for or controlled by the bank), the bank will not be liable to the client for any damage or loss that the client may suffer because:**
- 12.1.1. any person gained unauthorised access to any information or data;
  - 12.1.2. incorrect information was given to any person, including any credit bureau; and
  - 12.1.3. there was a delay, failure or malfunction of any ATM, SST or other device (electronic or manual) that the client uses to carry out card transactions with the card.

Initial

13. ALLOCATION OF PAYMENTS

Each payment made by the client in terms of this agreement will be allocated firstly to any due or unpaid interest charges, secondly to any due or unpaid fees or charges, and lastly in reduction of the capital amount outstanding.

14. TERMINATION

14.1. The client may cancel the agreement without prior notice to the bank, but the bank will, subject to clause 19 hereunder, give reasonable prior notice of its intention to close the account, except where fraud or suspected fraud is occurring or has occurred on the account, in which event the bank may close the account without prior notice.

14.2. On termination of the agreement the client's right to use any card that has been issued to him in respect of the account will terminate. The client must immediately return the card to the bank at the address set out in clause 16. The card must be cut into pieces to prevent further use.

15. CONFIDENTIALITY AND DISCLOSURE OF INFORMATION

15.1. The client's personal information will be treated as confidential and will not be disclosed, except in the following circumstances:

15.1.1. when the bank is legally compelled to do so;

15.1.2. when it is in the public interest to disclose; and

15.1.3. when the bank's interests require disclosure; or when disclosure is made at the client's request or with his written consent.

15.2. If the client holds a restricted account, the bank will report the client's personal information to BankServ for record-keeping purposes and the client expressly agrees thereto.

15.3. The bank may disclose information to credit reference agencies relating to the client's personal debts owed to the bank:

15.3.1. if the client has fallen behind with the repayment of his debt and has not made alternative satisfactory arrangements with the bank. If the amount owed or in arrears is in dispute, this fact will also be disclosed but not the amount itself; or

15.3.2. if the client has given his written consent.

16. ADDRESS FOR LEGAL NOTICE

16.1. The parties choose as their addresses for the purposes of the agreement:

the bank: Nedbank 135 Rivonia Campus, 135 Rivonia Road, Sandown, Sandton.

the client: the last known physical address supplied by the client.

16.2. Any legal process to be served on any party may be served at the address specified for such party in clause 16.1 and such party chooses that address as its address for legal notice for all purposes under the agreement.

16.3. Any notice or other communication to be given to any party in terms of the agreement will be valid and effective only if it is given in writing.

16.4. A notice to any party that is delivered to the party by hand at the address specified for such party in clause 16.1 will be deemed to have been received on the day of delivery, provided it was delivered to a responsible person during ordinary business hours.

16.5. Notwithstanding anything to the contrary in this clause 16, a written notice or other communication actually received by any party will be adequate written notice or communication to such party even if the notice was not sent to or delivered at the party's chosen address.

16.6. A party may by written notice to the other party change its address or fax number for the purpose of clause 16.1 to any other address (other than a post office box number) or fax number, provided that the change will become effective on the seventh business day after the receipt of the notice.

17. LIMITATION IF THE ACT IS APPLICABLE

17.1. Clauses 18 and 19 hereunder is only applicable if the act is applicable to the agreement.

18. APPLICATION FOR DEBT REVIEW

18.1. Without detracting from or in any manner limiting the bank's right in the event of default, the client's attention is directed to section 86 of the act, which entitles the client, in certain circumstances, to apply to a debt counsellor in the prescribed manner and form to have the client declared overindebted.

18.2. An application in terms of section 86 of the act may not be made in respect of, and does not apply to, this agreement if at the time such application is made the bank has, under this agreement, proceeded to take the steps contemplated in clause 19 to enforce this agreement.

18.3. A debt counsellor who has accepted an application in terms of section 86 must determine in the prescribed manner and within the prescribed time whether the client appears to be overindebted.

18.4. Depending on the findings of the debt counsellor, the application may be rejected or it may be recommend that the client and the respective credit providers voluntarily consider and agree on a plan of debt rearrangement or, if the debt counsellor concludes that the client is overindebted, a proposal may be issued recommending that the magistrate's court makes an order with regard to the question of any plan or debt rearrangement, as contemplated in section 86(7) of the act.

18.5. If a recommendation by a debt counsellor is accepted by the client and each credit provider, such recommendation must be recorded in the form of an order and, if it is consented to by the client and each credit provider concerned, filed as a consent order by the debt counsellor in terms of section 13B of the act.

18.6. If a debt counsellor rejects an application contemplated in section 86(7)(a) of the act, the client, with the leave of the magistrate's court, may apply directly to the magistrate's court, in the prescribed manner and form, for an order contemplated in terms of section 86(7)(c).

18.7. If the client is in default under this agreement and this agreement is being reviewed in terms of section 86 of the Act, the bank may give notice to terminate the review in the prescribed manner to the client, the debt counsellor and to the National Credit Regulator contemplated in the act. Such notice may be given at any time at least 60 business days after the date on which the client applied for the debt review.

18.8. If the bank gives notice to terminate a review as contemplated in terms of clause 17.7 and proceeds to enforce this agreement in terms of clause 18, the magistrate's court hearing the matter may order that the debt review resume on any conditions the court considers to be just in the circumstances.

19. EVENTS OF DEMAND

19.1. The following will be events of demand, each of which will be severable and distinct from the others:

19.1.1. if the client fails to conduct the account in a manner acceptable to the bank;

19.1.2. if the client allows the account to become overdrawn and fails to rectify such excess on demand;

19.1.3. if the client breaches any condition contained in this agreement, or breaches a condition of any other agreement with the bank (which breach will constitute a breach of this agreement);

19.1.4. if the client commits an act of insolvency, or an act similar to an act of insolvency, as defined in the Insolvency Act of 1936 (as amended) or an act defined in terms of section 344 of the Companies Act of 1973 (as amended), if applicable;

19.1.5. if the client is unable or ceases for any reason whatsoever to conduct the business carried on by it in an ordinary and regular manner, if applicable;

19.1.6. if any material assets of the client are attached under writ of execution; or

19.1.7. if the client is voluntarily or compulsorily placed under judicial management, is sequestrated or has his estate wound up, or enters into any compromise, composition or arrangement with its creditors or any class thereof.

19.2. Where an event of demand occurs, the bank may (without limiting any other right the bank may hereby or otherwise acquire) claim immediate repayment of all amounts owing under the agreement from whatever cause arising in connection therewith, and all such amounts will immediately become due and payable, together with interest calculated at the applicable rate and levied as agreed in terms hereof.

- 19.3. No indulgence or extension of time granted by the bank to the client may be deemed to be a waiver of any of the bank's rights.
- 20. REQUIRED PROCEDURE BEFORE DEBT ENFORCEMENT**
- 20.1. If the client is in default under this agreement, the bank may:
- 20.1.1. bring the default to the notice of the client in writing and propose that the client refer this agreement to a debt counsellor, alternative dispute resolution agent, consumer court or ombud with jurisdiction, with the intent that the parties resolve any dispute under this agreement or develop and agree on a plan to bring the payments under this agreement up to date, and the bank may not commence any legal proceedings to enforce this agreement before such notice has been given; or
  - 20.1.2. in circumstances where this agreement is being reviewed in terms of section 86 of the Act, give notice to terminate the review in the prescribed manner to the client, the debt counsellor and the National Credit Regulator at any time at least 60 business days after the date on which the client applied for debt review, provided that the requirements set out in this subclause will not apply in circumstances where this agreement is subject to a debt restructuring order or to proceedings in a court that could result in such an order.
- 20.2. The bank may approach the court for an order enforcing this agreement only if, at that time, the client is in default and has been in default under this agreement for at least 20 business days and:
- 20.2.1. at least 10 business days have elapsed since the bank delivered a notice to the client as contemplated in clause 20.1.1;
  - 20.2.2. in the case of a notice contemplated in clause 20.1.1, the client has -
    - 20.2.2.1. not responded to that notice; or
    - 20.2.2.2. responded to the notice by rejecting the bank's proposals.
- 20.3. Despite any provision of law or contract to the contrary, in any proceedings commenced in a court in respect of this agreement, the court may determine the matter only if the court is satisfied that:
- 20.3.1. the procedures contemplated in clause 20.2 have been complied with;
  - 20.3.2. there is no matter arising under this agreement, and pending before the National Consumer Tribunal established by section 26 of the Act, that could result in an order affecting the issues to be determined by the court; and
  - 20.3.3. the bank has not approached the court -
    - 20.3.3.1. during the time that the matter was before a debt counsellor, alternative dispute resolution agent, consumer court or the ombud with jurisdiction;
    - 20.3.3.2. despite the client having -
      - 20.3.3.2.1. agreed to the proposal made in terms of section 129(1)(a) of the Act and acted in good faith in fulfilment of that agreement;
      - 20.3.3.2.2. complied with an agreed plan as contemplated in section 129(1)(a) of the Act; or
      - 20.3.3.2.3. brought the payments under this agreement up to date, as contemplated in section 129(1)(a) of the Act.
- 20.4. In any proceedings contemplated in section 130 of the Act, if the court determines that:
- 20.4.1. this agreement is subject to a pending debt review in terms of part D of chapter 4 of the Act, the court may -
    - 20.4.1.1. adjourn the matter, pending a final determination of the debt review proceedings;
    - 20.4.1.2. order the debt counsellor to report directly to the court, and thereafter make an order contemplated in section 85(b) of the Act; or
    - 20.4.1.3. if the agreement is the only credit agreement to which the client is a party, order the debt counsellor to discontinue the debt review proceedings, and make an order contemplated in section 85(b) of the Act;
  - 20.4.2. there is a matter pending before the tribunal referred to in clause 20.3.2, as contemplated in section 130(3)(b) of the Act, the court may -
    - 20.4.2.1. adjourn the matter before it, pending a determination of the proceedings before the said tribunal; or
    - 20.4.2.2. order the said tribunal to adjourn the proceedings before it, and refer the matter to the court for determination; or
  - 20.4.3. the agreement is either suspended or subject to a debt rearrangement order or agreement and the client has complied with that order or agreement, the court must dismiss the matter.
- 20.5. The provisions of this clause will only apply to the agreement to the extent that the agreement is subject to the act.
- 21. JURISDICTION**
- At the option of the bank any claim arising hereunder may be recovered in any magistrate's court having jurisdiction, irrespective of the amount of the claim, and the client hereby consents to the jurisdiction of that court.
- 22. STATEMENTS**
- 22.1. Subject to such an option being available, a statement reflecting all the debit and credit entries as well as the total debit or credit balance, as the case may be, will, on a regular basis and in accordance with product specifications, be mailed to clients who have exercised the option.
  - 22.2. At the sole discretion of the bank an additional cost may be levied against the client's account for receiving mailed statements.
  - 22.3. If the client has not opted to receive mailed statements, a statement printout may be obtained at the client's branch, at an SST, over the internet or through telephone banking, if and when required.
  - 22.4. In the event of overdrawn accounts and if the Act is applicable to the agreement, the bank will provide the client with a statement of account as prescribed by the Act.
  - 22.5. Unless otherwise agreed in writing with the client, the bank will provide the client with a monthly statement by post or electronic mail in accordance with the requirements of the Act.
  - 22.6. Statements should be checked for accuracy by the client as soon as they are received, and any discrepancies must be reported to the bank within 30 days of receipt of the statement.
  - 22.7. In the event of a dispute with regard to the items appearing on the statement the bank's records will be proof on the face of it.
- 23. DORMANT ACCOUNTS**
- 23.1. An account will become dormant if the client has not performed any debit or credit transactions on his account for such a period as the bank, at its discretion, may determine from time to time.
  - 23.2. The client will not be able to transact on a dormant account unless he provides proof of his identity, in which event the account may be reactivated.
  - 23.3. The bank may, after written notification to the client, at its sole discretion close an account that has been dormant for such a period as the bank may determine from time to time.
  - 23.4. The bank will, 60 days prior to closing the dormant account, send a letter to the client's address, informing the client that the account will be closed.
  - 23.5. Once the dormant account is closed, no interest will accrue to the account.
- 24. CLIENT'S RIGHTS**
- 24.1. To the extent that the Act is applicable to this agreement, the client has the right to:
    - 24.1.1. resolve a complaint by way of alternative dispute resolution;
    - 24.1.2. file a complaint with the National Credit Regulator; or
    - 24.1.3. make an application to the tribunal, provided that any such right is exercised in accordance with the Act.

24.2. The **National Credit Regulator** can be contacted at

Tel: +27 (0)11 554 2600/0860 627 627
 Fax: +27 (0)11 554 2871
 Email: info@NCR.org.za
 Physical address: 127 15th Road, Randjies Park, Halfway House, 1685
 Postal address: PO Box 209, Halfway House, 1685

24.3. The **National Consumer Tribunal** can be contacted at:

Tel: +27 (0)12 683 8140
 Fax: +27 (0)12 663 5693
 Email: Registry@nct.org.za
 Physical address: Ground Floor, Block B, Lakefield Office Park, 272 West Avenue, cnr West Avenue and Lenchen Avenue North, Centurion
 Postal address: Private Bag X110110, Centurion, 0046

24.4. The **Ombud for Banking Services** can be contacted at:

Tel: 0860 800 900/+27 (0)11 712 1800
 Fax: +27 (0)11 483 3212
 Email: info@obssa.co.za
 Physical address: 1st Floor, Houghton Place, 51 West Street, Houghton
 Postal address: PO Box 87056, Houghton, 2041

24.5. The client may dispute all or part of any particular credit or debit entered on the account in terms of the agreement by delivering a written notice to the bank, whereupon the bank will give the client written notice either explaining the entry in reasonable detail or confirming that the statement was in error either in whole or in part, and setting out the revised entry.

24.6. To the extent that the Act applies to this agreement, the bank will advise the client in terms of the Act before any prescribed adverse information concerning the client is reported to a credit bureau and will provide a copy of that information to the client on written request.

25. CREDIT BUREAU INFORMATION

25.1. To the extent that the Act is applicable to the agreement, the bank hereby informs the client that it supplies consumer credit information to the credit bureaus, and in this regard:

- 25.1.1. the client confirms that the bank may transmit to the credit bureaus data about the application, opening and termination of an account by the client;
- 25.1.2. the client acknowledges that information on non-compliance with the terms and conditions of the agreement is transferred to the credit bureaus; and
- 25.1.3. the credit bureaus provide a credit profile and possibly credit scores on the creditworthiness of the client, subject to the credit record.

25.2. The client has the right to have the credit record disclosed and to correct inaccurate information.

25.3. The client may contact the credit bureaus at:

25.3.1. TransUnion

Tel: 0861 886 466/+27 (0)11 214 6000
 Fax: 0866 701 737
 Email: disputeinfo@transunion.co.za
 Physical address: Wanderers Office Park, 52 Corlett Drive, Illovo, Johannesburg, 2000
 Postal address: PO Box 4522, Johannesburg, 2000

25.3.2. Experian (Pty) Ltd (Headoffice)

Tel: 0861 105 665
 Email: info@experian.co.za
 Physical address: Experian House, Ballyoaks Office Park, 35 Ballyclare Drive, Bryanston, 2021
 Postal address: PO Box 98183, Sloane Park, 2152

26. CERTIFICATE

To the extent permitted by the Act, the nature and amount of the client's indebtedness to the bank in terms of the agreement, as well as the interest rate in respect thereof, will at any time be determined and proved by a written certificate purporting to have been signed by a manager of the bank for the time being, whose capacity or authority it will not be necessary to prove, which certificate will, on the mere production thereof, be binding on the client and, on the face of it, be proof of the contents of such certificate and of the fact that such amount is due and payable in any legal proceedings against the client, and will be valid as a liquid document against the client in any competent court.

27. GENERAL TERMS

- 27.1. Before opening an account the bank may follow up references or otherwise satisfy itself of the client's identity and suitability as an accountholder. The bank may refuse to open an account or accept a deposit.
- 27.2. The client agrees that the bank may combine any or all accounts the client may have with the bank, without notifying the client thereof. However, if the bank combines only some of these accounts, the bank will still have the right to claim from the client any amount in respect of an account that is not part of the combined accounts.
- 27.3. These terms and conditions read with the application, the relevant product specification and pricing brochure (as amended from time to time) and, if applicable, the later agreement with the client about the rates, fees, costs and charges (as amended from time to time) will form the whole agreement between the parties in connection with the client's current account.
- 27.4. Product specifications, as amended by the bank from time to time, will apply to the agreement.
- 27.5. Any latitude, indulgence or extension of time granted by the bank to the client will not constitute a novation or waiver of the bank's rights in terms of these terms and conditions. The failure by any party to enforce any provision of the agreement will not in any way affect that party's right to require performance of the provision at any time in the future.
- 27.6. Any amendment of the terms and conditions will not constitute a novation of the agreement or of any previous obligation of the client to the bank.
- 27.7. The client may not cede, assign or otherwise encumber any of his rights or obligations in and to the account (including the funds held therein) without the bank's prior written consent, which consent may be subject to any terms and conditions stipulated by the bank at the bank's sole discretion.
- 27.8. The agreement will be governed in accordance with the laws of the Republic of South Africa.

28. INTERPRETATION

- 28.1. For the purposes of the agreement, unless the context clearly requires otherwise:
  - 28.1.1. the singular includes the plural and vice versa;
  - 28.1.2. a reference to any one gender, whether masculine, feminine or neuter, includes the other two;
  - 28.1.3. any reference to a natural person includes an artificial person and vice versa; and
  - 28.1.4. any word or expression defined in clause 1 and expressed in the singular includes the plural and vice versa, and a cognate expression has a corresponding meaning.

Neobank Limited Reg No 1951/000029/06, VAT Reg No 4320116074, Neobank 135 Rivonia Campus, 135 Rivonia Road, Sandown, Sandton, 2196, South Africa. We subscribe to the Code of Banking Practice of The Banking Association South Africa and, for unresolved disputes, support resolution through the Ombudsman for Banking Services. We are an authorised financial services provider. We are a registered credit provider in terms of the National Credit Act (NCR Reg No NCRCP16).

28.2. All the headings in these terms and conditions are for convenience only and are not to be taken into account for the purposes of interpreting the agreement.

29. ACKNOWLEDGEMENT, CONFIRMATION AND CONSENT

29.1. The client warrants that he has fully and truthfully answered all questions and responded to requests for information by the bank relating to the agreement.

29.2. The client confirms that he understands and appreciates the risks and costs inherent in the agreement, as well as his rights and obligations under the agreement.

29.3. In the event of non-compliance by the client of the qualifying criteria applicable to the account, the client confirms and acknowledges that the bank has the right to migrate the client to an account where the client does meet the qualifying criteria. Such migration will be communicated to the client and the client will be subject to different terms and conditions.

29.4. The client confirms and acknowledges that the bank has the right to claim any difference in the pricing applicable to the two accounts from the client, from the date of non-compliance of the qualifying criteria of the account to the date of the migration.

Signed at ..... on ..... / ..... / .....

(place) (day) (month) (year)

.....

Signature of client(s) Signature of client(s)

Capacity (if applicable) Capacity (if applicable)

.....

Addendum B: Die bestaande Afrikaanse vertaalde teks

- 2.4.1 behoorlike sorg ten opsigte van die kaart en die kaartnommer aan die dag lê en alles doen wat nodig is om te voorkom dat dit verloor, gesteel en/of onregmatig gebruik word;
- 2.4.2 toesien dat enige rekord van die PIN veilig op 'n ander plek as die kaart gehou word;
- 2.4.3 nie aan enigiemand wat hulp aanbied, sê wat die PIN is nie, ook nie aan 'n bankwefknemer nie;
- 2.4.4 noot die PIN neerskryf of dit opteken nie;
- 2.4.5 niemand toelaat om die PIN te wete te kom nie.
- 2.5 Wanneer die kliënt die kaart ontvang, sal die bank, waar toepaslik, die kaart met 'n PIN enkodeer, wat aan die kliënt die reg sal gee om kontant te deponeer en/of te onttrek en/of die dienste deur middel van die kaart by 'n versoenbare OTM, SDT of ander elektroniese toestel te gebruik.
- 2.6 Deur die kaart te hou en/of dit te gebruik aanvaar die kliënt al hierdie bepalinge en voorwaardes ten opsigte van die gebruik van die kaart.
- 2.7 Die kliënt mag geeneen van sy regte of verpligtings ten opsigte van die kaart of die gebruik daarvan seeder of delegeer nie.
- 2.8 Die kaart is geldig vanaf die tyd wat dit uitgereik word of vanaf die 'geldig van'-datum op die kaart, na gelang van die geval, totdat dit vervul of totdat die rekening om watter rede ook al deur die kliënt of die bank gesluit word.
- 2.9 Die bank is die eienaar van die kaart en wanneer die rekening om watter rede ook al gesluit word, moet die kliënt die kaart aan die bank teruggee (of aan enige persoon wat gemagtig is om namens die bank op te tree).
- 2.10 As die kaart of die kliënt se kaartnommer of PIN:
- 2.10.1 verloor, gesteel of onregmatig gebruik word; of
- 2.10.2 deur enige ander persoon as die kliënt gebruik word;
- moet die kliënt die bank onmiddellik daarvan in kennis stel deur die nommer te skakel wat op die kliënt se staat of op die kliënt se kaart self verskyn. Die kliënt moet die bank ook onmiddellik in kennis stel as enigiens sy PIN te wete kom of as hy rede het om te glo of vermoed dat dit gebeur het. Die kliënt sal tydens die telefoonoproep van 'n verwysingsnommer voorsien word. Dit is belangrik vir die kliënt om van hierdie verwysingsnommer rekord te hou omdat hy in staat moet wees om dit aan die bank te verstrek wanneer hy ook al versoek word om dit te doen. Die kliënt moet die mondelinge kennisgewing binne 24 (vier en twintig) uur daarna bevestig deur 'n skriftelike bevestiging daarvan, tesame met die verwysingsnommer, aan die bank te stuur. Die kliënt sal aanspreeklik wees vir alle bedrae wat die bank betaal of moet betaal indien die kaart, kaartnommer of PIN gebruik word, en moet dit aan die bank terugbetaal, tensy daar aangemeld is dat die kaart verlore of gesteel is of onregmatig gebruik word.
- Paraaf:
- 2.11 Die kliënt mag nie die kaart vir enige onregmatige of onwettige transaksie gebruik nie en dit is die kliënt se plig om seker te maak dat 'n transaksie wettig is voor die kaart gebruik word.
- 2.12 Die kliënt mag nie die kaart gebruik vir enige betaling namens 'n besigheid of vir 'n transaksie wat na die bank se redelike mening nie persoonlike transaksies is nie, tensy die kliënt 'n regspersoon, alleen eienaar of trust is.
- 2.13 Die bank mag die kliënt se rekening te debiteer met die bedrae van:
- 2.13.1 alle transaksies wat die kliënt deur middel van die kaart en PIN uitvoer; en
- 2.13.2 alle transaksies wat nie deur die kliënt gemagtig is nie, maar wat deur middel van die kaart en PIN uitgevoer is voordat die bank redelikerwys geleentheid gehad het om ná die mondelinge kennisgewing waarna in klousule 2.10 hierbo verwys word, enige verdere ongemagtigde transaksies te voorkom.
- 2.14 Behalwe waar 'n transaksie deur middel van die PIN gedoen word of per pos- of telefoonbestelling versoek word, moet die kliënt 'n verkoopsbewys of 'n terugbetalingsbewys, na gelang van die geval, onderteken elke keer wanneer die kaart gebruik of die kaartnommer aan 'n handelaar of verskaffer gegee word. Deur die bewys te onderteken bevestig die kliënt dat die inligting daarop korrek is. Die kliënt sal aanspreeklik wees vir alle bedrae wat die bank ten opsigte van die kliënt se kaarttransaksies betaal en die kliënt sal dit aan die bank moet terugbetaal. Tensy die kliënt die bank ingevolge klousule 2.10 in kennis gestel het dat die kaart verlore geraak het of gesteel is, sal die kliënt steeds teenoor die bank vir sodanige transaksies aanspreeklik wees, selfs al teken die kliënt nie die toepaslike bewyse nie.
- Paraaf:
- 2.15 Die kliënt moet voldoen aan al die toepaslike deviesebeheerregulasies wanneer die kaart buite die gemeenskaplike monetêre gebied gebruik word. Kaarttransaksies wat in buitelandse valuta geskied, sal in Suid-Afrikaanse rand omgesit word teen 'n koers wat deur die bank bepaal word en in Suid-Afrikaanse rand op die kliënt se state getoon word. Bykomende gelde kan vir sodanige transaksies deur die kliënt betaalbaar wees. Sodanige gelde sal verstrek word in die prysingsbrochure wat by die bank beskikbaar is.
- 2.16 Die kliënt mag nie die kaart vir enige wederregtelike of onwettige transaksie gebruik nie en dit is die kliënt se plig om seker te maak dat 'n transaksie wettig is voordat die kaart gebruik word.
- 2.17 Die kliënt mag nie die kaart vir enige betaling namens 'n besigheid of vir transaksies wat na die bank se redelike mening niepersoonlike transaksies is, gebruik nie, tensy die kliënt 'n regspersoon, alleeneienaar of trust is.
- 2.18 **Wanneer die kliënt 'n OTM of 'n SDT gebruik, doen die kliënt dit op eie risiko en die bank sal vir geen verlies of diefstal wat uit die gebruik van 'n OTM of 'n SDT of ander elektroniese toestel ontstaan, aanspreeklik wees nie.**
- Paraaf:
- 2.19 Wanneer daar by OTM's buite die grense van die Republiek van Suid-Afrika onttrekkings gedoen word, sal die daaglikse onttrekkingsperk verskil van die daaglikse onttrekkingsperk by OTM's binne die grense van die Republiek van Suid-Afrika.
- 2.20 Die kliënt magtig die bank (en hierdie magtiging mag nie gekanselleer word nie):
- 2.20.1 om vir enige aankope of dienste ten opsigte waarvan die kaart of die kaartnommer gebruik word, te betaal en die betrokke bedrag teen die kliënt se rekening te debiteer;
- 2.20.2 om die kliënt se rekening te debiteer met die bedrag van die verkoopsbewys of met enige ander kontantbedrag wat onttrek is; en
- 2.20.3 om die nodige inskrywings met die oog op die bostaande te doen en hierdie inskrywings om te swaai wanneer dit gepas is.
- 2.21 **Die bank sal geensins teenoor die kliënt aanspreeklik wees as enige handelaar of verskaffer nie die kaart of kaartnommer aanvaar of die bank wêre om enige kaarttransaksie te magtig nie.**

Parasaf

- 2.22 As daar enige eis of geskille tussen die klient en enige handelaar of verskaffer bestaan ten opsigte van die aard, gehalte of hoeveelheid van enige goedere of dienste wat die klient by die handelaar of die verskaffer verary het of ten opsigte van enige ander saak, word die bank se reg om betaling van die klient te ontvang geensins geroak nie en goe dit ook aan niemand 'n skuldvergelykingsreg of teenreus teen die bank nie. Die klient erken hiermee dat geen handelaar of verskaffer die bank se agent is nie.

Parasaf

- 2.23 As 'n handelaar of verskaffer 'n terugbetaling aan die klient goe, word dit op die klient se rekening gekrediteer net in die geval waar en eers nadat die bank 'n behoorlik uitgereike kredietbewys van die handelaar of verskaffer ontvang het.
- 2.24 Die klient het nie die reg om enige betaling ten opsigte van enige transaksie wat die bank besig is om te doen of op die punt staan om te doen, te keer nie, en die klient het ook nie die reg om die bank opdrag te gee om 'n betaling ten opsigte van 'n transaksie wat reeds gedoen is, om te swaar nie, behalwe soos waarvoor daar moontlik anders by Wet voorsiening gemaak word.

3 GEBRUIK VAN DIE REKENING

- 3.1 Die klient stem hiermee in dat:
- 3.1.1 die bank 'n **VERANTWORTING** vir die **KLIANT** sal opsoek en dat die **KLIANT** die **SOON** rekening en die naam van die rekening sal aandui deur die nodige dokumente wat deur die bank verskaf sal word, in te vul;
- 3.1.2 die klient die bank van die besonderhede van die toekenning ten opsigte van die rekening sal voorsien in die formaat van die dokument wat deur die bank verskaf sal word of in 'n formaat soortgelyk daaraan;
- 3.1.3 die bank van alle veranderings in die toekenning verwittig sal word;
- 3.1.4 die bank gemagtig is om alle tjeks, promesses, wissels en ander verhandelbare instrumente te betaal wat by die bank betaalbaar is en voorges deur of namens die klient getrek, gemaak of geaksepteer te wees;
- 3.1.5 die bank gemagtig is om bestaande instrumente teen die rekening te debiteer, behalwe die rekening 'n debiet, of kredietsaldo toon;
- 3.1.6 die bank gemagtig is om enige tjek te ontvang en op die rekening te deponeer, maar dat die opbrengs daarvan eers as verskeie beskou sal word wanneer die tjek gehonoreer is. Alle tjekdeposito's is aan 'n verrekeningstipeperk onderworpe, wat gewoonlik sewe sakedae is, maar wat kan wissel;
- 3.1.7 die bank gemagtig is om enige sprong aan foto of ander elektroniese medium te ontvang en om sekerlinge aantrage soos hierin te hanteer; en
- 3.1.8 die gebruik en hantering van die rekening onderworpe is aan sodanige reëlings wat die bank moontlik het met betrekking tot die implementering van die stelsel vir die herkenning van magnetiese inskryfings, soos verbind aan die Automated Clearing Bureau.

4 OEFERTE REKENING

- 4.1 As die klient die bank nie van aanvaarbare dokumentasie kan voorsien wat as bewys van die klient se woonadres dien nie, sal die klient se rekening aan die volgende beperkings onderworpe wees:
- 4.1.1 die klient mag nie meer as een rekening by die bank hê nie;
- 4.1.2 die maksimum saldo van die rekening mag nie meer as R25 000 wees nie; en
- 4.1.3 geen onttrekking, betaling of oopslasing uit die rekening mag R5 000 per dag of R25 000 per maand oorskry nie.
- 4.2 As die klient nie hou by die perke wat in klousule 4.1 hierbo uiteengeset word nie, sal die bank die rekening onmiddellik vries of sluit, sonder om die klient vooraf daarvan kennis te gee. As die rekening gevries of gesluit word, sal dit geen aanspraakvermoe hê nie.
- 4.3 Indien die bank 'n rekening gevries of gesluit het, moet die klient die bank nader om die nodige redings te hef.

5 RENTEKOERS

- 5.1 Die bank sal geen rente op enige rekening betaal nie, behalwe die salde spesifiek anders ooreengekom is.
- 5.2 Waar van toepassing, loop rente op kredietsaldo's op.
- 5.3 Waar van toepassing, word rente op kredietsaldo's op die einde-van-die-dag-saldo bereken en val dit toe en word dit gekapitaliseer op 'n maandelike grondslag.
- 5.4 Rentekeuse vir kredietsaldo's sal die koerse wees wat in die produkspesifikasies spesifiseer word, soos in die produkbrochure geskryf, en word gehel volgens die soort rekening wat deur die klient aangedui word of, indien toepaslik, die koerse waarvoor daar later met die klient ooreengekom word.
- 5.5 Rentekeuse vir kredietsaldo's word gesprei, wat beteken dat hoe groter die saldo is, hoe hoer is die koers (behalwe vir **BEREKENINGS**).
- 5.6 'n Inkomstebelastingcertifikaat (IB3b-certifikaat) word aan die klient uitgereik ten opsigte van 'n rekening waar die rente wat vir die belastingjaar verdien is, gelyk is aan of meer is as die bedrag wat ingevolge die Inkomstebelastingwet voorgeskrif word.
- 5.7 Debetrente teen die maksimum rentekoers vir kredietfasiliteite, soos van tyd voorgeskrif in die regulasies wat ingevolge die Wet gepromulgeer is, sal op die rekening op loop as die einde-van-die-dag-saldo 'n debietsaldo is, of, indien toepaslik, teen die koers wat ooreens met die klient ooreengekom is.
- 5.8 Die bank is geregtig om die rentekoerse ten opsigte van kredietsaldo's enige tyd te verander en sal redelikerwys poeg om vooraf van die verandering van rentekoerse kennis te gee. Indien die klient nie so 'n voorafgaande kennisgewing ontvang nie, word die bank nie belet om die rentekoerse aan te pas nie.

6 BEREKENING EN BETALING VAN RENTE OP DEBIETSALDO'S

Rente op debietsaldo's word gereken vanaf die datum waarop die rekening 'n debiet begin toon en word daaglikse bereken op die grondslag van 'n jaar met 365 dae, behalwe dit 'n skrikkeljaar is of nie, en word maandeliks agterna gedebiteer. Enige rente wat nie voor of op die gestelde **BEREKENING** **BEREKENING** **BEREKENING** word nie, sal verlore rente dra teen die koers wat op hierdie ooreenkom van toepassing is.

7 ONTTREKINGS

- 7.1 Fondse is op aanvraag beskikbaar, onderworpe aan die volgende beperkings:
- 7.1.1 daaglikse onttrekingspunte by OTM's.

- 7.1.2 onttrekkingsperke by die tellertermiaal;
- 7.1.3 tjekdeposito's wat nie verreken is nie; en
- 7.1.4 produkspesifieke onttrekkingsbeperkings.

8 DEPOSITO'S

- 8.1 Onderworpe aan produkspesifikasies, is daar geen perk op die getal en grootte van deposito's wat ná die begindeposito op die rekening geësen kan word nie.
- 8.2 As enige verhandelbare instrument op die rekening gedeponeer word, word die opbrengs op die rekening gekrediteer, maar die opbrengs is eers as kontant beskikbaar wanneer die verhandelbare instrument gehonoreer is. As die verhandelbare instrument gedehonoreer word, word die rekening dienoreenkomstig gedebiteer en stuur die bank die verhandelbare instrument aan die kliënt op die kliënt se risiko.
- 8.3 Die kliënt stem in dat tjeks deur die bank verreken word deur middel van enige verrekeningstelsel wat deur verrekeningsbanke gebruik word.
- 8.4 As 'n tjek wat deur die kliënt gedeponeer is, onbetaald teruggestuur word, sal die bank die kliënt binne 'n redelike tydperk in kennis stel.

9 GELDE, KOSTE EN VORDERINGS

- 9.1 Die bank is geregtig om gelde, koste en vorderings te vra en te verhaal, soos wat in die prysingsbrosjyre gestipuleer word of waaroor daar later met die kliënt ooreengekom word ongeag of die kliënt transaksies ten opsigte van die rekening uitvoer of nie. Sodanige gelde, koste en vorderings sal in ooreenstemming met die produkspesifikasies gedebiteer word. **Die kliënt is geregtig om 'n prysingsbrosjyre wat inligting oor die gelde, koste en vorderings bevat, by enige tak van die bank te kry, en die kliënt bevestig hiermee dat hy so 'n prysingsbrosjyre gekry het en dat hy die inligting daarin gelees het en verstaan.**

Paraaf:

- 9.2 Die kliënt is aanspreeklik vir die gelde, koste en vorderings wat hierbo gestipuleer word, en moet dit betaal. Die bank is geregtig om in sy redelike diskresie enige gelde, koste en vorderings of die items wat sodanige gelde, koste of vorderings aantrek, te verander, met dien verstande dat, as die Wet op hierdie ooreenkoms van toepassing is, geen sodanige gelde, koste of vorderings meer is as die maksimum bedrag of geen sodanige item wat gelde, koste of vorderings aantrek, meer is as wat in die Wet gestipuleer word nie, soos van tyd tot tyd voorgeskryf. Vir sover belasting op toegevoegde waarde ten opsigte van enige gelde, koste of vorderings betaalbaar is, sal sodanige gelde, koste of vorderings belasting op toegevoegde waarde wat deur die kliënt betaalbaar is, insluit.
- 9.3 Daarbenewens, as die Wet van toepassing is, moet die kliënt:
  - 9.3.1 enige wanprestasieadministrasiegelde betaal wat deur die bank opgelê word om administrasiekoste te dek wat aangegaan is as gevolg daarvan dat die kliënt met betrekking tot 'n verpligting kragtens die ooreenkoms wanpresteer het; en
  - 9.3.2 invorderingskoste betaal wat deur die bank gevra mag word om die kliënt se geldelike verpligtings kragtens die ooreenkoms (buiten wanprestasieadministrasiegelde) af te dwing.
 met dien verstande dat sodanige vorderings en koste (vir sover die Wet op die ooreenkoms van toepassing is) nie die maksimum wanprestasieadministrasiegelde en invorderingskoste wat van tyd tot tyd ingevolge die Wet voorgeskryf word, oorskry nie.
- 9.4 Rente teen die rentekoers wat van tyd tot tyd op die ooreenkoms van toepassing is, sal gevra word ten opsigte van enige gelde, koste of vorderings wat nie voor of op die gestelde betaaldatum daarvan betaal is nie en dit sal nie die regte van die bank as gevolg van enige wanprestasiedaad benadeel, beperk of op enige manier daaraan afdoen nie.
- 9.5 Daarbenewens, en vir sover dit deur die Wet (indien van toepassing) toegelaat word, sal alle bedrae wat die bank vanweë die wanprestasie deur die kliënt ingevolge die ooreenkoms van betaal of aangeaan, deur die kliënt op aanvraag aan die bank betaalbaar wees, met inbegrip van enige bedrag wat werklik deur die bank uitbetaal word wanneer enige betaling wat deur die kliënt verskuldig is, ingevorder word, of wanneer hy enige van sy regte voortspruitend uit enige verbreking van die kliënt se verpligtings ingevolge hierdie ooreenkoms uitoefen, insluitend regskoste op die prokureur-en-kliënt-skaal (insluitend opspoorgelde en invorderingskommissie).
- 9.6 Goed en wanneer toepaslik, sal die prysingsbrosjyre vir die Bondel vir Jong Professionele Persone geldig wees totdat die kliënt die ouderdom van 30 bereik. Die kwalifiserende kliënt sal die voordeel van die laer maandelikse gelde vir die Bondel vir Jong Professionele Persone geniet totdat die kliënt nie meer kwalifiseer nie. Die bank sal geregtig wees om die volle vasgestelde professionele gelde te vra wanneer die kortings tydperk geëindig het. Die kliënt stem saam dat die bank geregtig is om die gelde outomaties op die toepaslike datum te verander.

10 STAATSCHEFFINGS

Alle toepaslike staatsheffings ten opsigte van die gebruik van die rekening word maandeliks teen die kliënt se rekening gedebiteer en aan die betrokke staatsliggaam oorbetal.

11 GEEN REG OM DIE REKENING TE OORTREK NIE

- 11.1 Die kliënt moet seker maak dat daar genoeg fondse in die rekening is om enige debiete teen die rekening te betaal.
- 11.2 Die rekening moet altyd 'n nulsaldo of 'n kredietsaldo hê. Die bank sal net aan die kliënt krediet toestaan as die kliënt om 'n kredietfasiliteit aansoek doen en uit deur die bank goedgekeur word, uitgesluit aan uitsondering bepalinge en voorwaardes wat op die kredietfasiliteit van toepassing is.
- 11.3 As die bank nie aan die kliënt 'n kredietfasiliteit toestaan nie, maar die rekening om watter rede ook al 'n debietsaldo het, sal die volle debietsaldo onmiddellik betaalbaar wees. In so 'n geval sal die bank die rekening met sy standaardgelde debiteer en sal rente ingevolge klousule 6 op die debietsaldo gehef word.

12 AANSPREEKLIKHEID

- 12.1 Die bank is nie teenoor die kliënt aanspreeklik vir enige skade of verlies wat die kliënt as gevolg van die volgende mag ly nie, behalwe waar sodanige skade of verlies spruit uit die opsetlike wangedrag of growwe nalatigheid van die bank (of enige persoon wat namens die bank optree of deur die bank beheer word):
  - 12.1.1 die verkryging van ongemagtigde toegang tot enige inligting of data deur enige persoon;
  - 12.1.2 die verstrekking van onjuiste inligting aan enige persoon, met inbegrip van enige kredietburo; en
  - 12.1.3 'n verhoging, onttrekking of verkeerde werking van enige LITM, SLI of ander toets (SIKSTIPIONE OF MANUSAL) wat die kliënt gebruik om kaarttransaksies met die kaart uit te voer.

13 TOEWYSING VAN BETALINGS

Elke betaling wat ingevolge hierdie ooreenkoms deur die kliënt gedoen word, sal eerstens toegewys word aan enige verskuldigde of onbetaalde rentekoste, tweedens aan enige verskuldigde of onbetaalde gelde of koste, en laastens ter vermindering van die uitstaande kapitaalbedrag.

14 BEËINDIGING

- 14.1 Die kliënt mag die ooreenkoms sonder voorafgaande kennisgewing aan die bank te kanselleer, maar die bank sal, onderworpe aan klousule 19 hieronder, redelike voorafgaande kennis gee van sy voorneme om die rekening te sluit, behalwe as bedrog of vermoedelike bedrog ten opsigte van die rekening plaasvind of plaasgevind het, in welke geval die bank geregtig is om die rekening sonder voorafgaande kennisgewing te sluit.
- 14.2 By betyndiging van die ooreenkoms eindig die kliënt se reg om enige kaart te gebruik wat ten opsigte van die rekening aan hom uitgereik is. Die kliënt moet onmiddellik die kaart aan die bank terugbesorg by die adres wat in klousule 16 uiteengesit word. Die kaart moet stukkend gesny word om te voorkom dat dit verder gebruik word.

15 VERTROULIKHEID EN OPENBARING VAN INLIGTING

- 15.1 Die kliënt se persoonlike inligting word as vertroulik beskou en word nie geopenbaar nie, behalwe in die volgende omstandighede:
- 15.1.1 wanneer die bank regtens verplig is om dit te doen;
- 15.1.2 wanneer dit in die openbare belang is om dit te doen;
- 15.1.3 wanneer die bank se belange openbaring vereis; of
- 15.1.4 wanneer openbaring op versoek van die kliënt of met sy skriftelike goedkeuring geskied.
- 15.2 As die kliënt 'n beperkte rekening het, sal die bank die kliënt se persoonlike inligting vir rekorddoeleindes aan BankServ gee, en die kliënt gee sy uitdruklike toestemming daarvoor.
- 15.3 Die bank is geregtig om inligting met betrekking tot die kliënt se persoonlike skulde aan die bank aan kredietverwysingsagentskappe te openbaar:
- 15.3.1 as die kliënt met die terugbetaling van sy skuld agterstallig geraak het en hy nie alternatiewe bevredigende reëlings met die bank getref het nie (as die bedrag wat verskuldig of agterstallig is, in geskil is, sal hierdie feit ook geopenbaar word, maar nie die bedrag self nie); of
- 15.3.2 as die kliënt sy skriftelike toestemming verleen het.

16 ADRES VIR REGSKENNISGEWINGS

- 16.1 Die partye kies as hulle adresse vir die doeleindes van die ooreenkoms:
- die bank:** Nedbank 135 Rivonia-kampus, Rivoniaweg 135, Sandown, Sandton.
- die kliënt:** die laaste bekende fisiese adres wat deur die kliënt verstrekk is, word geag die adres te wees wat die kliënt gekies het.
- 16.2 Enige regsprosesstukke wat aan enige party beteken gaan word, mag beteken word by die adres wat in klousule 16.1 vir sodanige party gespesifiseer is en sodanige party kies daardie adres as sy adres vir regskenningewings vir alle doeleindes kragtens die ooreenkoms.
- 16.3 Enige kennisgewing of ander mededeling wat ingevolge die ooreenkoms aan enige party gegee gaan word, is geldig en effektief net as dit op skrif gegee word.
- 16.4 'n Kennisgewing aan enige party wat per bode afgelewer word aan die party by die adres wat in klousule 16.1 vir sodanige party gespesifiseer is, word geag op die dag van aflewering ontvang te gewees het, mits dit gedurende gewone sake-ure by 'n verantwoordelike persoon afgelewer is.
- 16.5 Ondanks enige andersluidende bepaling in hierdie klousule 16 word 'n skriftelike kennisgewing of ander mededeling wat werklik deur enige party ontvang is, geag toereikende skriftelike kennisgewing of mededeling aan sodanige party te wees, selfs al is die kennisgewing nie na die party se gekose adres gestuur of daar afgelewer nie.
- 16.6 'n Party mag vir die doel van klousule 16.1 deur skriftelike kennisgewing aan die ander party sy adres of faksnommer na enige ander adres (behalwe 'n poskantoorbusnommer) of faksnommer verander, met dien verstande dat die verandering op die sewende sakedag ná ontvangs van die kennisgewing van krag word.

17 BEPERKING AS DIE WET VAN TOEPASSING IS

- 17.1 Klousules 18 and 19 hieronder is net van toepassing as die Wet op die ooreenkoms van toepassing is.

18 AANSOEK OM SKULDHERSIENING

- 18.1 Sonder om af te doen aan die bank se reg in geval van wanprestasie of om dit op enige manier te beperk, word die kliënt se aandag gevestig op artikel 86 van die Wet, wat die kliënt in sekere omstandighede geregtig maak om op die voorgeskrewe manier en vorm by 'n skuldberader aansoek te doen om die kliënt oorverskuldig te laat verklaar.
- 18.2 Daar mag nie ingevolge artikel 86 van die Wet ten opsigte van hierdie ooreenkoms aansoek gedoen word nie en so 'n aansoek sal nie vir hierdie ooreenkoms geld nie indien die bank op die tydstip waarop daar aansoek gedoen word, kragtens hierdie ooreenkoms oorgegaan het tot stappe wat in klousule 20 beoog word om hierdie ooreenkoms af te dwing.
- 18.3 'n Skuldberader wat 'n aansoek ingevolge artikel 86 aanvaar, moet op die voorgeskrewe manier en binne die voorgeskrewe tyd bepaal of die kliënt, na dit voorkom, oorverskuldig is.
- 18.4 Na gelang van die bevindings van die skuldberader, kan die aansoek verwerp word of kan daar aanbeveel word dat die kliënt en die onderoorkoede kredietverskaffers 'n skuldherreëlingsplan vrywillig oorweeg en daartoe instem of, as die skuldberader tot die gevolgtrekking kom dat die kliënt oorverskuldig is, kan 'n voorstel uitgereik word waarin aanbeveel word dat die landdroshof met betrekking tot die kwessie van enige plan of skuldherreëlings 'n bevel uitreik, soos in artikel 86(7) van die Wet bedoel word.
- 18.5 As 'n aanbeveling van 'n skuldberader deur die kliënt en elke kredietverskaffer aanvaar word, moet sodanige aanbeveling in die vorm van 'n bevel opgeteken word en, indien die kliënt en elke betrokke kredietverskaffer daartoe toestem, ingevolge 138 van die Wet as 'n toestemmingsbevel deur die skuldberader op lêer geplaas word.

- 18.6 As 'n aansoek wat in artikel 86(7)(a) van die Wet bedoel word, deur 'n skuldberader verwerp word, mag die klient, met die verloop van die landdroshof, direk op die voorgeskrewe manier en vorm by die landdroshof aansoek doen om 'n bevel wat in artikel 86(7)(c) bedoel word.
- 18.7 As die klient ten opsigte van hierdie ooreenkoms wanpresteer en hierdie ooreenkoms ingevolge artikel 86 van die Wet hersien word, mag die bank op die voorgeskrewe manier aan die klient, die skuldberader en die Nasionale Kredietreguleerder wat in die Wet bedoel word, kennis gee om die hersiening te beëindig. Sodanige kennis kan enige tyd minstens 60 sakedae ná die datum waarop die klient om die skuldherziening aansoek gedoen het, gegee word.
- 18.8 As die bank kennis vir die beëindiging van 'n hersiening gee, soos in klousule 18.7 bedoel, en daartoe oorgaan om hierdie ooreenkoms ingevolge klousule 19 af te dwing, mag die landdroshof wat die saak aanhoor, beveel dat die skuldherziening hervat word op enige voorwaardes wat die hof in die omstandighede regverdig ag.

19 EISGEBEURTENISSE

- 19.1 Die volgende is eisgebeurtenisse en elkeen daarvan is skeibaar en onderskeibaar van die ander:
- 19.1.1 as die klient versuim om die rekening te bedryf op 'n manier wat vir die bank aanvaarbaar is;
- 19.1.2 as die klient toelaat dat die rekening oortrokke raak;
- 19.1.3 as die klient enige voorwaarde wat in hierdie ooreenkoms vervat is of 'n voorwaarde in enige ander ooreenkoms met die bank verbreek (welke verbreking 'n verbreking van hierdie ooreenkoms sal uitmaak);
- 19.1.4 as die klient 'n insolvensiedaad of 'n daad soortgelyk daaraan, soos in die Insolvensiewet van 1936 (soos gewysig) gedefinieer, of 'n daad ingevolge artikel 344 van die Maatskappywet van 1973 (soos gewysig) indien toepaslik, begaan;
- 19.1.5 as die klient, om watter rede ook al nie in staat is nie of ophou om die besigheid wat hy bedryf, op 'n gewone en reëlmatige manier te bedryf, indien van toepassing;
- 19.1.6 as daar kragtens 'n lasbrief vir eksekusie op enige wesenlike bates van die klient beslag gelê word; of
- 19.1.7 as die klient onder vrywillige of verpligtende geregtelike bestuur geplaas word of gesekwestreer of sy boedel gelikwedeer word, hy of met sy krediteure of enige klas daarvan 'n skikking tref, 'n akkoord aangaan of 'n reëling tref.
- 19.2 Waar 'n eisgebeurtenis plaasvind, is die bank geregtig (sonder beperking van enige ander reg wat die bank hierkragtens of andersins verkry) om onmiddellike terugbetaling te eis van alle bedrae wat kragtens die ooreenkoms uit watter oorsaak ook al in verband daarmee verskuldig is, en al sodanige bedrae sal onmiddellik verskuldig en betaalbaar word.
- 19.3 Geen vergunning of tidsverlenging wat die bank aan die klient verleen, moet geag word 'n afstanddoening van enige van die bank se regte te wees nie.

20 VEREISTE PROSEDURE VOOR SKULDAFDWINGING

- 20.1 Indien die klient ten opsigte van hierdie ooreenkoms wanpresteer, mag die bank:
- 20.1.1 die klient se aandag skriftelik op die wanprestasie vestig en voorstel dat die klient hierdie ooreenkoms na 'n skuldberader, alternatiewe geskildbeslegtingsagent, verbruikershof of ombud met jurisdiksie verwys, met die doel dat die partye enige geskil kragtens hierdie ooreenkoms besleg of 'n plan ontwikkel en daartoe instem om die betalings kragtens hierdie ooreenkoms in te haal, en die bank mag nie met enige regsverrigtinge begin om hierdie ooreenkoms af te dwing voordat sodanige kennis gegee is nie; of
- 20.1.2 in omstandighede waar hierdie ooreenkoms ingevolge artikel 86 van die Wet hersien word, enige tyd minstens 60 sakedae ná die datum waarop die klient om skuldherziening aansoek gedoen het, aan die klient, die skuldberader en die Nasionale Kredietreguleerder op die voorgeskrewe manier kennis gee om die hersiening te beëindig; met dien verstande dat die vereistes wat in hierdie subklousule uiteengesit word, nie geld in omstandighede waar hierdie ooreenkoms onderworpe is aan 'n skuldherstruktureringsof bevel of aan verrigtinge in 'n hof wat sodanige bevel tot gevolg kan hê nie.
- 20.2 Die bank kan die hof net om 'n bevel ter afdwinging van hierdie ooreenkoms nader as die klient op daardie tydstip wanpresteer en minstens 20 sakedae kragtens hierdie ooreenkoms wanpresteer het en –
- 20.2.1 minstens 10 sakedae verstryk het sedert die bank 'n kennisgewing aan die klient gelewer het, soos in klousule 20.1.1 bedoel;
- 20.2.2 in geval van 'n kennisgewing in klousule 20.1.1 bedoel, die klient:
- 20.2.2.1 nie op daardie kennisgewing gereageer het nie; of
- 20.2.2.2 gereageer het op die kennisgewing deur die bank se voorstelle te verwerp.
- 20.3 Ondanks enige andersluidende wetlike of kontrakbepaling mag die hof, waar daar met verrigtinge in sodanige hof ten opsigte van hierdie ooreenkoms begin is, die saak net beslis as die hof oortuig is dat:
- 20.3.1 die prosedures wat in klousule 20.2 bedoel word, gevolg is;
- 20.3.2 geen aangeleentheid voortspruitend uit hierdie ooreenkoms en hangende voor die Nasionale Verbruikertribunaal, gestig by artikel 26 van die Wet, bestaan wat 'n bevel tot gevolg kan hê wat die kwessies wat deur die hof beslis moet word, kan raak nie; en
- 20.3.3 die bank nie die hof genader het nie –
- 20.3.3.1 gedurende die tyd wat die aangeleentheid voor 'n skuldberader, alternatiewe skuldbeslegtingsagent, verbruikershof of die ombud met jurisdiksie was;
- 20.3.3.2 ten spyte daarvan dat die klient –
- 20.3.3.2.1 ingestem het tot 'n voorstel wat ingevolge artikel 129(1)(a) van die Wet aan die hand gedoen is en te goeder trou ter vervulling van daardie ooreenkoms opgetree het;
- 20.3.3.2.2 aan 'n ooreengekome plan, soos in artikel 129(1)(a) van die Wet bedoel, voldoen het; of
- 20.3.3.2.3 die betalings kragtens hierdie ooreenkoms ingehaal het, soos in artikel 129(1)(a) van die Wet bedoel word.
- 20.4 In enige verrigtinge wat in artikel 130 van die Wet bedoel word, as die hof bepaal dat:
- 20.4.1 hierdie ooreenkoms onderworpe is aan 'n hangende skuldherziening ingevolge Deel D van Hoofstuk 4 van die wet, kan die hof –
- 20.4.1.1 die saak verdaag, in afwagting van 'n finale uitslag van die skuldherzieningsverrigtinge,
- 20.4.1.2 die skuldberader gelas om direk aan die hof verslag te doen en daarna 'n bevel uit te reik wat in artikel 85(b) van die Wet bedoel word; of

- 20.4.1.3 as hierdie ooreenkoms die enigste kredietooreenkoms is waarby die klient 'n party is, die skuldberader gelas om die skuldherieningsverrigtinge te staak en 'n bevel uit te reik wat in artikel 85(b) van die Wet beoog word;
- 20.4.2 daar 'n saak hangende is voor die tribunaal waarna in klausule 20.3.2 verwys word, soos in artikel 130(3)(b) van die Wet bedoel, mag die hof –
- 20.4.2.1 die saak voor hom verdaag, in afwagting van 'n uitslag van die verrigtinge voor die genoemde tribunaal; of
- 20.4.2.2 gelas dat genoemde tribunaal die verrigtinge voor hom verdaag en die aangeleentheid na die hof vir beslissing verwys; of
- 20.4.3 hierdie ooreenkoms hetsy opgeskort moet word of die onderwerp van 'n herreëlingsbevel of -ooreenkoms moet uitmaak, en die klient aan daardie bevel of ooreenkoms voldoen, moet die hof die aangeleentheid van die hand wys.
- 20.5 Die bepalinge van hierdie klausule geld net vir hierdie ooreenkoms vir sover hierdie ooreenkoms aan die Wet onderworpe is.

21 JURISDIKSIE

Na die bank se keuse mag enige eis wat hierkragtens ontstaan, ongeag die bedrag van die eis, in enige landdroshof met jurisdiksie verhaal word, en die klient verleen hiermee toestemming tot die jurisdiksie van daardie hof.

22 STATE

- 22.1 Onderworpe aan die beskikbaarheid van so 'n opsie, word 'n staat wat al die debiet- en kredietinskrywings asook die totale debiet- of kredietsaldo, na gelang van die geval, aangee, op 'n gereelde grondslag en in ooreenstemming met produkspesifikasies per pos gestuur aan kliënte wat die opsie uitgeoefen het.
- 22.2 In die alleendiskresie van die bank mag bykomende koste vir ontvangs van geposte state teen die klient se rekening gehef word.
- 22.3 As die klient nie gekies het om geposte state te ontvang nie, mag 'n staatsdrukstuk, na gelang dit verlang word, by die klient se tak of deur middel van 'n SDT, internetbanksake of telefoonbanksake verkry word.
- 22.4 In geval van oortrokke rekenings en indien die Wet op die ooreenkoms van toepassing is, sal die bank die klient voorsien van 'n rekeningstaat, soos deur die Wet voorgeskryf word.
- 22.5 Tensy anders skriftelik met die klient ooreengekom, sal die bank, in ooreenstemming met die vereistes van die Wet, die klient per pos of elektroniese pos van maandstate voorsien.
- 22.6 State behoort met die oog op akkuraatheid deur die klient nagegaan te word sodra dit ontvang word. Enige teenstrydighede moet binne 30 (dertig) dae ná ontvangs van die staat by die bank aangemeld word.
- 22.7 In geval van 'n geskil met betrekking tot die items wat in die staat verskyn, is die bank se rekords prima facie-bewys.

23 RUSTENDE REKENINGS

- 23.1 'n Rekening sal rustend word as die klient vir sodanige tydperk wat die bank in sy diskresie van tyd tot tyd kan bepaal, geen debiet- of krediettransaksies ten opsigte van sy rekening uitgevoer het nie. Die bank sal steeds gelde ten opsigte van die rekening hef, ongeag of die klient transaksies ten opsigte van die rekening uitvoer of nie.
- 23.2 Die klient sal nie transaksies ten opsigte van 'n rustende rekening kan uitvoer nie, tensy hy bewys van identiteit kan lewer, in welke geval sodanige rekening gereaktiveer kan word.
- 23.3 Die bank mag, ná skriftelike kennisgewing aan die klient gestuur is, in sy alleendiskresie 'n rekening sluit wat vir sodanige tydperk wat die bank van tyd tot tyd kan bepaal, rustend was. Voor die rustende rekening gesluit word, sal die bank 'n kennisgewing aan die klient stuur om die klient in te lig dat die rekening gesluit sal word.
- 23.4 As geen krediete binne 90 (negentig) dae ná die opening van die rekening daarin betaal word nie, kan die bank dié rekening sluit sonder om die klient in kennis te stel.
- 23.5 Godra die rustende rekening gesluit is, loop rente nie meer teen die rekening op nie.

24 KLIËNTREGTE

- 24.1 Vir sover die Wet op hierdie ooreenkoms van toepassing is, het die klient die reg om:
- 24.1.1 'n klagte deur middel van alternatiewe geskilbeslegting te besleg;
- 24.1.2 'n klagte by die Nasionale Kredietreguleerder te lê; of
- 24.1.3 by die tribunaal aansoek te doen, met dien verstande dat enige sodanige reg in ooreenstemming met die Wet uitgeoefen word.
- 24.2 Daar kan met **Die Nasionale Kredietreguleerder** in verbinding getree word by:
Tel:	+27 (0)11 554 2600/0860 627 627
Faks:	+27 (0)11 554 2871
E-pos:	info@NCR.org.za
Fisiese adres:	15de Weg 127, Randjies Park, Halfway House, 1685
Posadres:	Postbus 209, Halfway House, 1685
- 24.3 Daar kan met **Die Nasionale Verbruikertribunaal** in verbinding getree word by:
Tel:	+27 (0)12 683 8140
Faks:	+27 (0)12 663 5693
E-pos:	Registry@nct.org.za
Fisiese adres:	Grondverdieping, Blok B, Lakefield-kantoorpark, Weslaan 272, hv Weslaan en Lenchen-laan-Noord, Centurion
Posadres:	Private Sak X110110, Centurion, 0046
- 24.4 Daar kan met **Die Ombud vir Bankdienste** in verbinding getree word by:
Tel:	0860 800 900/+27 (0)11 712 1800
Faks:	+27 (0)11 483 3212
E-pos:	info@obssa.co.za
Fisiese adres:	Verdieping 1, Houghton Place, Weststraat 51, Houghton
Posadres:	Postbus 87056, Houghton, 2041
- 24.5 Die klient kan 'n deel van 'n besondere krediet- of debietinskrywing op die klient se rekening ingevolge hierdie ooreenkoms of die hele inskrywing betwis deur aan die bank 'n skriftelike kennisgewing daarvan te gee, en die bank sal dan aan die klient 'n skriftelike

kennisgewing gee waarin die inskrywing in redelike besonderhede verduidelik word of waarin bevestig word dat die staat hetsy in sy geheel of gedeeltelik foutief was en waarin die hersiense inskrywing uiteengesit word.

- 24.6 Vir sover die Wet op hierdie ooreenkoms van toepassing is, sal die bank, voordat enige voorgeskrewe nadelige inligting oor die klient aan 'n kredietburo verstrek word, die klient ingevolge die Wet eers daarvan in kennis stel en 'n afskrif van daardie inligting op skriftelike versoek aan die klient voorsien.

25 KREDIETBURO-INLIGTING

- 25.1 Vir sover die Wet op die ooreenkoms van toepassing is, lig die bank die klient hiermee in dat hy verbruikerskredietinligting aan die kredietburo's verskaf en in dié verband:
- 25.1.1 bevestig die klient dat die bank inligting oor die aansoek, opening en sluiting van 'n rekening deur die klient aan die kredietburo's kan verstrek;
- 25.1.2 erken die klient dat inligting oor nienakoming van die bepalinge en voorwaardes van die ooreenkoms aan die kredietburo's verstrek word; en
- 25.1.3 verskaf die kredietburo's 'n kredietprofiel en moontlik 'n kredietstelling van die kredietwaardigheid van die klient, onderworpe aan die kredietrekord.
- 25.2 Die klient het die reg om die kredietrekord openbaar te laat maak en om foutiewe inligting te korrigeer.
- 25.3 Die klient kan met die kredietburo's in verbinding tree by:
- 25.3.1 **TransUnion**
 Tel: 0861 886 466/+27 (0)11 214 6000
 Faks: 0866 701 737
 E-pos: disputeinfo@transunion.co.za
 Fisiese adres: Wanderers-kantoorpark, Corlettrylaan 52, Illovo, Johannesburg, 2000
 Posadres: Posbus 4522, Johannesburg, 2000
- 25.3.2 **Experian (Edms) Bpk (Hoofkantoor)**
 Tel: 086 110 5665
 E-pos: info@experian.co.za
 Fisiese adres: Experian House, Ballyoaks-kantoorpark, Ballyclare-rylaan 35, Bryanston, 2021
 Posadres: Posbus 98183, Sloane Park, 2152

26 SERTIFIKAAT

Vir sover die Wet dit toelaat, word die aard en bedrag van die klient se verskuldigheid teenoor die bank ingevolge die ooreenkoms, asook die rentekoers wat in verband daarmee betaalbaar is, te eniger tyd bepaal en bewys deur 'n skriftelike sertifikaat wat voorgee onderteken te wees deur 'n dan diensdoende bestuurder van die bank, wie se hoedanigheid of magtiging nie bewys hoef te word nie, welke sertifikaat by die blote voorlegging daarvan vir die klient bindend is en in enige regsverrigtinge teen die klient prima facie-bewys is van die inhoud van sodanige sertifikaat en van die feit dat sodanige bedrag verskuldig en betaalbaar is, en in enige bevoegde hof as 'n likiede dokument teen die klient geldig is.

27 ALGEMENE BEPALINGS

- 27.1 Voordat die bank 'n rekening open, is hy geregtig om verwysings op te volg of hom andersins van die klient se identiteit en geskiktheid as 'n rekeninghouer te vergewis. Die bank is geregtig om te weier om 'n rekening te open of 'n deposito te aanvaar.
- 27.2 Die klient stem hiermee in dat die bank geregtig is om enige of alle rekenings wat die klient by die bank mag hê, saam te voeg, sonder om die klient daarvan in kennis te stel. As die bank egter net sommige van hierdie rekenings saamvoeg, het die bank nogtans die reg om van die klient enige bedrag te eis ten opsigte van 'n rekening wat nie deel van die saamgevoegde rekenings is nie.
- 27.3 Hierdie bepalinge en voorwaardes saamgelees met die aansoek, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, tesame met enige ander bykomende bepalinge en voorwaardes, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig of vervang, maak die hele ooreenkoms tussen die partye in verband met die klient se lopende rekening uit.
- 27.4 Produkspesifikasies, soos van tyd tot tyd deur die bank gewysig, is op die ooreenkoms van toepassing.
- 27.5 Geen vergunning, toewysing of tydsverlenging wat die bank die klient gun, maak 'n novasie of afstanddoening van die bank se regte ingevolge hierdie bepalinge en voorwaardes uit nie. Die versuim deur enige party om enige bepaling van die ooreenkoms af te dwing, raak geensins daardie party se reg om enige tyd in die toekoms te vereis dat die bepaling nagekom word nie.
- 27.6 Geen wysiging van die bepalinge en voorwaardes maak 'n novasie van die ooreenkoms of van enige vorige verpligting van die klient teenoor die bank uit nie.
- 27.7 Die klient mag nie enige van sy regte of verpligtings ten opsigte van die rekening (insluitende die fondse daarin) sedgeer, oormaak of andersins beswaar sonder die bank se vooraf skriftelike toestemming nie, welke toestemming onderworpe kan wees aan enige bepalinge en voorwaardes wat die bank in sy direksie kan bepaal.
- 27.8 Die ooreenkoms word deur die wette van die Republiek van Suid-Afrika gereël.

28 VERTOLKING

- 28.1 Vir die doeleindes van die ooreenkoms, tensy dit uit die verband duidelik anders blyk:
- 28.1.1 sluit die enkelvoud die meervoud in en omgekeerd;
- 28.1.2 sluit 'n verwysing na een geslag, hetsy manlik of vroulik, die ander geslag in;
- 28.1.3 sluit enige verwysing na 'n natuurlike persoon, 'n regspersoon in en omgekeerd; en
- 28.1.4 sluit enige woord of uitdrukking wat in klousule 1 gedefinieer is en in die enkelvoud uitgedruk word, die meervoud in en omgekeerd, en het 'n verwante uitdrukking 'n ooreenstemmende betekenis.
- 28.2 Al die opskrifte in hierdie bepalinge en voorwaardes is slegs vir gerief en moet nie by die vertolking van die ooreenkoms in ag geneem word nie.

29 ERKENNING, BEVESTIGING EN TOESTEMMING

- 29.1 Die klient waarborg dat hy volledig en eerlik geantwoord het op al die vrae en gereageer het op versoeke om inligting van die bank met betrekking tot die ooreenkoms.

- 29.2 Die kliënt bevestig dat hy die risiko's en koste verbonde aan die ooreenkoms, asook sy regte en verpligtings ingevolge die ooreenkoms, besef en verstaan.
- 29.3 Indien die kliënt nie voldoen aan die kwalifiseringskriteria's wat op die rekening van toepassing is nie, bevestig en erken die kliënt dat die bank die reg het om die kliënt te migreer na 'n tjekrekening waar die kliënt wel aan die kwalifiseringskriteria's voldoen. Die kliënt sal van sodanige migrasie in kennis gestel word, en hy sal aan ander bepalinge en voorwaardes onderworpe wees.
- 29.4 Die kliënt bevestig en erken dat die bank die reg het om enige verskil in die prysing van die twee rekenings van die kliënt te verhaal vanaf die datum waarop die kliënt nie aan die rekening se kwalifiseringskriteria's voldoen nie tot op die datum van die migrasie.

Onderteken te ..... op .....
Plek Dag Maand Jaar

.....
Handtekening van klient(e)

Hoedanigheid (indien van toepassing) .....

.....
Handtekening van klient(e)

Hoedanigheid (indien van toepassing) .....